

HU

HU

HU

AZ EURÓPAI KÖZÖSSÉGEK BIZOTTSÁGA

Brüsszel, 5.11.2008
COM(2008) 674 végleges

**A BIZOTTSÁG KÖZLEMÉNYE A TANÁCSNAK ÉS AZ EURÓPAI
PARLAMENTNEK**

Bővítési stratégia és a legfontosabb kihívások 2008-2009

{SEC(2008) 2692}
{SEC(2008) 2693}
{SEC(2008) 2694}
{SEC(2008) 2695}
{SEC(2008) 2696}
{SEC(2008) 2697}
{SEC(2008) 2698}
{SEC(2008) 2699}

A BIZOTTSÁG KÖZLEMÉNYE A TANÁCSNAK ÉS AZ EURÓPAI PARLAMENTNEK

Bővítési stratégia és a legfontosabb kihívások 2008-2009

1. BEVEZETÉS

A bővítés az Európai Unió egyik leghatékonyabb politikai eszköze, az EU stratégiai érdekeit szolgálja a stabilitás, a biztonság és a konfliktusmegelőzés terén. Hozzájárult a jólét és a növekedési lehetőségek ösztönzéséhez, a létfontosságú közlekedési és energiaellátási útvonalak biztosításához, valamint növelte az EU súlyát a világban. 2009 májusában lesz az EU 2004-es bővítésének ötödik évfordulója.

A jelenlegi bővítési menetrend a Nyugat-Balkán térség országaira és Törökországra vonatkozik, hiszen ezen országok előtt nyílt meg az EU-tagság lehetősége, feltéve, hogy teljesítik a szükséges feltételeket. Az európai perspektíva hozzájárult a békéhez és stabilitáshoz, valamint lehetővé tette, hogy a partnerek – a regionális biztonság megőrzésével – megoldást találjanak olyan fontosabb kihívásokra, mint például Koszovó függetlenségének kikiáltása. A Nyugat-Balkán térség országai és Törökországban az európai perspektíva erős ösztönzést jelent a politikai és gazdasági reformok végrehajtásához. Az EU stratégiai érdeke, hogy – az elfogadott elvek és feltételek alapján – fenntartsa e folyamat lendületét. A stabilitás megőrzésének érdeke még inkább nyilvánvaló az EU-tól keletre fekvő térség stabilitását közelmúltban megrengető kihívások – ideértve különösen a dél-kaukázusi válságot – fényében.

Az EU számára tovább nőtt Törökország stratégiai jelentősége olyan kulcsfontosságú területeken, mint például az energiaellátás biztonsága, a konfliktusmegelőzés és -megoldás, valamint a dél-kaukázusi és közel-keleti térség regionális biztonsága. Az ország EU tekintetében tett vállalása – a tárgyalások során és kapcsolódó folyamatban lévő reformok révén – megerősíti stabilizáló erejét egy olyan térségben, amelynek számos kihívással kell szembenéznie. Európa jelenlegi biztonsági környezete ugyancsak megköveteli a Nyugat-Balkán térség stabilitásának megerősítését és a reformok elősegítését.

Ennek tükrében ma minden eddigénél fontosabb az Európai Tanács 2006. decemberi ülése során meghatározott új bővítési konszenzus következetes végrehajtása. Ez a konszenzus a kötelezettségvállalások megerősítése, a tisztességes és szigorú feltételek alkalmazása és a közvéleménnyel folytatott hatékonyabb kommunikáció elvein, valamint az EU új tagállamok befogadására vonatkozó képességén alapszik.

Főleg a korábbi bővítések tanulságát levonva, az EU lépéseket tett a bővítési folyamat minőségének javítása érdekében. Ma már a bővítési folyamat korai szakaszában nagyobb hangsúlyt kap a jogállamiság és a felelősségteljes kormányzás kérdése. Egy tagjelölt vagy potenciális tagjelölt ország EU-tagság felé vezető előlépéseinek üteme tükrözi az ország politikai és gazdasági reformjainak ütemét, valamint a koppenhágai kritériumokkal összhangban a tagsággal kapcsolatban megállapított jogok és kötelezettségek vállalására vonatkozó képességét.

Az előttünk álló év nagyon fontos lesz a Nyugat-Balkánon jelentkező kihívások kezelése szempontjából. A Nyugat-Balkán térség országai által az EU-tagság felé tett előrelépéseket fel

lehet gyorsítani, amennyiben eleget tesznek a szükséges feltételeknek. 2009 végére Horvátország várhatóan a csatlakozási tárgyalások végső fázisába lép, amennyiben addig megteszi a szükséges előkészítő lépéseket. Macedónia Volt Jugoszláv Köztársaság további reformjai közelebb hozzák az országot az EU-hoz. A potenciális tagjelöltek esetében az előrelépések azt eredményezhetik, hogy amint tanúságot tettek felkészültségükről, megkapják a tagjelölt státuszt.

A Törökországgal folytatott csatlakozási tárgyalások üteme tükrözi a reform előrehaladásának ütemét, valamint a vonatkozó feltételek teljesítésének mértékét. Törökországnak most meg kell újítania a politikai reformmal kapcsolatban tett erőfeszítéseit.

A nemzetközi pénzügyi válság eddig csak korlátozott közvetlen hatást gyakorolt a Nyugat-Balkán térség és Törökország gazdaságára, valamint pénzügyi ágazatára. A legtöbb országban jelentősen növekedett ugyanakkor a folyó fizetési mérleg hiánya, aminek következtében kiszolgáltatottabbá válnak a külső sokkhatásokkal szemben. A globális pénzügyi válság következtében valószínűleg lelassul mind a külső hitelezés, mind a közvetlen külföldi befektetés.

Ciprus kérdését illetően a ciprusi görög és ciprusi török közösségek vezetői az ENSZ égisze alatt mindenre kiterjedő tárgyalásokat kezdtek az átfogó rendezésről. A Bizottság támogatja igyekezeteiket és készen áll arra, hogy a közösségi hatáskörbe tartozó kérdésekben gyakorlati tanácsokat nyújtson.

Az Európai Unió erősebbé válik stabil, tehető és demokratikus szomszédokkal. A közösen osztott értékek és közös érdekek alapján történő együttműködés révén az EU és a szomszédos országok hatékonyabban tudnak szembenézni a jelenlegi kihívásokkal. A kölcsönös biztonság és jólét további megerősítése céljából az Unió ugyancsak elmélyíti kapcsolatait az európai szomszédságpolitika keleti és déli partnereivel. E tekintetben különösen fontos szerepet fog játszani az előkészítés alatt álló keleti partnerség, valamint a „Barcelonai folyamat: Unió a mediterrán térségért” elnevezésű kezdeményezés.

E közlemény ismerteti a bővítési folyamatban részt vevő országok által elért eredményeket, valamint az előttük álló legfontosabb kihívásokat. Felvázolja azt a megközelítést, amellyel a Bizottság az elkövetkező évben irányítani és támogatni kívánja erőfeszítéseiket.

2. A MEGÚJÍTOTT BŐVÍTÉSI KONSZENZUS VÉGREHAJTÁSA

2.1. Az országok által elért eredmények és a továbbra is fennálló kihívások

Nyugat-Balkán

Az elmúlt évben a Nyugat-Balkán közelebb került az EU-hoz, mivel a térség előrelépéseket tett – bár egyenetlen módon – a reformok végrehajtása, valamint a megállapított kritériumok és feltételek elérése terén. A térség megőrizte stabilitását, és a helyi viszonyok általában nyugodtak maradtak Koszovó függetlenségének kikiáltása, valamint alkotmányának hatályba lépése után. A régió – különösen a hazai és külföldi befektetéseknek köszönhetően – továbbra is magas növekedési rátákat realizált, általánosságban folytatódtak a reformok és emelkedett az életszínvonal. A stabilitási paktum helyébe a regionális együttműködési tanács lépett, megerősítve ezáltal a közvetlenül érintett országok fokozott szerepvállalását a délkelet-európai térség regionális együttműködésében.

A nyugat-balkáni országok ugyanakkor ma számos olyan kényes kérdéssel szembesülnek, amelyek érinthetik a térség biztonságát, stabilitását és gazdasági jólétét. A reformokat és a megbékélést azonban még meg kell szilárdítani. A Nyugat-Balkán térség számos országában prioritásnak tekintik az államépítést, az intézmények megerősítését, valamint a jobb kormányzást. A legtöbb országban még létre kell hozni a professzionális, pártatlan és elszámoltatható közszolgálatot. Az egész régióban továbbra is a legfontosabb kérdések között szerepel a jogállamiság megszilárdítása, főleg az igazságszolgáltatási reform, valamint a korrupció és a szervezett bűnözés elleni küzdelem révén. Továbbra sem kielégítő a politikai erők közötti párbeszéd és kompromisszumkész hozzáállás, ideértve az etnikumokkal kapcsolatos kérdéseket is. A szomszédsággal kapcsolatban továbbra is vannak rendezetlen kérdések. Az átlaginfláció emelkedett. A folyó fizetési mérlegek hiánya jelentősen nőtt. Néhány országban továbbra is nagyon magas a munkanélküliség. További reformokra van szükség a foglalkoztatás és a szociális politikák terén. A kedvezőtlenebbé vált külső környezet – különösen a nemzetközi pénzügyi válság – következtében új makrogazdasági kihívások jelentek meg.

Országos szinten az alábbi fejleményekről lehet beszámolni.

Horvátország csatlakozási tárgyalásai a végső fázisba léptek, így az egész régió számára élő példát mutatnak arra, hogy az EU-tagság – az Unió kötelezettségvállalásainak megfelelően – valós perspektíva, feltéve, hogy teljesülnek a szükséges feltételek.

Macedónia Volt Jugoszláv Köztársaságban a Bizottság 2008. márciusi közleményében¹ kiemelt számos kulcsfontosságú területen előrelépés történt, különösen az igazságszolgáltatási és a rendőrségi reform, valamint a stabilizációs és társulási megállapodás követelményeinek végrehajtása tekintetében. A parlamenti választásokat azonban erőszakos események és súlyos szabálytalanságok árnyékolták be. A reformok végrehajtásához – a csatlakozási partnerség prioritásainak megfelelően – konstruktív párbeszédre és határozott fellépésre van szükség.

Albánia további előrelépéseket tett a kulcsfontosságú politikai reformok tekintetében. Az EU-val kötött ideiglenes megállapodás két éve lépett hatályba, végrehajtása mára általánosságban zökkenőmentes. Továbbra is jelentős kihívás marad azonban a jogállamiság és az állami intézmények megfelelő működésének biztosítása. További fejlesztésre szorul az igazgatási és a jogszabályok betartására irányuló kapacitás.

Montenegróban folytatódtak a politikai reformok. Az év elején hatályba lépett ideiglenes megállapodás végrehajtása általánosságban zökkenőmentesen halad. Folytatni kell azonban a továbbra is fő kihívásokat jelentő igazságszolgáltatási reformot és a jogállamiság megszilárdítását. Az igazgatási és végrehajtási kapacitás további fejlesztésre szorul.

A stabilizációs és társulási megállapodás aláírása Bosznia-Hercegovinával megerősítette az EU elkötelezettségét az ország európai jövőjét illetően. Bosznia-Hercegovina júliusban megkezdte az ideiglenes megállapodás végrehajtását, de a két entitás fő politikai vezetői megkérdőjelezték a daytoni/párizsi békemegállapodás egyes alkotmányos elemeit, és stagnálnak az EU-val kapcsolatos reformok. A reform kulcsfontosságú prioritásai tekintetében gyenge a konszenzus.

¹ Nyugat-Balkán: az európai perspektíva erősítése - COM(2008)127 végleges, 2008.3.5.

A parlamenti és elnökválasztásokat követően Szerbia megismételte a közös értékeken alapuló európai jövő tekintetében tett kötelezettségvállalását. Aláírták a stabilizációs és társulási megállapodást, az ideiglenes megállapodás végrehajtása pedig megkezdődhet, amint a Tanács megbizonyosodott afelől, hogy Szerbia teljes mértékben együttműködik a volt Jugoszláviával foglalkozó nemzetközi büntetőtörvényszékkel (ICTY). Radovan Karadzic letartóztatása és bíróság elé állítása fontos előrelépésnek tekinthető, de e folyamatot be kell fejezni. Szerbia tanúbizonyságot tett arról, hogy megfelelő igazgatási kapacitással rendelkezik ahhoz, hogy jelentős előrelépést tegyen az EU irányába. A múlt évben azonban késtek a reformok. Az igazságszolgáltatási reform és a korrupció megelőzése továbbra is fontos kihívás.

A Koszovóban kialakult új helyzet² a nemzetközi jelenlét átszervezését vonta maga után, ami várhatóan megkönnyíti az EULEX-misszió folyamatban lévő kialakítását. A koszovói helyzet *sui generis* és nem teremt precedenst. Az Európai Tanács kijelentette, hogy az EU készen áll arra, hogy – a térség uniós perspektívájának megfelelő – egyértelmű európai perspektívával támogassa Koszovó politikai és gazdasági fejlődését. A Koszovó által elfogadott alkotmány megfelel az európai előírásoknak, és jelentős mennyiségű fontosabb jogszabályt fogadtak el. Jelentős kihívásokkal kell azonban továbbra is szembenézni, különösen az intézmények megerősítése, a jogállamiság megszilárdítása, valamint a közösségek közötti párbeszéd és megbékélés előmozdítása tekintetében.

Törökország

Az évet erős politikai feszültségek jellemezték. A főügyész azt kérte az Alkotmánybíróságtól, hogy a szekuláris állam elleni tevékenységek miatt oszlassa fel a kormánypartot. A Bíróság végül úgy határozott, hogy nem tesz eleget az ügyész kérelmének, ehelyett pénzbírságot vetett ki. Ezzel sikerült elkerülni egy komoly politikai válságot, és várhatóan új lehetőségek nyílnak a politikai pártok közötti párbeszéd és kompromisszumkészség visszaállítására.

Az EU erősen elítélte a PKK által elkövetett, számos emberéletet követelő terrortámadásokat. A török haderő több műveletet hajtott végre az észak-iraki PKK támaszpontok ellen.

Törökország aktív diplomáciával konstruktív szerepet játszott szomszédos országai között és a tágabb értelemben vett Közel-Keleten. A grúz válságot követően javaslatot tett a térség országai közötti párbeszéd előmozdítása céljából létrehozandó kaukázusi stabilitási és együttműködési platformra. Gül elnök személyében Örményország függetlensége óta első alkalommal tett török elnök látogatást Jerevánban. Törökország közvetítőként igyekezett eljárni Izrael és Szíria között, valamint nukleáris párbeszédet folytatott Iránnal.

Törökország geostratégiai helyzete következtében kulcsfontosságú szerepet játszik az EU energiaellátásának biztonsága szempontjából, különös tekintettel az energiaforrások diverzifikálására. Létfontosságú az EU és Törökország, valamint a térség egyéb országai – beszállító és tranzitországok egyaránt – közötti szorosabb energiaügyi együttműködés. A már létező és jövőbeni csővezeték-projektek mindazon országok számára fontosak, amelyek területén e vezetékek áthaladnak, de főleg Törökország számára. Az EU legfontosabb energiabiztonsági prioritásai között szerepel a déli gázfolyosó időben történő befejezése a tervezett projektek – főleg a Nabucco gázvezeték – gyors megvalósítása révén.

² Az ENSZ Biztonsági Tanácsának 1244/99. határozata értelmében.

A jelenlegi kormány 2007 júliusában szabad és tisztességes választások alapján került hatalomra, komoly reformokat felvállaló mandátummal. Megerősítette az EU-csatlakozási folyamat és kapcsolódó reformok tekintetében tett kötelezettségvállalását, és bejelentette az új alkotmány kidolgozásának feladatát. Némi előrelépés tapasztalható a véleménynyilvánítás szabadsága és a nem muszlim vallású közösségek jogai terén. A büntető törvénykönyv 301. cikkét a véleménynyilvánítás szabadságára vonatkozó biztosítékok megerősítése céljából módosították. A Parlament elfogadta az alapítványokról szóló új törvényt, amely a nem muszlim hitközségeket érintő számos problémával foglalkozik. Ezen túlmenően a kormány elhatározta, hogy befejezi az ország dél-keleti részének gazdasági fejlődését célzó Délkelet-Anatólia Projektet.

Most viszont a demokrácia és az emberi jogok megerősítése, az ország korszerűsítése és fejlesztése, valamint az EU-hoz közelítése érdekében új lendületet kell adni a reformnak. Külön figyelmet kell szentelni a politikai pártokkal kapcsolatos szabályoknak, az alkotmányreformnak, a véleménynyilvánítás szabadságának és a nők jogainak.

Törökország gazdasága – a lassabb GDP-növekedés ellenére – továbbra is viszonylag jól teljesít, és sikerült fenntartani a makrogazdasági stabilitást. A nemzetközi pénzügyi válság következtében ki kellett igazítani az eszközárakat és az árfolyamokat, de ez eddig még nem érintette súlyosan a bankszektort. A jelentős külső finanszírozási szükségletek azonban fokozzák a külső sokkhatásokkal szembeni sebezhetőséget. Törökország mára működő piaccsalakozásá vált a koppenhágai gazdasági kritériumok értelmében. Feltételezhetően képes lesz arra, hogy középtávon megbirkózzon az Unió belüli verseny okozta nyomással és a piaci erőkkel, feltéve hogy folytatja a strukturális hiányosságok felszámolását célzó átfogó reformprogram végrehajtását. Emellett fokozódott a Törökország és az EU közötti kölcsönös gazdasági függőség.

2.2. Előcsatlakozási eszközök: a főbb kihívások megválaszolása

A Bizottság teljes mértékben felhasználta előcsatlakozási eszközeit a 2007. évi bővítési stratégiai dokumentum alapján kulcsfontosságú kihívásnak tekintett kérdések, azaz az államépítés, a felelősségteljes kormányzás, a jogállamiság, és a civil társadalom fejlődésének megoldására. Ennek máris jelentős eredményei vannak.

Folyamatosan igyekeztek javítani a bővítési folyamat minőségét, többek között azzal, hogy a tárgyalási fejezetek megnyitására és lezárására vonatkozóan szigorú teljesítménymérő referenciaértékeket állapítottak meg, valamint a kulcsfontosságú szakpolitikai területekről további hatásvizsgálatokat adtak ki.

A Tanács elfogadta a Bizottság e kulcsfontosságú prioritásokat felölelő, csatlakozási és európai partnerségekre irányuló javaslatát. A Bizottság elmélyítette a politikai párbeszédet, amelyhez fő referenciadokumentumokként továbbra is a partnerségi megállapodások szolgálnak. Az előcsatlakozási pénzügyi felügyeleti mechanizmusnak köszönhetően előrelépések történtek a gazdasági párbeszéd terén is.

A partnerségek prioritásai vezérelték az előcsatlakozási támogatási eszköz (IPA) keretében nyújtott támogatás programozását és végrehajtását, amelynek eredményeként megnőtt az alapvető reformok támogatottsága. Az IPA támogatás összege 2008-ban 1,4 milliárd euró volt. A nemzeti IPA programok keretében az átmenet támogatására és az intézményfejlesztésre előirányozott 840 millió euró 33%-át most a kormányzás megerősítésére, az igazgatási és igazságszolgáltatási reform ösztönzésére, a jogállamiság

megszilárdítására, a korrupció és szervezett bűnözés elleni küzdelem támogatására, az emberi jogok előmozdítására, a kisebbségek védelmére és a civil társadalom kiépítésére fordítják. Az EU-tagállamok köztisztviselői gyors válaszokkal nyújtanak segítséget a TAIEX és SIGMA³ programokon keresztül. Az említett reformokhoz nyújtott középtávú támogatás magában foglalja a közigazgatások közötti ikerintézményi programot (*twinning*) és az NGO-projektekre vonatkozó támogatási programokat.

A Bizottság kezdeményezéseket tett arra, hogy koordinálja az IPA keretében, valamint a Nemzetközi Pénzügyi Intézetek (IFI) és egyéb donorok által nyújtott támogatást. Ez növeli az IPA támogatás multiplikátor hatását a gazdasági és társadalmi fejlődés területén. Az Európai Beruházási Bankkal, az Európai Újjáépítési és Fejlesztési Bankkal és az Európa Tanács Fejlesztési Bankjával közösen egy infrastrukturális projektekre vonatkozó eszközt bocsátottak útjára, ami fontos előrelépés afelé, hogy 2010-re létrehozzák a Bizottság, az EBB, az EBRD és a CEB által közösen elfogadott, valamint az Európai Tanács júniusi ülésén jóváhagyott nyugat-balkáni befektetési keretet. A többi kezdeményezés között szerepel egy energiahatékonysági eszköz, valamint a KKV-fejlesztés egységes eszköze: a Délkelet-Európáért Európai Alap. Ez utóbbi szerte a régióban több tízezer kisvállalkozást támogat.

Befejeződött az előcsatlakozási támogatás végrehajtásának az Európai Újjáépítési Ügynökségről (EAR) a Bizottság küldöttségeire, valamint belgrádi, podgoricai, pristinai és skopjei irodáira történő átruházása. Az Európai Újjáépítési Ügynökség tevékenységét fokozatos felszámolják és 2008. december 31-én megszüntetik. A későbbi cél az lenne, hogy maguk a partnerek vegyék át a támogatás végrehajtását, amint tanúsítják, hogy erre készen állnak.

A Bizottság júliusban donorkonferenciát szervezett Koszovó társadalmi-gazdasági fejlődésének támogatására, amelynek eredményeként összesen 1,2 milliárd eurót – melyből 800 millió eurót az Európai Unió és tagállamai – ajánlottak fel. E támogatás várhatóan jelentősen fellendíti Koszovó fejlődését. Nagyon fontos, hogy az donorok támogatásáért cserébe a koszovói kormány teljesítse kötelezettségvállalásait, különös tekintettel a költségvetési fegyelemre, a közkiadások kezelésére, valamint a gazdaságpolitikai reformra.

A 2007-es bővítési stratégiai dokumentumnak megfelelően külön figyelmet fordítottak az emberek közötti kapcsolatokra. 2008 januárjában minden érintett országgal hatályba léptek a vízumkönnyítésről és a visszafogadásról szóló megállapodások, és a Bizottság párbeszédet folytat ezen országokkal a vízumliberalizációról. Ebben az összefüggésben vízumliberalizációs menetrendeket állítottak össze, amelyek egyértelmű és reális kritériumokat szabnak a vízumkövetelmény megszüntetésére vonatkozóan. Az emberek közötti kapcsolatok fokozását célzó intézkedések között szerepel továbbá az, hogy az Erasmus Mundus program keretében több mobilitási lehetőséget biztosítanak egyetemi hallgatók és diplomások számára, a Fiatalok lendületben program keretében pedig további finanszírozást nyújtanak a fiatalokat célzó csereprogramokra és partnerségekre. Az egyetemek közötti partnerségeken keresztül a Tempus program továbbra is támogatja a felsőoktatási reformot.

³ TAIEX: Technical Assistance and Information Exchange – Bizottság által működtetett technikai segítségnyújtás és információcsere – SIGMA: Support for Improvement in Governance and Management – kormányzás- és vezetésfejlesztési támogatás. A Bizottság által a bővítés kontextusában támogatott OECD-program.

Az Energiaközösség létrehozását követően tárgyalásokat kezdetek a Nyugat-Balkánnal létrehozandó közlekedési közösség céljából azzal a szándékkal, hogy 2009 folyamán megállapodást aláírására is sor kerüljön. Előrelépések történtek továbbá az európai közös légtér végrehajtása tekintetében. A környezetvédelem terén egy új regionális együttműködési mechanizmust fejlesztenek ki az előcsatlakozáshoz kapcsolódó környezetvédelmi kihívások közös megválaszolása céljából.

A nemzetközi pénzügyi válságra reagálva a Bizottság készen áll arra, hogy támogatást nyújtson a bővítési folyamatban részt vevő országok hatóságainak ahhoz, hogy kezeljék a válság pénzügyi és gazdasági következményeit.

Fontos erőfeszítésekkel igyekeztek támogatást biztosítani a regionális együttműködési kezdeményezésekhez, összhangban a thesszalóniki cselekvési programmal, valamint a Bizottság 2008 márciusi közleményében felvázolt lépésekkel. Megkezdte működését az újonnan létrehozott Regionális Együttműködési Tanács, most pedig azzal a kihívással áll szemben, hogy biztosítsa a regionális tevékenységek hatékonyságát, valamint további racionalizálását. A Bizottság által támogatott regionális kezdeményezések között szerepel a Regionális Együttműködési Tanács titkárságának nyújtott segítség, a Danilovgradban (Montenegró) létrehozandó Regionális Államigazgatási Iskola, a katasztrófák kockázatainak csökkentésére irányuló új kezdeményezés, valamint a kulturális örökség rehabilitációjával és a történelemtankönyvekkel kapcsolatos projektek. A CEFTA-titkárságon keresztül a Bizottság ugyancsak támogatja a kereskedelmi ügyekben folytatott együttműködést. A vámügyi kérdések tekintetében, hamarosan hatályba lépnek az EU és egyes nyugat-balkán országok közötti származási szabályokról szóló diagonális kumulációval kapcsolatos rendelkezések, ami megkönnyíti a regionális kereskedelmi integrációt⁴.

A Bizottság új finanszírozási eszközt hozott létre az IPA keretében, amely a civil társadalom fejlesztésére és a párbeszéd ösztönzésére irányul. A civil társadalmi alap keretében 2008-ban nyújtott támogatás összege mintegy 30 millió euró, amely a helyi szintű kapacitásfejlesztésre irányult. Áprilisban a Bizottság fontos konferenciát szervezett Délkelet-Európa civil társadalmának fejlesztéséről. A konferencia ösztönözte a hálózatépítést, a bevett gyakorlatok megosztását és partnerségek kialakítását. E kezdeményezések a népek közötti megbékélést, valamint az EU-tagság felé vezető előrehaladást szolgálják.

A megújított bővítési konszenzus egyik kulcsfontosságú elve a nyilvánossággal való hatékonyabb kommunikáció. A Bizottság nyilvános eszmecserét ösztönöz az EU-bővítésről, mind a tagállamokban, mind a tagjelölt országokban, kommunikációs tevékenységeket folytat a civil szervezetek, újságírók és a fiatalok számára, ideértve videoklippek bemutatását, a Focaban megrendezett európai utcai foci fesztivált, valamint a fiatal újságírók „Bővítsd a látókörödet!” elnevezésű versenyét. E kezdeményezések kiegészítették a tagállamok és a partner országok kommunikációs tevékenységét.

⁴ A diagonális kumuláció lehetővé teszi egy ország számára, hogy feldolgozzon és preferenciális kereskedelmi feltételek mellett exportáljon egy terméket az EU-ba még akkor is, ha a termék egy része egy másik, a rendszerben szintén részt vevő országból származik.

3. A 2008–2009-ES BŐVÍTÉSI MENETREND

3.1. A Nyugat-Balkán EU-tagság felé vezető előrehaladásának felgyorsítása

2008. júniusi ülésén az Európai Tanács ismételten teljes támogatását fejezte ki a Nyugat-Balkán térség országainak európai távlata tekintetében. Hangsúlyozta, hogy a gazdasági és politikai reform terén való stabil előrelépés, valamint a szükséges feltételek és követelmények teljesítése révén a Nyugat-Balkán fennmaradó potenciális tagjelölt országainak saját érdekeik alapján kell elnyerniük a tagjelölt státuszt, végső célként az uniós tagságot tűzve ki.

Az EU-perspektíva továbbra is elengedhetetlen a térség stabilitásához, megbékéléséhez és fejlesztéséhez, összhangban a stabilizációs és társulási folyamattal. Az Európai Uniónak és Európa egészének egyaránt érdekében áll, hogy a térség a lehető leggyorsabban haladjon a politikai és gazdasági reformokkal, a népek közötti megbékéléssel, és az EU-tagság felé vezető előrelépésekkel. Az EU-nak készen kell állnia arra, hogy felgyorsítsa a térség országainak csatlakozási előkészületeit, amint eleget tesznek a szükséges feltételeknek, és hogy – a stabilizációs és társulási folyamatnak megfelelően – továbbra is a legmagasabb szintű politikai és gazdasági bánásmódot biztosítsa a térség számára. A tagság felé történő előrehaladás azonban voltaképpen a térségben élők, valamint vezetőik kezében van, mivel az előrehaladás üteme attól függ, hogy az egyes országok milyen mértékben tudják elfogadni a szükséges reformokat.

A Bizottság e közleményben egy indikatív menetrendet javasolt a Horvátországgal folytatott technikai tárgyalások 2009 végére történő lezárására, feltéve, hogy teljesülnek a feltételek. E menetrendet a 3.2. szakasz ismerteti.

Macedónia Volt Jugoszláv Köztársaság további lépéseket tehet az uniós tagság felé, amint eleget tesz a koppenhágai politikai kritériumoknak, valamint teljesíti a csatlakozási partnerség kulcsfontosságú prioritásait. Az országnak különös gondot kell fordítania a választások szabadságának és tisztaságának biztosítására. A fő politikai pártok és szereplők közötti párbeszédet fejleszteni kell, hogy lehetővé tegye az intézmények normális működését és a reformok ütemének felgyorsítását. A Bizottság szoros figyelemmel kíséri Macedónia Volt Jugoszláv Köztársaság előrehaladását. A megoldatlan partnerségi kulcsprioritások az alábbiakat érintik: az igazságügyi reformok végrehajtásának nyomon követése, pártatlan és politikamentes rendőrség biztosítása, a korrupció elleni küzdelem objektív módon történő folytatása, valamint annak biztosítása, hogy a köztisztviselők felvétele és előléptetése szakmai szempontok alapján történik.

A Nyugat-Balkán térség számos országa jelezte azon szándékát, hogy a jövőben EU-tagságra irányuló kérelmet nyújt be. A Bizottság emlékeztetni kíván arra, hogy minden egyes ország esetében az EU-tagság felé vezető előrelépések szempontjából elengedhetetlen az elért eredmények – különösen a stabilizációs és társulási megállapodásból fakadó kötelezettségek, ideértve a kereskedelemmel kapcsolatos rendelkezéseket is, végrehajtásának – számbavétele. A tagságra irányuló kérelemből kellő időben az következik, hogy – a Tanács kérésére – a Bizottság az ország felkészültségéről értékelő véleményt fogalmaz meg, valamint tanulmányt készít a csatlakozás főbb szakpolitikai területekre gyakorolt hatásáról.

Albániának biztosítania kell, hogy a 2009-es parlamenti választásokat megfelelően készítik elő és bonyolítják le. Montenegrónak fokoznia kell az igazságszolgáltatási reformot. Mindkét országnak tovább kell fejlesztenie a stabilizációs és társulási megállapodás nyomon követését,

többek között az igazgatási és végrehajtási kapacitás fejlesztése, valamint a jogállamiság megszilárdítása révén.

Bosznia-Hercegovinának most sürgősen meg kell teremtenie a szükséges politikai konszenzust és el kell kezdenie a reformokat, különösen a kormányzásával kapcsolatos nagyobb szerepvállalás tekintetében. Az intézmények zökkenőmentes működéséhez, a jobban működő és hatékonyabb állami struktúrák létrehozásához, valamint az EU-kérdésekkel kapcsolatos egységes vélemény megfogalmazásához arra van szükség, hogy az ország közös jövőképet alakítson ki a követendő irányról. A Béke-végrehajtási Tanács később e hónapban megvizsgálja, hogy az ország készen áll-e arra, hogy bezárják a főképviselő hivatalát. Ez az öt egyedi célkitűzés⁵ teljesítése terén elért előrehaladástól függ, valamint attól, hogy a Béke-végrehajtási Tanács pozitívan értékeli-e a daytoni békemegállapodásnak való teljes megfelelésen alapuló politikai helyzetet. A Bizottság készen áll arra, hogy támogatást nyújtson Bosznia-Hercegovinának e feltételek teljesítéséhez.

A júniusi Európai Tanács kijelentette, hogy Szerbia felgyorsíthatja a közeledést az EU felé – ideértve a tagjelölt státuszt elérését is –, amint teljesülnek a szükséges feltételek. A Bizottság úgy véli, hogy 2009-ben Szerbia várhatóan megkaphatja a tagjelölt státuszt, e feltételek teljesülésének, valamint a Bizottság véleményének függvényében. Szerbiának meg kell erősíteni pozitív eredményeit azáltal, hogy teljes mértékben együttműködik a volt Jugoszláviával foglalkozó nemzetközi büntetőtörvényszékkel (ICTY), valamint szigorúan követi a reform-menetrendet, amelynek eredményeként konkrét előrelépés várható olyan prioritásnak tekintett területeken, mint például a jogállamiság megszilárdítása, valamint a gazdasági és költségvetési reformok felgyorsítása. Szerbia kulcsfontosságú szerepet tölt be a régióban. Arra ösztönzik, hogy konstruktív hozzáállást tanúsítson Koszovó regionális kezdeményezésekben és nemzetközi fórumokon történő részvételét illetően, valamint az EU azon erőfeszítései tekintetében, amelyekkel hozzá kíván járulni a Nyugat-Balkán békéjéhez és stabilitásához.

Koszovó társadalmi-gazdasági fejlődése elengedhetetlen társadalma jólétéhez, és a tágabb értelemben vett térség stabilitásához. Júniusban az Európai Tanács kijelentette, hogy – a Nyugat-Balkán térség többi országával egyetemben – Koszovó esetében is egyértelmű az uniós tagság perspektívája. Az EU elvárja, hogy Szerbia konstruktívan álljon hozzá az EULEX-misszió kialakításához, és arra ösztönzi a koszovói szerbeket, hogy vegyenek részt Koszovó fejlesztésében. A Bizottság és a koszovói hatóságok között folytatott reformpárbeszédet el kell mélyíteni. A Bizottság feltérképezi a lehetőségeket Koszovó regionális együttműködésben történő részvételének ösztönzésére, és valamennyi felet arra szólítja fel, hogy e tekintetben konstruktív hozzáállást tanúsítson. A Bizottság értékelni fogja a Koszovó politikai és társadalmi-gazdasági fejlődését továbbmozdító lehetőségeket, valamint megvizsgálja, hogy Koszovó – a stabilizációs és társulási folyamat összefüggésében – a térség részeként hogyan léphet előre az EU-integráció felé. Ezen elemzés eredményét 2009 őszén megvalósíthatósági tanulmányban ismertetik.

⁵ 1° Az állam és a többi kormányzási szint közötti vagyonmegosztás kérdésének elfogadható és fenntartható megoldása; 2° A védelmi tulajdon kérdésének elfogadható és fenntartható megoldása; 3° A választottbíróóság Brčko körzet ügyében hozott jogerős ítéletének teljes alkalmazása; 4° A költségvetés fenntarthatósága (a közvetettadó hivatal koefficiensekre vonatkozó állandó módszertanáról szóló megállapodás, valamint a nemzeti költségvetési tanács létrehozása révén); 5° A jogállamiság megszilárdítása (a háborús bűnökkel kapcsolatos nemzeti stratégia, az idegenekről és menedéjogról szóló törvény, valamint a nemzeti igazságszolgáltatási szektor reformstratégiájának elfogadása révén).

A jószomszédi viszonyok és a regionális együttműködés továbbra is kulcsfontosságú az EU-tagság felé történő előrelépés tekintetében, és mint olyan a stabilizációs és társulási folyamat központi eleme. A régió szinte valamennyi partnerének vannak szomszédjaikkal megoldatlan bilaterális kérdései, ideértve például a határvitákat. A Bizottság továbbra is figyelemmel kíséri az ezzel kapcsolatos fejleményeket, és arra sürgeti a partnereket, hogy prioritásként kezeljék a bilaterális kérdéseket. Jelentős erőfeszítésekre van szükség a büntetőügyekben folytatott igazságügyi együttműködés – ideértve a hazai háborús bűnöket is – megerősítése érdekében.

Az emberek közötti kapcsolatok kézzel foghatóvá teszik az európai perspektívát a polgárok számára.

A Bizottság továbbra is szorosan figyelemmel kíséri a vízumkönnyítési megállapodások megfelelő végrehajtását. Ellenőrzi a vízumliberalizációs menetrendek végrehajtását, és segítséget nyújt az országoknak ahhoz, hogy megfeleljenek a menetrendekben meghatározott szempontoknak. A vízumokkal kapcsolatban folytatott párbeszéd üteme az egyes országok által elért eredményektől függ. Amennyiben egy ország eleget tesz a referenciakritériumoknak, a Bizottság országonként javasolhatja a vízumentesség eltörlését 2009 folyamán.

A Bizottság az IPA 2009 program keretében ugyancsak megduplázza a Nyugat-Balkán térségből származó diákok ösztöndíjára előirányozott finanszírozást.

A közösségi programokban és ügynökségekben történő részvétel hasznosnak bizonyult abból a szempontból, hogy a partnerországok intézményeit és polgárait közelebb hozta az EU-hoz. A Bizottság arra ösztönzi ezen országok kedvezményezettjeit, hogy fokozottabban vegyenek részt az előttük nyitva álló programokban. Feltérképezi továbbá a lehetőségeket, hogy hogyan lehetne további programokat is megnyitni a potenciális tagjelöltek számára. A közösségi ügynökségek tekintetében a Bizottság igyekszik további részvételi lehetőségeket felkínálni, ideértve megfigyelő státuszt a bővítési folyamatban érintett valamennyi ország számára az igazgatóságok és szakértői csoportok ülésein. A Bizottság javasolja, hogy a potenciális tagjelölt országoknak felkínált lehetőségeket terjesszék ki és tegyék kedvezőbbé a feltételeket. A részvétel első évében az EU legfeljebb 90%-os mértékben társfinanszírozhatja az ország közösségi programhoz vagy ügynökséghez történő hozzájárulását. A következő években e hozzájárulás csökkenne, százalékban vagy reál összegekben. A kutatás-fejlesztési programoktól eltérő közösségi programokra vonatkozó társfinanszírozás teljes szintjének elvileg a nemzeti IPA programok 10%-a körül kell maradnia.

A csatlakozási folyamat üteme és minősége, valamint a csatlakozás közvélemény általi támogatottságának megnyerése tekintetében kulcsfontosságú, hogy a civil szervezetek fokozottabban részt vegyenek a bővítési folyamatban érintett országok által felvállalt reformokban. Az új civil társadalmi alap részeként további kapacitásfejlesztést és hálózatépítést szolgáló projekteket finanszíroznak, ideértve a „People 2 people” látogatóprogramot, a 2009 elején valamennyi országban felállítandó technikai segítségnyújtási hivatalokat, valamint a polgári partnerségek támogatási programjait olyan területeken, mint például a környezetvédelem, energiahatékonyság, munkahelyi egészség és biztonság, valamint a korrupció, a szervezett bűnözés és az illegális kereskedelem elleni küzdelem. Az IPA 2009 keretébe tartozó, civil társadalmi partnerségekre vonatkozó támogatási programok prioritásként kezelik az olyan ágazatokat, mint például a kultúra, a kisebbségek, valamint a gazdasági társulások.

Az EU bővítési politikájának továbbra is kulcsfontosságú célja a közvélemény támogatásának biztosítása. A tagállamoknak különösen fontos feladatuk megértetni a nyilvánossággal, hogy mik a bővítéssel járó előnyök és kihívások. A partnerországoknak is ki kell venniük ebből a részüket azáltal, hogy saját polgáraiknak elmagyarázzák az EU-csatlakozás felé vezető előrehaladás feltételeit. A Bizottság továbbra is kommunikációs politikája kiemelt területének tekinti a bővítést, és további tevékenységekkel igyekszik támogatni és kiegészíteni az érintett országok erőfeszítéseit azáltal, hogy tényszerű információkat nyújt és ösztönzi a kulcsfontosságú véleményformálók közötti eszmecsereit.

3.2. A csatlakozási tárgyalások továbbvitele

Horvátország

A tárgyalások megkezdése után három évvel Horvátország általánosságban jó előrehaladást tett. 35 fejezetből 21-et nyitottak meg, és négy fejezetet ideiglenesen lezártak⁶. Az elmúlt néhány hónapban felgyorsult munkát követően Horvátország mára két fejezet kivételével valamennyi fejezet tekintetében eleget tett a megnyitásra vonatkozó referenciakritériumoknak.

Általánosságban Horvátország továbbra is megfelel a stabilizációs és társulási folyamat általános feltételeinek. Mára nagyban eleget tesz a stabilizációs és társulási megállapodásban foglalt kötelezettségeinek, és megállapodott a Bizottsággal a cigaretták diszkriminatív adóztatásának megszüntetéséről. Az elmúlt hónapokban Horvátország jelentős előrelépéseket tett az uniós előcsatlakozási alapok kezelésének javítása érdekében, ugyanakkor még konkrét eredményeket kell felmutatnia ezen a területen.

A máig elért általános eredmények fényében a Horvátországgal folytatott csatlakozási tárgyalások 2009 végére a végső fázisba léphetnek, feltéve, hogy Horvátország teljesít minden szükséges feltételt. Ezt szem előtt tartva a Bizottság indikatív menetrendet javasol a technikai tárgyalások befejezésére vonatkozóan. Az indikatív időrendet esetleg ki kell majd igazítani attól függően, hogy Horvátország hogyan halad előre a feltételek teljesítése terén. Horvátországnak jelentős további erőfeszítéseket kell tennie a tárgyalási fejezetekben megállapított teljesítménymérő referenciakritériumokkal kapcsolatos munka véghezvitele érdekében. Az országnak folytatnia kell reformtörekvéseit, különös tekintettel az igazságszolgáltatásra és a közigazgatásra, a korrupció és a szervezett bűnözés elleni küzdelemre, a kisebbségi jogok – ideértve a menekültek visszatérését is – előmozdítására, a háborús bűnösök ellen indított bünvádi eljárások folytatására, valamint az ICTY horvátországi dokumentumokhoz történő hozzáféréseinek elősegítésére. Horvátországnak további jelentős erőfeszítéseket kell tennie a hajógyárak szerkezetátalakítása terén is. A Bizottság szorosan figyelemmel kíséri a Horvátország által tett kötelezettségvállalások teljesítését.

Törökország

Most, hogy Törökországnak sikerült elkerülnie az alkotmánybíróság kormánypárt ellen folytatott ügyével kapcsolatos politikai válságot, új lendületet kell adnia a politikai reformok folyamatának. A feloszlatai ügy feltárta a politikai pártokra vonatkozó szabályok módosításának fontosságát az átlátható pénzügyi mechanizmusok biztosítása, valamint a pártok feloszlataira vonatkozó rendelkezések európai előírásokhoz és bevett gyakorlatokhoz való igazítása érdekében. Jogszabályokra van szükség az állampolgári jogok védelmének megerősítéséhez – személyes meggyőződésektől vagy politikai hovatartozástól függetlenül –,

⁶ Kutatás és fejlesztés; oktatás és kultúra; vállalkozás- és iparpolitika, külkapcsolatok.

valamint az ombudsman hivatalának létrehozásához is. Folytatni kell az igazságszolgáltatási reformot. Nagyobb párbeszédre van szükség az ország különféle politikai erői között, hogy sikerüljön a reformot támogató konszenzust kialakítani.

Folyamatos erőfeszítésekre van szükség a nők jogai és a nemek közötti egyenlőség előmozdítása, a véleménynyilvánítás-szabadsága és a vallásszabadság gyakorlatban történő garantálása, a korrupció megelőzése, valamennyi állampolgár kulturális jogainak megerősítése, a hadsereg polgári ellenőrzésének megerősítése, valamint a szakszervezetekre vonatkozó jogszabályok ILO- és EU-szabványokkal történő összehangolása céljából.

A ciprusi görög és ciprusi török közösségek vezetői között a ciprusi kérdés átfogó rendezéséről szóló, mindenre kiterjedő tárgyalások megkezdését követően elengedhetetlen, hogy Törökország továbbra is támogassa a megoldást és az ENSZ erőfeszítéseit.

A jószomszédi viszony továbbra is kulcsfontosságú. Törökországnak biztosítania kell, hogy a társulási megállapodás kiegészítő jegyzőkönyvét teljes körűen és megkülönböztetés-mentesen végrehajtsák, valamint előrelépéseket kell tennie a Ciprusi Köztársasághoz fűződő kétoldalú kapcsolatainak rendezése céljából. Az EU továbbra is nyomon követi és felülvizsgálja a 2005. szeptember 21-i nyilatkozatban felölelt kérdések tekintetében elért eredményeket, a 2006. december 11-i tanácsi következtetésekkel összhangban.

Azzal, hogy Törökország – a csatlakozási partnerségi prioritások megválaszolása céljából – jóváhagyta a közösségi vívmányok (*acquis*) elfogadására irányuló nemzeti programot, fontos tanújelét adta annak, hogy hajlandó újrakezdeni a reformra irányuló erőfeszítéseit. A csatlakozási tárgyalások üteme tükrözi az ország reformjának, valamint a vonatkozó feltételek Törökország általi teljesítésének ütemét.

A soron következő bővítésekkel kapcsolatos közvéleményt befolyásolja a korábbi bővítések megítélése. Elengedhetetlen fontosságú a polgárok meghallgatása, aggodalmaik megválaszolása, valamint további tájékoztatás biztosítása ahhoz, hogy a nyilvánosság egyértelműen lássa a bővítésből fakadó előnyöket, illetve kihívásokat.

2009-ben lesz az ötödik évfordulója annak, hogy az Unió új tagállamokkal bővült és egyben a berlini fal leomlásának 20. évfordulója. Ebben az összefüggésben a soron következő cseh elnökség nagyszabású eseményt szervez a 2004-es bővítés évfordulójának megünneplésére. A Bizottság teljes támogatását nyújtja ezen eseményhez, és annak alkalmával tanulmányt terjeszt elő az 5. bővítés uniós gazdaságra gyakorolt hatásáról.

4. KÖVETKEZTETÉSEK ÉS AJÁNLÁSOK

A fenti elemzés alapján a Bizottság az alábbi következtetéseket vonja le:

1. A bővítés az EU stratégiai érdekeit szolgálja a stabilitás, a biztonság és a konfliktusmegelőzés terén. Hozzájárult a jólét és a növekedési lehetőségek ösztönzéséhez, a létfontosságú közlekedési és energiaellátási útvonalak biztosításához, valamint növelte az EU súlyát a világban. A jelenlegi bővítési menetrend a Nyugat-Balkán térség országaira és Törökországra irányul, hiszen ezen országok előtt nyílt meg az EU-tagság lehetősége, feltéve, hogy teljesítik a szükséges feltételeket.

2. Az EU-tól keletre fekvő térség stabilitását közelmúltban megrengető kihívások – ideértve a dél-kaukázusi válságot – fényében még fontosabbá vált a 2006. decemberi Európai Tanács által meghatározott megújított bővítési konszenzus következetes végrehajtása.
3. Az EU lépéseket tett a bővítési folyamat minőségének javítására. A 2007-es bővítési stratégiai dokumentumban felvázolt elemzés alapján ma már a korai szakaszban nagyobb hangsúlyt kap a jogállamiság és a felelősségteljes kormányzás, ideértve a korrupció és szervezett bűnözés elleni küzdelmet, a közigazgatási és igazságszolgáltatási reformokat, valamint a civil társadalom fejlesztését is.
4. A jószomszédi viszony és a regionális együttműködés továbbra is kulcsfontosságú. A viták békés rendezése valamennyi fél számára kiemelt fontosságú.
5. A máig elért általános eredmények fényében a Horvátországgal folytatott csatlakozási tárgyalások 2009 végére a végső fázisba léphetnek, feltéve, hogy Horvátország teljesíti az összes szükséges feltételt. Ezt szem előtt tartva a Bizottság indikatív menetrendet javasol a technikai tárgyalások befejezésére vonatkozóan, amelyet esetleg ki kell igazítani annak függvényében, hogy Horvátország hogyan halad előre a feltételek teljesítése terén. Horvátországnak jelentős további erőfeszítéseket kell tennie a tárgyalási fejezetekben megállapított teljesítménymérő referenciakritériumokkal kapcsolatos munka véghezvitele érdekében. Az országnak folytatnia kell reformtörekvéseit, különös tekintettel az igazságszolgáltatásra és a közigazgatásra, a korrupció és a szervezett bűnözés elleni küzdelemre, a kisebbségi jogok – ideértve a menekültek visszatérését is – előmozdítására, a háborús bűnösök ellen indított bünvádi eljárások folytatására, valamint az ICTY horvátországi dokumentumokhoz történő hozzáféréseinek elősegítésére. Horvátországnak további jelentős erőfeszítéseket kell tennie a hajógyarak szerkezetátalakítása terén is. A Bizottság szoroson figyelemmel kíséri a Horvátország által tett kötelezettségvállalások teljesítését.
6. Törökországnak meg kell újítani reformtörekvéseit a demokrácia és az emberi jogok megerősítése, az ország korszerűsítése és fejlesztése, valamint az EU-hoz való közeledés érdekében. A csatlakozási tárgyalások üteme tükrözi, hogy Törökország milyen ütemben halad a reformok végrehajtása, valamint a vonatkozó feltételek teljesítése terén. Törökországnak biztosítania kell, hogy a társulási megállapodás kiegészítő jegyzőkönyvét teljes körűen és megkülönböztetés-mentesen hajtják végre, valamint előrelépéseket kell tennie a Ciprusi Köztársasághoz fűződő kétoldalú kapcsolatok normalizálása céljából.
7. Ciprus kérdését illetően a ciprusi görög és ciprusi török közösségek vezetői az ENSZ égisze alatt mindenre kiterjedő tárgyalásokat kezdtek az átfogó rendezésről. A Bizottság támogatja igyekezeteiket és készen áll arra, hogy a közösségi hatáskörbe tartozó kérdésekben gyakorlati tanácsokat nyújtson. Felszólítja mindkét közösség vezetőit, hogy tegyenek határozott előrelépéseket, valamint Törökországnak teremtsen meg az átfogó rendezést szolgáló körülményeket.
8. Macedónia Volt Jugoszláv Köztársaságnak biztosítania kell a választások szabadságát és tisztaságát, javítania kell a fő politikai pártok és szereplők közötti párbeszédet, valamint teljesítenie kell a még hátralevő főbb partnerségi prioritásokat.

A Bizottság továbbra is szorosan figyelemmel kíséri az e területeken elért eredményeket.

9. A Nyugat-Balkán térség országai által az EU-tagság felé tett előrelépéseket fel lehet gyorsítani, amennyiben eleget tesznek a szükséges feltételeknek. A potenciális tagjelöltek esetében ez azt eredményezheti, hogy amint tanúságot tettek felkészültségükről, a megállapított eljárásokkal összhangban megkapják a tagjelölt státuszt.
10. Halad az Albániával, Montenegróval és Bosznia-Hercegovinával kötött ideiglenes megállapodások végrehajtása; a jogállamiság megszilárdítása továbbra is nagyon komoly kihívás, az igazgatási és végrehajtási kapacitást pedig megerősítésre szorul. Albániának különösen biztosítania kell a 2009-es országgyűlési választások megfelelő előkészítését és lebonyolítását. Montenegrónak külön erőfeszítéseket kell tennie az igazságszolgáltatási reform végrehajtására. Bosznia-Hercegovina politikai vezetőinek közös elképzelést kell kialakítaniuk az ország által követendő irányról, uniós és nemzetközi kérdésekkel kapcsolatban egységes véleményt kell képviselniük, valamint konszenzust kell elérniük az európai integrációhoz szükséges kulcsfontosságú reformokról.
11. Szerbiának meg kell erősíteni pozitív eredményeit azáltal, hogy teljes mértékben együttműködik a volt Jugoszláviával foglalkozó nemzetközi büntetőtörvényszékkal (ICTY), valamint kézzel fogható eredményeket kell felmutatnia a prioritásnak tekintett reformterületeken. A Bizottság reményei szerint Szerbia 2009-ben megkaphatja a tagjelölt státuszt, feltéve, hogy eleget tesz a feltételeknek, illetve hogy a Bizottság kedvező véleménnyel értékeli az ország felkészültségét.
12. Koszovó számára – a Nyugat-Balkán térség többi országához hasonlóan – egyértelmű az európai perspektíva. 2009 őszén a Bizottság megvalósíthatósági tanulmányt terjeszt elő, amelyben értékeli Koszovó politikai és társadalmi-gazdasági fejlődése továbbmozdításának lehetőségeit, valamint megvizsgálja, hogy Koszovó – a stabilizációs és társulási folyamat összefüggésében – a térség részeként hogyan léphet előre az EU-integráció felé.
13. A Bizottság intézkedéseket tesz annak érdekében, hogy a Nyugat-Balkán térség polgárai számára kézzel foghatóvá tegye az európai perspektívát. A vízumliberalizációs menetrendekben előírt referenciakritériumok teljesülésétől függően, 2009 folyamán a Bizottság országonként külön-külön javaslatot tehet a vízumkötelezettség eltörlésére. 2009-ben megduplázzák a nyugat-balkáni diákok ösztöndíjait fedező finanszírozást. Továbbviszik a Nyugat-Balkánnal létrehozandó közlekedési közösség céljából folytatott tárgyalásokat azzal a szándékkal, hogy 2009 folyamán megállapodást aláírására is sor kerülhessen.
14. Az előcsatlakozási támogatási eszköz (IPA) keretében nyújtott támogatás középpontjában továbbra is az alapvető reformkérdések fognak állni. Ezt tükrözi a Bizottság által ma előterjesztett, a 2010-2012 közötti időszakra vonatkozó felülvizsgált többéves indikatív pénzügyi keret. 2009-ben folytatódik az új civil társadalmi alap végrehajtása. Ösztönözni fogják a partnerországok közösségi programokban és ügynökségek munkájában történő fokozottabb részvételét.

15. A Bizottság, illetve a Nemzetközi Pénzügyi Intézmények és egyéb donorok közötti koordináció fokozza az IPA-támogatás multiplikátor hatását. A Bizottság előrelépéseket tesz annak érdekében, hogy az Európai Beruházási Bankkal, az Európai Újjáépítési és Fejlesztési Bankkal és az Európa Tanács Fejlesztési Bankjával kötött megállapodás szerint 2010-re létrehozza a nyugat-balkán befektetési keretet.
16. A nemzetközi pénzügyi válság eddig csak korlátozott közvetlen hatást gyakorolt a Nyugat-Balkán térségre és Törökországra. A Bizottság készen áll arra, hogy a bővítési folyamatban érintett országok hatóságai számára támogatást nyújtson a pénzügyi és gazdasági következmények kezeléséhez.
17. Az EU 2009 májusában – a cseh elnökség ideje alatt – ünnepli a 2004-es bővítés ötödik évfordulóját. Ebből az alkalomból a Bizottság tanulmányt terjeszt elő az 5. bővítés uniós gazdaságra gyakorolt hatásáról.
18. Kulcsfontosságú, hogy a közvélemény támogassa a bővítést. A tagállamokban hatóságainak és az uniós intézményeknek meg kell értetniük a nyilvánossággal, hogy az Uniónak milyen érdeke fűződik a bővítéshez.

I. MELLÉKLET

Menetrend a Horvátországgal folytatott csatlakozási tárgyalások végső fázisának eléréséhez

A tárgyalási keretnek és az Európai Tanács 2006. decemberi következtetéseinek megfelelően a csatlakozási tárgyalások üteme attól függ, hogy Horvátország mennyire felel meg a szükséges feltételeknek. A saját érdem alapján történő elbírálás elvével összhangban a tárgyalások előrehaladása attól függ, hogy Horvátország végrehajtja-e a szükséges politikai, gazdasági, jogalkotási és közigazgatási reformokat. Az országnak folytatnia kell reformtörekvéseit, különös tekintettel az igazságszolgáltatásra és a közigazgatásra, a korrupció és a szervezett bűnözés elleni küzdelemre, a kisebbségi jogokra - ideértve a menekültek visszatérését is -, a háborús bűnösök ellen indított bűnvádi eljárásokra, az ICTY horvátországbeli dokumentumokhoz történő hozzáférésére, valamint a hajógyárak szerkezetátalakítására.

Mivel e kérdések szorosan kapcsolódnak a csatlakozási tárgyalásokhoz, Horvátországnak konkrét eredményeket kell felmutatnia a stabilizációs és társulási megállapodás kötelezettségeinek teljesítése, a stabilizációs és társulási folyamat általános feltételrendszerének való megfelelés, valamint az uniós előcsatlakozási alapok igazgatásának fejlesztése terén.

A hátralevő fejezetek megnyitása:

- *A tőke szabad mozgása*
- *Közbeszerzés*
- *Versenypolitika)*
- *Mezőgazdaság és vidékfejlesztés*
- *Élelmiszer-biztonsági, állat- és növény-egészségügyi politika*
- *Halászat*
- *Adózás*
- *Regionális politika*
- *Igazságszolgáltatás és alapvető jogok*
- *Jogérvényesülés, szabadság és biztonság*
- *Környezetvédelem*
- *Kül-, biztonság- és védelmi politika*

A Bizottság azt javasolja, hogy a csatlakozási konferencia tegyen meg mindent annak érdekében, hogy 2008 végéig megnyissák a hátralevő fejezeteket – feltéve, hogy Horvátország eleget tesz a szükséges feltételeknek –, az esetlegesen fennmaradókat pedig 2009 elején.

A *versenypolitikai* fejezet megnyitására vonatkozó referenciakritériumok tekintetében Horvátországnak további igyekezeteket kell tennie, különösen a hajóépítés terén. Az *igazságszolgáltatás és alapvető jogok* fejezetet illetően Horvátországnak meg kell tennie a végső erőfeszítéseket ahhoz, hogy megfeleljen a megnyitásra vonatkozó referenciakritériumok még nem teljesített pontjainak.

A fennmaradó fejezetek ideiglenes lezárása:

Még 31 fejezetet kell lezárni, ami attól függ, hogy Horvátország megfelel-e a fejezetek lezárására vonatkozóan megállapított referenciakritériumoknak.

Horvátország egyes fejezetekben jelentős számú átmeneti rendelkezést kérelmezett, ami még több tárgyalást tesz szükségessé, így késleltetheti a fejezetek ideiglenes lezárását.

Ahhoz, hogy Horvátország 2009 végére a csatlakozási tárgyalások végső szakaszába érhesen, kellő időben be kell fejeznie a lezárási referenciakritériumokkal kapcsolatos munkát, hogy a fejezeteket az alábbi prioritási sorrend szerint lezárhassák:

Prioritási időrend 2008 hátralevő részére

- *Szellemi tulajdonjog*
- *Gazdasági és monetáris politika*
- *Transzeurópai hálózatok*
- *Vámunió*

Prioritási időrend 2009 első felére

- *A letelepedési jog és a szolgáltatásnyújtás szabadsága*
- *Társasági jog*
- *Pénzügyi szolgáltatások*
- *Információs társadalom és média*
- *Közlekedéspolitika*
- *Energiapolitika*
- *Statisztika*
- *Szociálpolitika és foglalkoztatás*
- *Fogyasztó- és egészségvédelem*
- *Kül-, biztonság- és védelmi politika*
- *Pénzügyi ellenőrzés*

Prioritási időrend 2009 második felére

- *Az áruk szabad mozgása*
- *A munkavállalók szabad mozgása*
- *A tőke szabad mozgása*
- *Közbeszerzés*
- *Versenypolitika*
- *Mezőgazdaság és vidékfejlesztés*
- *Élelmiszer-biztonsági, állat- és növény-egészségügyi politika*
- *Halászat*
- *Adózás*
- *Regionális politika és a strukturális eszközök összehangolása*
- *Igazságszolgáltatás és alapvető jogok*
- *Jogérvényesülés, szabadság és biztonság*
- *Környezetvédelem*
- *Pénzügyi és költségvetési rendelkezések*
- *Intézmények*
- *Egyéb kérdések.*

Amennyiben Horvátország fenntartja az előkészületek általános előrehaladásának ütemét, a Bizottság 2009 folyamán közlemény terjeszt elő a Horvátország csatlakozására vonatkozó pénzügyi csomagról.

A Bizottság javasolja továbbá, hogy a Tanács állítson fel ad-hoc technikai munkacsoportot a csatlakozási szerződés bizottsági dokumentumok alapján történő megszövegezésére. E csoport a tárgyalásokkal párhuzamosan is végezheti feladatait, ezért már 2009 első felében megkezdheti munkáját. Ezzel párhuzamosan Horvátországnak biztosítania kell, hogy a közösségi vívmányok fordítása időben rendelkezésre álljon hivatalos nyelven.

Az e menetrendben javasolt indikatív időrendet Horvátország előrehaladásától függően esetleg ki kell igazítani. A Bizottság továbbra is támogatja Horvátország csatlakozási előkészületeit, és segítséget nyújt szakértelmével – ideértve olyan eszközök teljes mértékű kihasználását, mint például a TAIEX és a közigazgatások közötti ikerintézményi program (*twinning*) –, valamint célirányos pénzügyi támogatással.

A Bizottság szorosan figyelemmel kíséri és jelentésben ismerteti, hogy Horvátország eleget tesz-e a tárgyalásokban vállalt kötelezettségeinek. Rendszeresen alkalmazni fogja az országok kölcsönös szakértői értékelését szolgáló küldetéseket – többek között a jogállamiság tekintetében –, valamint a rendelkezésre álló egyéb eszközöket.

2. MELLÉKLET

Következtetések Albániáról, Bosznia-Hercegovináról, Horvátországról, Macedónia Volt Jugoszláv Köztársaságról, Montenegróról, Szerbiáról, Koszovóról⁷, valamint Törökországról

Albánia

A **politikai kritériumok** tekintetében Albánia további fejlődést ért el a demokrácia és a jogállamiság területén. A pártok közötti konszenzusnak köszönhetően előrehaladtak a kulcsfontosságú reformok. A politikai pártok közötti párbeszéd kultúráját, valamint az állami intézmények megfelelő működését azonban még tovább kell erősíteni. A 2009-es parlamenti választásokat megfelelően elő kell készíteni, hogy az ország bizonyosságot tegyen demokratikus érettségéről. Albániának tovább kell fejlesztenie igazgatási kapacitását. Némi fejlődés ellenére a korrupció és a szervezett bűnözés elleni harc továbbra is komoly kihívást jelent.

A **demokrácia és a jogállamiság** tekintetében fejlődés történt. A két legnagyobb párt közötti széles körű konszenzus alapján az albán *parlament* jelentős alkotmánymódosításokat fogadott el, többek között a választási reformmal kapcsolatban. Még kellő időben a 2009-es országgyűlési választások előtt új választási szabályzatot kell elfogadni. Némi előrelépésnek tekinthető, hogy Albánia megerősítette *kormányzati* rendszerét annak érdekében, hogy végrehajthassa a stabilizációs és társulási megállapodás alapján tett kötelezettségvállalásait, és koordinálhassa az EU-integráció érdekében elvégzendő feladatokat. Még mindig további kapacitásfejlesztésre és a stratégiai tervezésre van azonban szükség. A közigazgatás terén jelentős erőfeszítésekre van szükség egy független, hatékony, érdemen alapuló közszolgálat létrehozása érdekében. Továbbra is vannak olyan kinevezések, amelyek sértik a közszolgálati törvényt. Az előrelépés érdekében kulcsfontosságú lesz a közszolgálati törvény teljes körű végrehajtása, ideértve a hivatalos karrierstruktúrát is.

Némi előrehaladás történt az *igazságszolgáltatási rendszer* reformja terén. Az igazságszolgáltatás szervezésével kapcsolatban fontos jogszabályokat fogadtak el. A bírósági infrastruktúra javulni kezdett, de még mindig nem megfelelő. Hiányzik az igazságszolgáltatás átfogó reformstratégiája. A Felső Bíróság és az Ügyészség működésével kapcsolatos főbb jogszabályok még függőben vannak. Továbbra is lassú az ítéletek végrehajtása, különösen a polgári ügyekben. Az ügyhátralék problémája továbbra is fennáll, és a bírósági infrastruktúra még mindig nem megfelelő. Az igazságszolgáltatás továbbra is gyengén működik, függetlenségének, átláthatóságának és hatékonyságának biztosítása érdekében sok még a tennivaló.

A kormány folytatta erőfeszítéseit a *korrupció elleni küzdelem* terén, ami az európai partnerség egyik fő prioritása. Átfogó korrupcióellenes stratégiát, valamint ahhoz kapcsolódó cselekvési tervet fogadtak el, de a végrehajtás még nem kezdődött meg, és az ellenőrzési rendszereket továbbra is értékelni kell. Elektronikus eljárásokat vezettek be az adózás és a közbeszerzés terén. A korrupcióellenes vizsgálatok eredményeként egyes tisztviselőknél felmondtak, és néhányukat le is tartóztatták. A korrupciós ügyek kezelésével kapcsolatos közvélemény javult. A korrupció ugyanakkor továbbra is széles körben elterjedt, és különösen komoly problémát jelent. A korrupció elleni küzdelemmel kapcsolatos intézményi

⁷ Az ENSZ BT 1244/99. határozatában foglaltak szerint.

rendelkezések továbbra sem elég erőteljesek, és gyenge lábakon áll az ügynökségek közötti koordináció. Az igazságszolgáltatáson belüli korrupció ellen folytatott küzdelem továbbra is kulcsfontosságú kérdés. A Gerdec faluban történt robbantással kapcsolatos ügyet még alaposan ki kell vizsgálni. A kérdés minden szempontjából sok munkára van még szükség, beleértve a politikai pártok finanszírozásának jogi felelősségre vonhatóságát és átláthatóságát is.

Némi előrelépés történt az *emberi jogok és a kisebbségvédelem* területén. Nagyjából létrejött a jogszabályi keret. Némi erőfeszítéseket tettek az előzetes letartóztatásban lévő személyekkel szemben alkalmazott *embertelen bánásmóddal* kapcsolatos ügyekben történő vádemelés terén. Új *börtönöket* és előzetes fogvatartási központokat építettek. Továbbra is jelentős erőfeszítésekre van azonban szükség az emberi jogok védelmezése, és az azok megsértésével vádlottak elleni vádemelés terén. Az *igazságszolgáltatáshoz történő hozzáférés* tekintetében jogszabályokat vezettek be az ingyenes jogsegélyről, de alkalmazásuk még nem hatékony. Továbbra is komoly aggodalomra adnak okot a fenti központokban uralkodó – a túlszűfolttság miatt még inkább fokozott – nagyon rossz fogvatartási körülmények.

Albánia további előrelépéseket tett a véleménynyilvánítás szabadsága terén. A médiapolitikával kapcsolatos jogi keret fejlődött, de a már meglévő jogszabályok jobb végrehajtására van szükség. További erőfeszítéseket kell tenni a becsületsértés bűncselekmények köréből való kivonása, valamint a tájékoztatás szabadságának és a közcélú műsorszórási szabályozó függetlenségének biztosítása érdekében.

Kedvező jogi környezet alakult ki a *civil szervezetek* számára. Az NGO-k előmozdítására civiltársadalmi alapot hoztak létre, de még nem vezették be a végrehajtási mechanizmusokat. A civil szervezetek továbbra is gyenge lábakon állnak, politikaalakításban történő részvételüket tovább kell erősíteni.

További előrelépés történt a *nők jogainak* megerősítése terén. A nemek közötti egyenlőségről új jogszabályt fogadtak el. A családon belüli erőszak megelőzésére stratégiát fogadtak el, de még nem hajtották végre. Továbbra sem kielégítő és komolyan aggasztó a nők védelmezése az erőszak valamennyi formájával szemben. További előrelépés történt a *gyermek jogainak* kérdésében is. A büntető törvénykönyvet a gyermekek kizsákmányolása tekintetében módosították, de a gyermekmunka problémájának kezeléséhez további erőfeszítésekre van szükség. A kiskorúakat mostantól közszolgálati munkával lehet büntetni vagy feltételes szabadlábra lehet helyezni. A roma gyerekek iskolatátogatási rátája némileg javult. A teljes végrehajtást azonban erőforráshiány akadályozza. Elfogadták a 2008–2013 közötti időszakra vonatkozó szociális védelmi stratégiát, de még nincsenek arra vonatkozó végrehajtási mechanizmusok. A *szociális szempontból kiszolgáltatott helyzetű személyek és a fogyatékkal élők* támogatására irányuló intézkedések továbbra is korlátozottak. A kormányzati hivatalok jobb koordinációjára van szükség. A diszkriminációellenes politikát illetően a jogi kerettel kapcsolatban csekély mértékű az előrelépés. A társadalmi párbeszéd kialakítását akadályozza, hogy nincs előrelépés a munkaügyi jogszabályok módosítása terén.

Előrelépés történt a *tulajdonjogok* megszilárdítását illetően. Az ingatlanok első bejegyzése majdnem befejeződött, a visszaszolgáltatási és kárpótlási kérelmek felmérése céljából pedig folyamatban van a tulajdonok értékének megállapítása. A tulajdonjogokkal kapcsolatos megoldatlan kérdések aláásták a jól működő földpiac kifejlesztésére irányuló erőfeszítéseket, és megakadályozták a külföldi befektetésekben rejlő lehetőségek kiaknázását.

Albánia intézkedéseket tett a *kisebbségek* védelme terén vállalt kötelezettségei teljesítésére, konkrétan a kisebbségi nyelvek előmozdítására. Fejlődésre van szükség, különösen a kisebbségek méretével és helyzetével kapcsolatos megbízható adatok összegyűjtése révén. Történt néhány lépés a *roma* népesség helyzetének – különösen iskoláztatásának – javítására, de ezen intézkedések hatása korlátozott. Hatékonyabb koordinációra és megfelelő erőforrásokra van szükség a „roma évtized” elnevezésű kezdeményezésben történő részvétel, valamint a meglévő stratégiák végrehajtása céljából. *A roma kisebbség továbbra is nagyon nehéz lakásfeltételekkel és diszkriminációval szembesül*, különösen az oktatáshoz, a szociális védelemhez, az egészségügyi ellátásokhoz történő gyenge hozzáférés, valamint a lakhatás és a foglalkoztatás terén.

A **regionális kérdések és nemzetközi kötelezettségek** tekintetében Albánia továbbra is konstruktív szerepet játszik a regionális stabilitás és a Nyugat-Balkán térség többi részével, valamint a szomszédos EU-tagállamokkal fenntartott jó kapcsolat előmozdítása tekintetében. Az ország aktívan részt vett a regionális együttműködésben, ideértve az újonnan létrehozott Regionális Együttműködési Tanácsot és a Közép-európai Szabadkereskedelmi Megállapodást (CEFTA). A Nemzetközi Büntetőbíróság tekintetében az Egyesült Államokkal kötött kétoldalú mentességi megállapodás nem felel meg a vonatkozó uniós közös álláspontnak és irányadó elveknek.

Albánia **gazdasága** továbbra is viszonylag gyors ütemben növekszik. Az inflációs nyomást sikerült megfékezni, de a külső egyensúlyhiány nőtt, a költségvetési irányvonal pedig lazult. Széleskörű strukturális reformoknak köszönhetően általánosságban sikerült megőrizni a makrogazdasági stabilitást. Az üzleti környezet javult. A gazdasági fejlődést továbbra is akadályozza azonban a bizonytalan energiaellátás, a szegényes infrastruktúra, valamint a gyenge jogállamiság és szerződés-végrehajtás.

Ami a **gazdasági kritériumokat** illeti, Albánia további lépéseket tett a működőképes piacgazdaság megteremtése felé. A strukturális reformokat folytatni kell, az infrastruktúrára és oktatásra pedig jelentős beruházásokat kell fordítani ahhoz, hogy a gazdaság hosszútávon felvehesse a harcot az Unión belüli versenynyomással és piaci erőkkel.

Továbbra is fennáll a piacorientált gazdaságpolitika alapjaival kapcsolatos politikai konszenzus, és sikerült megőrizni a makrogazdasági stabilitást. A gazdaság jól megbirkózott a globális élelmiszerár-növekedés által okozott erős nyomással, és fejlődést ért el a munkaerőpiac teljesítményében. Az államháztartás igazgatásában tapasztalt javulás magasabb adóbevételeket eredményezett. Folytatódott a nagyméretű, állami tulajdonban lévő vállalatok privatizálása, a cégbejegyzési eljárások pedig sokkal egyszerűbbé váltak.

Intézkedéseket hoztak a munkaerőpiaci készségek fejlesztésére és az infrastruktúrát érintő beruházások előmozdítására, valamint folytatódott a vállalatok szerkezeti átalakítása. A kormány megerősítette a korrupció és az adókikerülés elleni küzdelmet. A pénzügyi ágazat továbbra is biztos alapokon áll, és nő a hitelpiac átláthatósága. A verseny állam által okozott torzulása korlátozott maradt.

Fokozódtak azonban a makrogazdasági kockázatok, mivel – főleg az energia- és gépipari importok iránti megnövekedett keresletből fakadóan – nőtt a folyó fizetési mérleg hiánya. Az exportok továbbra is korlátozottak, és jócskán elmaradnak az importok szintjétől. A pénzügyi oldalon viszonylag alacsony maradt a tőkebeáramlás. A késedelmes költségvetési konszolidáció – az infrastruktúrát érintő megnövekedett állami beruházásokból fakadóan – ugyancsak hozzájárult a megtakarítások és a beruházások között már meglévő mély

szakadékhöz. Az állami tulajdonban lévő veszteséges villamosenergiái vállalat befejezetlen szerkezetátalakítása továbbra is költségvetési kockázatot jelent.

A megbízhatatlan energiaellátás továbbra is gátolja a gazdasági fejlődést. A gazdaság versenyképességét továbbra is akadályozza a szakképzett személyzet hiánya, valamint a korlátozott jegyzett tőke, ideértve a szegényes infrastruktúrát is. A mezőgazdasági ágazatban továbbra is aránytalanul magas a foglalkoztatás. Az adó- és kiadáspolitikákban, valamint a jogérvényesítésben – ideértve a korrupció és a szervezett bűnözés elleni küzdelem – mutatkozó hiányosságok tovább fokozzák a szürke- és feketegazdaság kiterjedtségét. A szürke- és feketegazdaság továbbra is fontos kihívás, mivel csökkenti az adóalapot és a gazdaságpolitika hatékonyságát.

Albánia előrelépést ért el jogszabályainak, politikáinak és kapacitásainak az **európai előírásokhoz** való igazításában, és végrehajtja az ideiglenes megállapodásban tett kötelezettségvállalásait. Folytatódott az előrelépés olyan területeken, mint például a vámügyek és a verseny. Más területeken, mint például az energia, a közlekedés és a szellemi tulajdonjogok, ugyanakkor korlátozott maradt az előrelépés. Az állat- és növény-egészségügyi ellenőrzés terén további előrelépésre van szükség ahhoz, hogy teljes mértékben kiaknázzák a stabilizációs és társulási megállapodás kereskedelmi feltételei által nyújtott előnyöket. További erőfeszítésekre van szükség a stabilizációs és társulási megállapodás nem kereskedelmi rendelkezéseivel, valamint a jogszabályok hatékony végrehajtásával kapcsolatos igazgatási kapacitás fejlesztése érdekében.

Előrehaladás történt a **belső piac** egyes kérdéseiben, de Albániának további erőfeszítéseket kell tennie ahhoz, hogy végrehajtsa a stabilizációs és társulási megállapodásban előírt kötelezettségeit. Folytatódott az előrehaladás az európai műszaki szabványok átvétele és az akkreditáció terén. Némi javulás észlelhető a metrológia és a piacfelügyelet területén, de további erőfeszítésekre van szükség. A *fogyasztóvédelemmel* kapcsolatos jogi keret javult. Nem lehet jelentős előrelépésről beszámolni a *letelepedés szabadsága* terén. A *tőkemozgások liberalizációjával* kapcsolatban továbbra is bizonyos korlátozások állnak fenn.

Haladás történt a *vámügyekkel* kapcsolatos igazgatási kapacitás megteremtése terén. Fejlesztik a határátkelőhelyek infrastruktúráját. A vámbevételek továbbra is emelkedtek, az ideiglenes megállapodásban szereplő vámcsökkentéseket pedig időben végrehajtották. Meg kell azonban még határozni az információtechnológiai és képzési stratégiákat, valamint további fejlesztésekre van szükség az infrastruktúrát és az EU-gyakorlatokhoz történő igazodást illetően. Némi fejlődés történt az *adózás* területén. A jövedelem- és társaságiadó-bevételek növekedtek. Az adóbeszedés ugyanakkor alacsony maradt, különösen a helyi önkormányzatok szintjén. Tovább kell azonban erősíteni az adóbeszedést, az ellenőrzési stratégiát, valamint az EU-jogszabályokhoz és gyakorlatokhoz való további igazodást.

A *verseny* területén folytatódott az előrehaladás. A Versenyhatóságot tovább erősítették a kulcsfontosságú ágazatokban kivetett trösztellenes bírságok révén. A jogszabályi keret nagyjából megfelel a közösségi jogszabályoknak, de végrehajtásához további erőfeszítésekre van szükség. Albánia további előrelépést tett annak érdekében, hogy eleget tegyen a stabilizációs és társulási megállapodásban vállalt, állami támogatással kapcsolatos kötelezettségeinek. Befejezték a támogatási programok számbavételét.

Korlátozott előrelépésről lehet beszámolni a *közbeszerzés terén*. Elektronikus közbeszerzési (*e-procurement*) eljárásokat vezettek be, de a jogszabályok további közelítésére van szükség különösen a koncessziók és a közüzemi szolgáltatások terén. A közbeszerzési hivatal

kapacitása javult, de további megerősítésre szorul. Biztosítani kell a felülvizsgálati eljárások pártatlanságát. A panaszok feldolgozására alkalmazott jelenlegi eljárások nem felelnek meg a nemzetközi előírásoknak. Elfogadták a vámkódex *szellemi tulajdonjogokkal* kapcsolatos módosításait, valamint az ipari tulajdonjogokról szóló törvényt. A szellemi tulajdonjogok érvényesítése azonban továbbra is gyenge, és a bíróság elé vitt jogsértési esetek száma alacsony. A szabadalmi és szerzői jogi hivatalok kapacitása továbbra is gyenge. Jelentős további erőfeszítésekre van szükség az ideiglenes megállapodás szellemi tulajdonjogokra vonatkozó kötelezettségeinek teljesítéséhez.

Némi előrelépés történt a *foglalkoztatási és szociális politikákkal* kapcsolatos európai normákhoz történő közelítést illetően. Programokat indítottak a szociális szempontból sebezhető csoportok foglalkoztatásának ösztönzésére. A munkaügyi ellenőrzést megerősítették, a munkajogok betartására vonatkozó kapacitás ugyanakkor továbbra is korlátozott. A munkahelyi egészségügyi és biztonsági körülmények továbbra is kedvezőtlenek. A *közegészségügy* terén folytatódtak az előrelépések. Némi előrelépés történt az *oktatás* terén. Az oktatási költségvetés tovább emelkedett. Az egyetemi felvételekre vonatkozóan új számítógépes központi rendszert vezettek be. Javult a fogyatékkal élő diákok általános hozzáférése. Vidéken azonban továbbra is alacsony a középiskolákba történő beiratkozási ráta. A *kutatás* területén némi előrelépés történt, de a kapacitást tovább kell erősíteni.

Fejlődés történt néhány *ágazati politikában* is. Az *ipart és a kis-és középvállalkozásokat* illetően haladás történt az európai kisvállalkozási charta végrehajtása terén. Némi fejlődésről lehet beszámolni a *mezőgazdaság* terén, különös tekintettel a jogalkotási keretre, valamint a vidékfejlesztési struktúrák létrehozására. Az *élelmiszer-biztonsági, állat- és növényegészségügyi* politika jogi kerete fejlődött, de az EU-szabványoknak való megfelelés szintje továbbra is alacsony, és további erőfeszítésekre van szükség az intézményi kapacitás megerősítéséhez. Némi előrelépés történt a *halászat* terén a vizsgálatot, ellenőrzést és nemzetközi együttműködést illetően. A jogérvényesítésre és végrehajtásra további figyelmet kell fordítani.

A *környezetvédelmet* illetően javultak a horizontális jogszabályok, de elmaradás tapasztalható a végrehajtásban és a betartásban. A környezetvédelmi politikaalakításra és betartásra vonatkozó igazgatási kapacitást meg kell erősíteni.

A *közlekedés* területén történt némi előrelépés. Albánia továbbra is aktívan részt vesz a Délkelet-európai Közlekedési Megfigyelőközpontban. Továbbra is jelentős fejlesztésekre van azonban szükség valamennyi közlekedési ágazatban.

Korlátozott előrelépés történt az *energiaágazatban*. Albánia előrelépéseket tett az EU-jogszabályok végrehajtását illetően, az Energiaközösségi Szerződésben tett vállalásainak megfelelően. Folytatódott a haladás a villamosenergia-vállalat átalakítását illetően, és pénzügyi helyzetének javítása folyamatban van. Az energiaágazat állapota azonban továbbra is kritikus. A villamosenergia-ellátás biztonsága nem garantált, mivel a generáló kapacitás nem elegendő a hazai kereslet ellátására, a korlátozott összekapcsoltság pedig akadályozza a behozatalt.

Némi előrelépés jelenthető az *információs társadalom és a média* terén. Az elektronikus kommunikációról és az e-aláírásról új jogszabályt fogadtak el, és megkezdődött a piac liberalizációja. A szabályozási keret azonban továbbra sincs összhangban a közösségi jogszabályokkal, és nem megfelelő a távközlési szabályozó kapacitása. Az audiovizuális

politikát illetően megerősítették a műsorszolgáltató hatóság igazgatási kapacitását, a technikai erőforrások ugyanakkor továbbra is korlátozottak. A *pénzügyi ellenőrzés* tekintetében új költségvetési jogszabályt fogadtak el. Az irányítás elszámoltathatósága és a pénzügyi ellenőrzés azonban gyerekcipőben jár. Elfogadható előrelépés történt a *statisztika* területén. Javult az albániai statisztikai hivatal kapacitása. A legtöbb statisztikai osztályozás elkészült, és megfelel az uniós szabványoknak. A jogszabályok összehangolása mérsékelt ütemben haladt előre.

Ami a *jogérvényesülést, szabadságot és biztonságot* illeti, a legtöbb területen történt némi – noha egyenetlen – haladás. Általában véve további fejlődésre van szükség. Ami a *vízumokat* illeti, a dokumentumok biztonságának fejlesztése érdekében jelenleg hoznak létre egy megbízható polgári nyilvántartási és címkező rendszert. Elfogadták a külföldiekéről szóló törvényt. Az EK és Albánia közötti visszafogadási megállapodás 2006 óta van érvényben. Az EU és Albánia közötti vízumkönnyítési megállapodás hatályba lépett és megkezdődött a vízumliberalizációról folytatott párbeszéd. Albániának az EU-szabványoknak megfelelő biometrikus útleveleket kell kiállítania. A vízumrendszer még nem felel meg az uniós előírásoknak.

Az új határigazgatási törvénynek, a jobb infrastruktúrának és a hivatalok közötti együttműködésnek köszönhetően javult a *határellenőrzés*. Megkezdődött az integrált határigazgatási stratégia végrehajtása. A határrendészet személyzeti szintjeit és képzését azonban meg kell erősíteni. Fokozni kell a határokon átnyúló együttműködést. Kevés fejlődésről lehet beszámolni a *menekültügy* terén. Még nem fejeződött be az EU-előírásokhoz történő közelítésre alkalmazott jogi keret felülvizsgálata. A végrehajtási kapacitás továbbra is gyenge, és a hivatalok közötti együttműködést meg kell erősíteni. A *migráció* területén történt némi előrelépés. A regionális visszafogadási központok felügyelete céljából központi visszatérési és visszafogadási egységet hoztak létre. Hatékonyabbá vált a migráció határokon történő ellenőrzése, de jelentős további erőfeszítésekre van szükség.

A *pénzmosás* megelőzése tekintetében korlátozott előrelépés történt. A pénzmosással kapcsolatos jogi keret, valamint a bankok és pénzintézetek közötti együttműködés fejlődött. Az eszközök elkobzására vonatkozó végrehajtási kapacitás azonban továbbra is alacsony. Tovább kell fejleszteni a vizsgálati erőforrásokat, a hivatalok közötti együttműködést, valamint a végrehajtási kapacitást.

Korlátozott előrelépésről lehet beszámolni a *kábítószerek* elleni küzdelem terén, a kábítószer-csempészet továbbra is súlyos problémát jelent. A kábítószerrel kapcsolatos vádemelések száma nőtt. Jobb infrastruktúrát építettek ki a lefoglalt kábítószerek bírósági eljárást megelőző tárolására. Erős eltökéltségre van azonban szükség ahhoz, hogy e téren Albánia kielégítő eredményeket tudjon felmutatni, valamint fejleszteni kell a felderítő intézkedéseket és a határokon alkalmazott felszerelést.

A rendőrségről szóló új törvény végrehajtásával folytatódott az előrelépés a *rendőri tevékenység* terén. Megkezdődött az Europol stratégiai megállapodás, valamint délkelet-európai rendőri együttműködésről szóló egyezmény végrehajtása. Meg kell viszont erősíteni a rendőrség irányítását, személyzetét, valamint képzési és belső ellenőrzési rendszerét. Több erőfeszítésre van szükség megbízható bűnügyi statisztikák kifejlesztéséhez.

Korlátozott előrelépésről lehet beszámolni a *szervezett bűnözés* elleni küzdelem terén, ami továbbra is súlyos probléma, valamint kihat a jogállamiságra és az üzleti környezetre. A szervezett bűnözés elleni küzdelem céljából nemzeti stratégiát fogadtak el. A jogi keret

fejlődött. A Interpollal folytatott együttműködés javulása számos nemzetközi elfogatóparancs végrehajtását tette lehetővé. A szervezett bűnözés elleni küzdelemre irányuló erőfeszítéseket azonban aláássa a korrupció és a gyenge tanúvédelem. A rendőrség és az ügyészek közötti együttműködésben mutatkozó nehézségek továbbra is csökkentették a nyomozások hatékonyságát.

Az *emberkereskedelem* leküzdésére stratégiát fogadtak el. Sok még a tennivaló, különösen az áldozatok védelme terén. Az illegális kereskedelem elleni stratégia végrehajtásához – különös tekintettel az áldozatvédelemre – nagyobb politikai eltökéltségre és hatékonyabb koordinációra van szükség. Albánia továbbra is az emberkereskedelem jelentős forrásországa, mind a nők és lányok szexuális kizsákmányolása, mind a kényszermunka tekintetében. A nők és a gyerekek belső kereskedelme növekszik.

A *személyes adatok védelme* tekintetében érdemi előrelépésről lehet beszámolni. Kialakult a jogszabályi keret, és kijelöltek egy független felügyelő hatóságot. Megfelelő erőforrásokra van azonban szükség ahhoz, hogy ez utóbbi megfelelően elláthassa feladatát.

Bosznia-Hercegovina

Bosznia-Hercegovina az európai partnerséggel összhangban némi előrelépést tett a **politikai kritériumok** teljesítése terén. A Bizottság és a Tanács által 2005-ben kijelölt négy kulcsfontosságú területen⁸ elért eredményeket követően 2008 júniusában aláírták a stabilizációs és társulási megállapodást. Ugyanakkor az államépítés fő jellemzőivel kapcsolatos konszenzus hiánya, a daytoni/párizsi békemegállapodást érő gyakori kihívások, valamint a lázító szónoklatok negatívan hatottak az intézmények működésére és lelassították a reformot. Az ország Európai Unió felé közelítése szempontjából elengedhetetlen, hogy a politikai vezetők közös képet alakítsanak ki az országuk által követendő irányról és a főbb EU-val kapcsolatos reformokról, valamint egységes álláspontot képviseljenek uniós és nemzetközi ügyekben. Bosznia-Hercegovinának ugyancsak tovább kell fejlesztenie igazgatási kapacitását – különösen állami szinten – és fokoznia kell korrupcióellenes erőfeszítéseit.

A *demokrácia és a jogállamiság* tekintetében korlátozott előrelépés történt a működőképesebb és hatékonyabb állami struktúrák kialakítása tekintetében, ugyanakkor nem jelenthető előrelépés az *alkotmányreform* terén. Bosznia-Hercegovina kormányzati rendszere továbbra is nemzetközi részvétel bevonásával működik. A főképviselő hivatalának bezárása attól függ, hogy Bosznia-Hercegovina milyen mértékű előrehaladást tesz az egyedi követelmények teljesítése terén⁹.

⁸ 1) A rendőrségi reform végrehajtása a rendőrség átalakításáról szóló 2005. októberi megállapodással összhangban; 2) teljes körű együttműködés a Vált Jugoszláviával foglalkozó Nemzetközi Büntetőtörvényszékkel; 3) a nyilvános műsorszolgáltatással kapcsolatban valamennyi szükséges jogszabály elfogadása és végrehajtása; valamint 4) jogszabályi keret és igazgatási kapacitás kifejlesztése a stabilizációs és társulási megállapodás megfelelő végrehajtása érdekében.

⁹ E követelmények öt célkitűzést ölelnek fel: 1) Az állam és a többi közigazgatási szint közötti vagyonmegosztás kérdésének elfogadható és fenntartható megoldása; 2) A védelmi tulajdon kérdésének elfogadható és fenntartható megoldása; 3) A választott bíróság Brčko körzet ügyében hozott jogerős ítéletének teljes alkalmazása; 4) A költségvetés fenntarthatósága (a közvetettadó hivatal koeficiensre vonatkozó állandó módszertanáról szóló megállapodás, valamint a nemzeti költségvetési tanács létrehozása révén); valamint 5) A jogállamiság megszilárdítása (a háborús bűnökkel kapcsolatos nemzeti stratégia, az idegenekről és menedékgjogról szóló törvény, valamint a nemzeti igazságszolgáltatási szektor reformstratégiájának elfogadása révén), valamint két egyedi feltétel: 1) a stabilizációs és társulási megállapodás aláírása és 2) stabil politikai helyzet.

A 2008. októberi helyhatósági választásokat a nemzetközi előírásokkal összhangban bonyolították le. A bosznia-hercegovinai *országgyűlés* hatékonyságának javítása terén történt némi előrelépés. Az országgyűlés 2008 első felében számos fontos jogszabályt fogadott el az európai partnerség alapján, de munkáját negatívan befolyásolta a politikai hangulat, a szisztematikusan etnikai alapon történő szavazás, valamint az igazgatási források elégtelensége. Az állami szintű *kormány* tekintetében az európai integrációval kapcsolatban kialakított konszenzus 2008 tavaszáig segített előrevinni a jogalkotási menetrendet. Az elmúlt hónapokban azonban stagnáltak a reformok. Az állami szintű kormány hatékony munkáját leginkább belső feszültségek, valamint az állam és az entitások közötti szétszakadozott és koordinálatlan politikaalakítás akadályozzák. A jogszabályok elfogadását továbbra is késlelteti a politikai akarat hiánya, valamint a kormányon és parlamenten belüli kapacitásproblémák. Az Európai Integrációs Igazgatóság továbbra is fontos szerepet játszik az európai integráció népszerűsítésében, de munkáját negatívan befolyásolta a korlátozott személyzeti erőforrás, valamint a kedvezőtlen politikai hangulat. A friss népszámlálási adatok hiánya Bosznia-Hercegovina egészét tekintve súlyosan nehezíti a politikatervezést.

Némi előrelépés történt a *közigazgatás* területén, de további erőfeszítésekre van szükség. A közigazgatási reformmal foglalkozó koordinátori hivatalt megerősítették. Folyamatban van a közigazgatási reformra vonatkozó stratégia végrehajtása, ami az európai partnerség egyik kulcsfontosságú prioritása. Működésbe lépett a közigazgatási reformalap. Az állami és entitásszintű közszolgálati hivatalok közötti koordináció javult, számos nagyszabású képzési programban közösen vesznek részt. Mindazonáltal továbbra is fenn kell tartani az erőfeszítéseket a politikai beavatkozások megelőzése, az etnikai identitás kinevezésekben játszott szerepének korlátozása, valamint egy professzionális és hatékony, érdemi alapon és verseny alapján működő közszolgálat létrehozása érdekében. Nagyon lassan halad az állami tulajdonról szóló törvény megszövegezésének folyamata, ami a főképviseleti hivatal bezárásának feltétele. Készt a négy állami ombudsman kijelölése, valamint az ombudsmani kompetenciák állami szintre történő áthelyezése.

Bosznia-Hercegovina további előrelépéseket tett az *igazságszolgáltatás* fejlesztése terén. Elfogadták az igazságszolgáltatási szektor fejlesztését szolgáló nemzeti stratégiát, amelynek célja a függetlenség, elszámoltathatóság, hatékonyság, professzionalizmus további erősítése, valamint az igazságszolgáltatási rendszer harmonizálása. A Bírói és Ügyészi Főtanács folytatta az igazságszolgáltatás helyzetének javítására irányuló erőfeszítéseit. Az igazságszolgáltatás működését ugyanakkor továbbra is akadályozza az igazságszolgáltatási rendszer széttagoltsága és a jogi keret összetettsége. A szervezett bűnözés és a háborús bűncselekmények perbefogása terén továbbra is problémák állnak fenn az entitások és a kantonok szintjén. Még függetlenebbé, még inkább elszámoltathatóvá és még hatékonyabbá kell tenni az igazságszolgáltatási rendszert. Komoly aggodalomra ad okot, hogy a Boszniai Szerb Köztársaság (Republika Srpska) kormánya megkérdőjelezte az állami szintű igazságszolgáltatási hatóságok területi illetékességét és hatáskörét a Boszniai Szerb Köztársaságban történő szabad működésük tekintetében.

A *korruptió* továbbra is általánosan elterjedt és súlyos problémát jelent, az *ellene való küzdelem* terén Bosznia-Hercegovina kevés eredményt tud felmutatni. A nemzeti korruptió elleni stratégia végrehajtása nem megfelelő. A korruptió miatt hozott büntetőítéletek továbbra is nagyon korlátozottak. A közigazgatási tevékenységek átláthatóságát akadályozza a külső ellenőrzéssel megbízott állami intézményekre, valamint a korruptió felügyelőkre gyakorolt politikai nyomás. Bosznia-Hercegovinának meg kell erősíteni a korruptió leküzdésére irányuló kötelezettségvállalását és határozottabban kell fellépnie.

Az *emberi jogok és a kisebbségvédelem* területén korlátozott előrelépés történt. Bosznia-Hercegovina ratifikálta az összes főbb ENSZ és nemzetközi emberi jogi egyezményt, ideértve 2008 júliusában a felülvizsgált Európai Szociális Chartát is. A nemzetközi emberi jogi egyezmények általános végrehajtását azonban javítani kell. Számos esetben nem hajtották végre megfelelően a bosznia-hercegovinai alkotmánybíróság emberi jogi bizottságának határozatait.

Némi előrelépés történt a *polgári és politikai jogok* kezelése terén. Lépéseket tettek a *civil társadalom* fejlesztésének támogatására. A civiltársadalmi igazgatóság létrehozása pozitív fejlemény, még akkor is, ha a *civil szervezetek* továbbra is általánosságban tekintve gyenge lábakon állnak, politikaalakításban való részvételük további erősítésre szorul. Biztosították az állami *börtön* megépítéséhez szükséges finanszírozást. A büntetőszankciók tekintetében azonban továbbra sincs egységes gyakorlat az állam és az entitások között. A fogvatartottakkal és letartóztatottakkal való *embertelen bánásmód* továbbra is probléma. Az elkövetők perbe fogása továbbra is alacsony. Polgári és büntetőügyekben az *igazságszolgáltatáshoz* történő hozzáférés továbbra is aggodalomra ad okot, a törvény előtti egyenlőség nem mindig garantált.

Az állam és az entitások alkotmánya rendelkezik a *véleménynyilvánítás* és a *média szabadságáról*, a *gyülekezési és egyesülési jogokról*, valamint a *vallásszabadságról*. Kevés további előrelépés történt azonban e területeken, és továbbra is a meglévő jogszabályok hatékonyabb végrehajtására van szükség. A Föderáció elfogadta a közcélú műsorszolgáltatásról szóló törvényt, bár a vonatkozó állami-szintű törvénnyel való teljes harmonizáció még nem valósult meg. Valamennyi műsorszolgáltatásról szóló jogszabályt megfelelően végre kell hajtani, hogy eleget tegyenek az európai partnerség e kulcsfontosságú prioritásának. Megkíséreltek pénzügyi forrásokat visszatartani a közcélú műsorszolgáltató rendszerből. További testi támadásokat követtek el újságírók és kiadók ellen.

A *gazdasági és szociális jogok* területén korlátozott előrelépés történt. Fenn kell tartani az erőfeszítéseket a *nők* védelmezését illetően az erőszak valamennyi formájával szemben. Bár bevezettek egy *gyermekekre* vonatkozó cselekvési tervet, továbbra is problémákkal kell számolni az egészségügy, a szociális védelem, az oktatás, valamint a gyermekek ellen elkövetett családon belüli erőszak terén. A szociális jóléti rendszerekben mutatkozó hiányosságok negatívan hatottak a *kiszolgáltatott helyzetű csoportok* – ideértve a szellemi fogyatékkal élőket is – körülményeire. Pozitív fejleménynek tekinthető a felülvizsgált Európai Szociális Charta ratifikálása, de a kormány összetett rendszere, valamint a jogalkotás széttagozottsága továbbra is országszerte akadályozza a szociális párbeszédet. Folytatódott az előrelépés a *tulajdonjogok* és a földügyi igazgatásra vonatkozó reform terén. A lakóhelyüket elhagyni kényszerült személyek és a menekültek ingatlanköveteléseivel foglalkozó bizottság megbízatását kiterjesztették a hátrahagyott ingatlanok visszaszolgáltatásával kapcsolatos esetekre. Noha Bosznia-Hercegovina jogi kerete rendelkezik a gazdasági és szociális jogok védelméről, a végrehajtás általánosságban tekintve továbbra is gyenge lábakon áll.

Némi haladás történt a *kulturális jogokat* és a *kisebbségi jogokat* illetően. Létrehozták az állami szintű Nemzeti Kisebbségek Tanácsát, és a Boszniai Szerb Köztársaságban is működik Nemzeti Kisebbségek Tanácsa. További lépéseket kell tenni a nemzeti kisebbségekkel kapcsolatos törvény végrehajtásának javítása érdekében, az állami szintű alkotmányt pedig úgy kell módosítani, hogy a kisebbségeknek valamennyi politikai funkcióhoz hozzáférést biztosítson. Továbbra is problémát jelent a gyermekek etnikai alapon történő iskolai elkülönítése. Bosznia-Hercegovina csatlakozott a *Roma* integráció évtizede – 2005–2015

elnevezésű programhoz. A romák lakhatására, egészségügyi ellátására és foglalkoztatására vonatkozóan cselekvési tervet fogadtak el, valamint koordinációs mechanizmust vezettek be. A roma kisebbség azonban továbbra is nagyon nehéz lakásfeltételekkel és diszkriminációval szembesül, különösen az oktatáshoz, a szociális védelemhez, az egészségügyi ellátásokhoz történő gyenge hozzáférés, valamint a lakhatás és a foglalkoztatás terén. A polgári nyilvántartás hiánya továbbra is akadályozza alapvető szociális és gazdasági jogaik gyakorlását.

A menekülteket és a hazájukon belül lakóhelyüket elhagyni kényszerült személyek biztonsági helyzetét illetően további fejlemények mutatkoznak, de kevés további előrelépés történt a visszatérők társadalmi-gazdasági integrációjának javítása terén.

A **regionális kérdések és nemzetközi kötelezettségek** tekintetében Bosznia-Hercegovina továbbra is aktívan részt vesz a regionális együttműködési kezdeményezésekben, ideértve a Regionális Együttműködési Tanácsot – amelynek központját 2008 februárjában Szarajevóban hozták létre – és a CEFTA-t is. Bosznia-Hercegovina kielégítő együttműködést tartott fenn a volt Jugoszláviával foglalkozó nemzetközi büntetőtörvényszékkel (ICTY), ami kulcsfontosságú európai partnerségi prioritás. A Nemzetközi Büntetőbíróság tekintetében az Egyesült Államokkal kötött kétoldalú mentességi megállapodás nem felel meg az uniós közös álláspontnak és elveknek. Az Európa Tanácsban való tagsággal kapcsolatos köteleességek és kötelezettségvállalások tekintetében Bosznia-Hercegovina még mindig megfigyelési eljárás alatt áll.

Egészében tekintve Bosznia-Hercegovina szomszédaival való kapcsolata jó, de kevés előrelépés történt a megoldatlan kérdések – ideértve kereskedelmi és határral kapcsolatos kérdéseket Horvátországgal és Szerbiával – rendezése terén.

Bosznia-Hercegovina **gazdasága** továbbra is gyorsan növekszik. A külső államháztartási hiány növekedése, a magasabb infláció, valamint az expanziós költségvetési politika következtében megingott a makrogazdasági stabilitás. Az országot jellemző nagyon magas munkanélküliség és alacsony munkaerőpiaci részvétel, valamint az entitások közötti eltérő reformtervek továbbra is komoly aggodalomra adnak okot.

Ami a **gazdasági kritériumokat** illeti, Bosznia-Hercegovina némi egyenetlen előrelépést tett afelé, hogy működőképes piactudasággá váljon. Eltökélten további jelentős reformtörekvéseket kell folytatni annak érdekében, hogy az ország hosszú távon képes legyen megbirkózni az Unión belüli verseny okozta nyomással és piaci erőkkel.

Némi előrelépés történt a téren, hogy sikerüljön konszenzust kialakítani az alapvető gazdaságpolitikai kérdésekben, és a gazdaságpolitikai területeket illetően javult az entitások közötti együttműködés. A nemzeti költségvetési tanácsról szóló törvény elfogadásával, valamint az új törvény keretében a Költségvetési Tanács szeptember eleji létrehozásával teljesítették a költségvetési koordináció javításával kapcsolatban tett kötelezettségvállalást. Sikerült megállapodni a közvetett adók elosztásáról. A valutatanácsai megállapodás továbbra is zökkenőmentesen működik, a nemzetközi ingadozások és a hazai hitelezés magas növekedési rátái ellenére többnyire sikerült fenntartani a pénzügyi stabilitást. Egyes munkaerőpiaci mutatók javultak. Csökkentek a Föderációban alkalmazott magas társasági és jövedelemadó-kulcsok, országos szinten pedig jogalkotási intézkedéseket hoztak a kettős adózás elkerülésére.

Az üzleti környezet valamelyest kedvezőbbé vált a cégbejegyzés, a csődeljárások és a földügyi nyilvántartás terén. A KKV szektor könnyebben jut finanszírozás. 2007-ben – a Boszniai Szerb Köztársaság nagyszabású privatizációi következtében – megugrott a közvetlen külföldi beruházás, és teljes mértékben fedezte a folyó fizetési mérleg hiányát. Felgyorsult a fizikai tőke felfokozása, többek között a Boszniai Szerb Köztársaságban rohamosan növekvő állami beruházásból fakadóan.

2007-ben és 2008-ban folytatódott a 2006-ban kezdődött költségvetési elcsúszás. A Föderációban, a visszaeső költségvetési bevételek ellenére a szociális kiadásokkal kapcsolatban tett jelentős kötelezettségvállalásokból fakadóan emelkedtek a költségvetési kockázatok. Emellett – a költségvetés fenntarthatóságát és a magánszféra versenyképességét gyengítő béremelések és indexálási mechanizmusok következtében – valamennyi kormány szinten fellazult a közszférán belüli bérezési politika. Az állami tulajdonban lévő vállalatok szerkezetátalakítása és felszámolása lassan haladt. A Föderációban csupán csekély előrelépés történt a privatizáció terén. A munkanélküliség továbbra is nagyon magas.

A termelés szerkezetében a nagyobb hozzáadott értéket képviselő tevékenységekre történő átállás továbbra is nagyon lassú. A munkahelyteremtést a gyenge termelési kapacitás és olyan merev struktúrák akadályozzák, mint például a magas szociális járulékok, a torzult bérképző mechanizmusok, magas és rosszul célzott szociális transzferek, valamint az alacsony munkaerő-mobilitás. Az üzleti környezetre még mindig kihatnak az igazgatási hiányosságok. A szürke- és feketegazdaság kiterjedtségét tovább fokozza a gyenge szabályozási keret, a nem megfelelő adó- és kiadáspolitikák, valamint a jogérvényesítésben – ideértve a korrupciót és a szervezett bűnözés elleni küzdelmet is – mutatkozó gyengeségek. A szürke- és feketegazdaság továbbra is fontos kihívás, mivel csökkenti az adóalapot és a gazdaságpolitika hatékonyságát.

Bosznia-Hercegovina némi előrelépést tett a jogszabályok és a szakpolitikák **európai előírásokhoz** való közelítésében. Az ideiglenes megállapodás 2008. július 1-jén történő hatályba lépését követően általánosságban tekintve kielégítő volt a vámügyekkel kapcsolatos rendelkezések végrehajtása. Bosznia-Hercegovina igazgatási kapacitását azonban tovább kell erősíteni, és az országnak nyomon kell követnie a stabilizációs és társulási megállapodás végrehajtását.

Bosznia-Hercegovina némi előrelépést ért el a **belső piachoz** kapcsolódó európai partnerségi prioritásokkal kapcsolatban. Az *árak szabad mozgása* tekintetében korlátozott előrelépés történt a szabványosítás, a minősítés és a piacfelügyelet terén. Folyamatos erőfeszítésekre van szükség továbbra is a jogi keret e területtel kapcsolatos EU-jogszabályokhoz történő közelítése, valamint a szükséges igazgatási kapacitás kifejlesztése érdekében. Elfogadták a **gyógyszerekről és gyógyászati eszközökről szóló törvényt**, ami hozzájárul ahhoz, hogy ebben az ágazatban egységes piac jöjjön létre Bosznia-Hercegovinában. A *fogyasztóvédelmi* tanács teljes mértékben működőképesé vált.

A *szolgáltatások, a letelepedéshez való jog és a társasági jog* terén kevés előrelépés történt. A cégbejegyzés terén előrelépés történt. Nem történt ugyanakkor előrelépés egy egységes állami szintű bankfelügyeleti hatóság, valamint a lízingekkel és kötelezettségekkel kapcsolatos állami szintű jogszabály elfogadása terén.

Nem történt új előrelépés a *tőke szabad mozgása* terén, de haladnak az e téren folytatott előkészületek. A jogszabályok közelítése és az igazgatási kapacitás tekintetében egyaránt előrelépés történt a *vámügyek* terén. Most a vámstratégiákat kell meghatározni, különös

tekintettel a képzésre, információtechnológiára és egyéb területekre. Előrelépés történt továbbá az európai partnerségben szereplő *adózással* kapcsolatos prioritások teljesítése terén. A nemzeti költségvetési tanács 2008 szeptemberében kezdte meg működését. A növekvő gazdasági tevékenységnek és a regisztrált HÉA-fizetők növekvő számának köszönhetően javult a HÉA-beszedés.

A *versenypolitika* tekintetében megjegyzendő, hogy Bosznia-Hercegovina némi előrelépést ért el a trösztellenes ellenőrzések területén. A Versenypolitikai Tanács fokozta tevékenységeit, bár nem történt előrelépés a jogalkotás közösségi jogszabályokhoz történő kiigazítása terén. Nem történt előrelépés az állami támogatás területén, és továbbra is függőben van egy függetlenül működő állami támogatást felügyelő hatósággal létrehozása, illetve az azzal kapcsolatos jogszabályok kidolgozása. A *közbeszerzést* illetően csupán korlátozott előrelépés történt. A közbeszerzési eljárások megfelelő végrehajtása még nem biztosított az országban. A *szellemi tulajdonjogok* érvényesítésében kevés fejlődés történt. A jogalkotási keret még nem teljes, és a végrehajtási kapacitást meg kell erősíteni.

Korlátozott előrelépés történt a *szociális és foglalkoztatási politikákkal* kapcsolatban. A közegészségügy terén javult a koordináció és a stratégiai tervezés. Létrehozták az egészségügy-miniszterek konferenciáját, amely rendszeresen ülésezik. Lépéseket tettek a WHO keretegyezmény végrehajtása felé, bár a végrehajtást javítani kell. A szociális és foglalkoztatási jogszabályok és szakpolitikák azonban továbbra is rendkívül szétszabdaltak. Az ország intézményi struktúrája továbbra is nagymértékben megnehezíti a szükséges összehangolt megközelítések kialakítását.

Némi előrelépés történt az *oktatással* kapcsolatos európai előírások terén. A miniszterek konferenciája létrehozásának eredményeként valamelyest javult az ország 14 oktatási minisztériuma közötti koordináció. Állami szintű törvényt fogadtak el a szakképzésről. Bosznia-Hercegovina ugyancsak további lépéseket tett a bolognai reformok végrehajtása tekintetében. A jogszabályok entitás- és kantonszintű harmonizálása azonban még nem fejeződött be, és országsszerte egyenetlen a végrehajtás. A kutatás tekintetében megkezdődött az ország hetedik kutatási keretprogramhoz (FP7) történő társítása, amely várhatóan megnöveli az uniós partnerekkel való kutatási együttműködés lehetőségeinek számát. Mindazonáltal továbbra is jelentős erőfeszítésekre van szükség az ország kutatási kapacitásának növelése érdekében.

Bosznia-Hercegovina viszonylag előrehaladott a *WTO*-hoz történő csatlakozási előkészületeket illetően, de fel kell gyorsítani erőfeszítéseit, hogy eleget tegyen a korai csatlakozásra vonatkozó saját célkitűzésének.

Az európai normák tekintetében Bosznia-Hercegovina némi előrelépést tett számos *ágazati politikában*. Az *ipar és a kis- és középvállalkozások (KKV)* területén korlátozott előrelépés történt. Nem fogadtak el országos szintű KKV-stratégiát. Továbbra is megoldatlan az iparpolitika kérdése is.

Némi előrelépés történt az EU-politikákhoz történő közelítés tekintetében a *mezőgazdaság és a halászat* területén. Elfogadták az állami szintű mezőgazdasági, élelmiszer- és vidékfejlesztési törvényt. Nem történt azonban előrelépés az állami szintű mezőgazdasági minisztérium létrehozása terén. Készt az átfogó mezőgazdasági stratégia kidolgozása. Szerény haladás mutatkozik az élelmiszer-biztonsági, állat- és növény-egészségügyi politika terén. A nem megfelelő humán és pénzügyi erőforrások, valamint az állami és entitás-szintű szolgálatok közötti gyenge koordináció következtében továbbra is problémák állnak fenn.

Bosznia-Hercegovinában továbbra is gyerekcipőben járnak a *környezetvédelem* területén tett előkészületek. Nem fogadtak el olyan állami szintű környezetvédelmi törvényt, amely az egész nemzetre kiterjedő, harmonizált környezetvédelmi keretet hoz létre, és nem állították fel az állami környezetvédelmi ügynökséget sem.

Bosznia-Hercegovina némi haladást ért el a *közlekedési* ágazatban, mind az intézményi struktúra megerősítése, mind a szabályozási keret kiigazítása tekintetében. Előrelépés történt a transzeurópai közlekedési hálózatok kifejlesztése terén, de továbbra is jelentős reformokra és közelítésre van szükség a vasutat illetően. Az ország továbbra is aktívan részt vesz a Délkelet-európai Közlekedési Megfigyelőközpontban. Az európai közös légtérről (ECAA) szóló megállapodás ratifikálását követően megnyílt a kereskedelmi légi fuvarozók piaca. A megállapodást azonban következetesen kell alkalmazni. További erőfeszítésekre van szükség az intézményi struktúra átalakításának befejezése, valamint valamennyi közlekedési mód vonatkozásában a piacnyitási feltételek biztosítása érdekében.

Az *energiaügy* területén csekély előrelépés történt. Az Energiaközösséget létrehozó szerződés szerződő feleként Bosznia-Hercegovinának végre kell hajtania a vonatkozó uniós energiaügyi jogszabályokat, de jelentős lemaradással kell számolnia számos energiával kapcsolatos területen. Különösen a gázágazat reformja késik. A villamosenergia-ágazatban szétválasztották az energiaszállítási tevékenységeket, és működik a független rendszerüzemeltető (ISO) és energiaszállító vállalat (Transco). A Transco-val kapcsolatos fejlemények – különösen a Boszniai Szerb Köztársaság által a vállalat entitás-alapon történő felosztására tett javaslat – azonban veszélybe sodorták a villamosenergiái ágazatban elért előrehaladást. Nem dolgoztak ki átfogó energiastratégiát.

Bosznia-Hercegovina némi haladást ért el az *információs társadalom és a média* területén. A közcélú műsorszolgáltatásról szóló föderációs törvény elfogadásával teljes mértékben létrejött a bosznia-hercegovinai közcélú műsorszolgáltatásra vonatkozó jogi keret, bár további közelítésre van szükség a vonatkozó állami szintű jogszabályokkal. A Hírközlési Szabályozó Hatóság függetlenségét tovább ingatták az új bérezési szabályok, valamint a főigazgató kinevezése körüli nehézségek. Az állami szintű Információs Hivatal felállítása területén nem történt semmilyen előrelépés. A *pénzügyi ellenőrzést* illetően korlátozott előrelépés történt.

Némi előrelépés történt a *statisztika* területén. Nem hajtották azonban megfelelően végre az ország állami, illetve entitás szintű statisztikai intézményei közötti együttműködési megállapodást. Az eltérő politikai nézetek miatt még mindig nem született döntés annak megerősítéséről, hogy 2011-ben népszámlálást végeznek. Jelentős erőfeszítésekre van szükség ahhoz, hogy Bosznia-Hercegovinában hatékony, az EU-normáknak megfelelő statisztikai rendszert hozzanak létre.

A *jogérvényesülés, szabadság és biztonság* területén folytatódott az előrelépés a *vízumkezelés, a határigazgatás, a menekültügy és a migráció* tekintetében. Folytatni kell azonban az erőfeszítéseket mind e területek további fejlesztése érdekében. Az EK és Bosznia-Hercegovina közötti vízumkönnyítési megállapodás 2008 januárjában lépett hatályba. Megkezdődött az Európai Bizottsággal a vízumliberalizációról folytatott párbeszéd. További lépéseket tettek a biometrikus útlevelék bevezetése céljából. Ugyanakkor tovább kell fejleszteni az állampolgári azonosítók védelmi rendszerét (CIPS), ideértve a rendszer biztonságos és hatékony irányítását. Új integrált határigazgatási stratégiát fogadtak el. Az integrált határigazgatási stratégia koordinálása és végrehajtása céljából 2008 júliusában állami határigazgatási bizottságot hoztak létre. Most további fellépésre van szükség a határokon működő különböző hatóságok közötti együttműködés fejlesztése érdekében. További

előrelépések történtek a működő menekültügyi rendszer létrehozása terén. Némi előrelépés történt a *migráció* terén. Májusban ideiglenes befogadó központot nyitottak a rendezetlen jogi helyzetű migránsok számára, de az új migrációs stratégiát még nem fogadták el. Bosznia-Hercegovina jól végrehajtotta az Európai Közösségekkel kötött – 2008 januárjában hatályba lépett – visszafogadási megállapodást.

A *pénzmosás* megelőzése tekintetében korlátozott előrelépés történt. Javult a nemzetközi szintű együttműködés, és hatályba lépett az Európa Tanács pénzmosásról, a bűncselekményből származó jövedelmek felkutatásáról, lefoglalásáról és elkobzásáról szóló egyezménye. A hazai jogszabályokat azonban még össze kell hangolni ezen egyezménnyel. Továbbá, az Állami Nyomozó és Védelmi Ügynökségen belül működő pénzügyi hírszerző egységet a személyzet tekintetében nem erősítették meg jelentős mértékben. Megnövelt erőfeszítésekre van szükség a pénzmosás elleni küzdelmet szolgáló igazgatási kapacitás megerősítése érdekében. Lépéseket tettek a *kábítószer* elleni küzdelem terén, és létrehozták a kábítószerrel foglalkozó bizottságot. Bosznia-Hercegovina azonban még nem fogadta el a tiltott kábítószerokról szóló stratégiát, illetve az ahhoz kapcsolódó cselekvési tervet. A kábítószer-kereskedelem továbbra is súlyos problémát jelent, így az erőfeszítéseket fenn kell tartani.

A *rendőrség* működésében előrelépés történt. Pozitív fejlemény a vonatkozó rendőrségi jogszabályok elfogadása, amelyek állami szinten hét új hivatalt írnak elő. Most késsedelem nélkül végre kell hajtani e jogszabályokat, és ki kell nevezni az új hivatalok igazgatóit. Lépéseket tettek az Állami Nyomozó és Védelmi Ügynökség tevékenységének megkönnyítése érdekében. Bosznia-Hercegovina rendőri erői azonban továbbra is szétagoltak, és a kommunikációs rendszerekkel, adatbázisokkal, számítógépes nyomozással, bűnügyi elemzőrendszerekkel és a bűnügyi tudományos vizsgálatokkal kapcsolatos kompetenciák továbbra is nagyon szerteosztanak.

Bosznia-Hercegovina korlátozott előrelépés tett a *szervezett bűnözés* elleni küzdelem terén, ami továbbra is súlyos probléma, valamint kihat a jogállamiságra és az üzleti környezetre. A szervezett bűnözés elleni küzdelemről szóló stratégia végrehajtása elégtelen. A szervezett bűnözés elleni küzdelem jogi keretét létrehozták ugyan, de a törvények végrehajtását tovább kell fejleszteni. Kevésbé követték nyomon a 2006-os terrorizmusellenes stratégiát. Bosznia-Hercegovina új, a 2008-2012 közötti időszakra vonatkozó nemzeti cselekvési tervet fogadott el az emberkereskedelem elleni küzdelemről. Hatályba lépett az Európa Tanács emberkereskedelem elleni egyezménye, a végrehajtást azonban még fejleszteni kell. Az emberkereskedelem szempontjából Bosznia-Hercegovina származási, tranzit- és célország, ami továbbra is aggasztó. Az adatvédelemmel foglalkozó állami ügynökség még nem működőképes.

Horvátország

Horvátország továbbra is eleget tesz a **politikai kritériumoknak**. Általánosságban előrelépések történtek, de több területen továbbra is fenn kell tartani az erőfeszítéseket, ideértve az igazságszolgáltatási és a közigazgatási reformot, a korrupció elleni küzdelmet, a kisebbségi jogokat, valamint a menekültek visszatérését is. Részben foglalkoztak a csatlakozási partnerség prioritásaival.

Tovább erősödött a **demokrácia és a jogállamiság**. Továbbra is jól működött mind a kormány, mind a parlament. Ugyanakkor további jelentős mértékű fejlődésre van szükség az

igazságszolgáltatás, a közigazgatás, valamint a korrupció elleni küzdelem területén ahhoz, hogy szilárd alapokra helyezték a közösségi vívmányok teljes körű végrehajtását.

Némi előrelépés történt a *közigazgatási* reform terén. A kormány közigazgatási reformra vonatkozó stratégiát és az általános közigazgatási eljárásokról szóló törvény felülvizsgálatára irányuló javaslatot fogadott el, valamint módosították a közszolgálati törvényt. Megerősítették a központi állami közigazgatási hivatal kapacitását. Különböző e-kormányzással kapcsolatos kezdeményezések születtek. Még mindig hiányos azonban a modern és professzionális közszolgálat megteremtésének jogalapja. Nem fogadták el a közszolgálati törvény végrehajtásához szükséges összes rendeletet. Az állami közigazgatásban nem következetes e törvény végrehajtása. Az igazgatási eljárásokkal kapcsolatos jogszabályok felülvizsgálata továbbra is függőben van. A közigazgatási rendszer még mindig nem hatékony. Még mindig gyenge lábakon áll a humán erőforrás-kezelés, a közszolgálatban pedig továbbra is nehézséget jelent a személyzet nagymértékű cseréje, valamint a képzett munkaerő hiánya. Jelentős késedelmek mutatkoznak a decentralizáció tekintetében. Általánosságban további fenntartott erőfeszítésekre van szükség.

Sikerült némi haladást elérni az *igazságszolgáltatási rendszer* reformja terén. Új jogszabályt fogadtak el, és 2008 júniusában felülvizsgált cselekvési tervet hagytak jóvá, amely felöleli a reformmal kapcsolatos valamennyi főbb kérdést. Az igazságszolgáltatási felügyeleti rendszer már kezd eredményeket felmutatni. A háborús bűnök ügyében folytatott eljárások tekintetében lassan kialakul egy kiegyensúlyozottabb megközelítés, és nagyobb hajlandóság mutatkozik arra, hogy – etnikai hovatartozástól függetlenül – vádat emeljenek az elkövetők ellen. A bíróságok előtti ügyszámok azonban továbbra is jelentős, az igazságügyi eljárások pedig túlságosan hosszúak. A bíróság racionalizálása ténylegesen még nem kezdődött meg. További fejlesztésekre van szükség a bírói kar elszámoltathatósága, szakszerűsége és kompetenciája terén. A háborús bűnösök büntető felelősségrevonására még nem alkalmaznak közös előírásokat, az etnikai hovatartozástól függetlenül. Számos ilyen büncselekménnyel kapcsolatban továbbra sem emeltek vádat. Nem foglalkoztak megfelelően az 1990-es évekből származó, a vádlott távollétében hozott (*in absentia*) ítéletek kérdésével. Általánosságban tekintve – bár viszonylag lassú ütemben – folytatódott az igazságszolgáltatási reformok, de most konkrét eredményekre van szükség. A horvát polgárok számára jelenleg nem mindig biztosított a hatékony igazságszolgáltatás.

A *korrupció elleni küzdelmet* illetően némi előrelépés történt. Továbbfejlesztették a jogi keretet, valamint felülvizsgált korrupcióellenes stratégiát és cselekvési tervet fogadtak el. A minisztériumok között új koordinációs rendszert vezettek be a korrupcióellenes erőfeszítések ellenőrzésére. A korrupció és a szervezett bűnözés elleni küzdelem hivatala (USKOK) tovább fokozza tevékenységeit. A korrupció ugyanakkor továbbra is általánosan elterjedt jelenség. A korrupció elleni erőfeszítések végrehajtását még mindig nem hangolták össze megfelelően, nincs hatékony, elfogulatlan ellenőrzés, valamint meg kell erősíteni az intézményi kapacitást. A rendőrségnek hatékonyabbá kell válnia a korrupció és a szervezett bűnözés elleni küzdelem terén. Összességében nőtt a korrupciós esetekre vonatkozó vádemelések száma, a tényleges ítéletek száma azonban továbbra is alacsony. További erőfeszítésekre van szükség a magas szintű korrupció kezeléséhez. Kevés előrelépés történt az összeférhetlenségek megelőzése terén. A politikai elszámoltathatóság kultúrája továbbra is hiányzik.

Az *emberi jogok és a kisebbségvédelem területén* némi előrelépés történt. Az emberi jogok védelme általában véve biztosított, de a végrehajtás terén továbbra is fontos kihívásokkal kell számolni. Fenn kell tartani a kisebbségi jogokra és a menekültek visszatérésére irányuló erőfeszítéseket.

A jogsegélyről szóló új törvény, valamint az ügyvédi díjakról szóló jogszabály elfogadásával igyekeztek javítani az *igazságszolgáltatáshoz történő hozzáférést*, amit az elmúlt években a hatályos jogszabályok korlátai, valamint az igazságszolgáltatási rendszer hiányosságai akadályoztak. Lépéseket tettek arra, hogy orvosolják a *börtönökben uralkodó körülmények* problémáját. A börtönök személyzete és befogadóképessége azonban még mindig elégtelen, és az új jogsegélyrendszer végrehajtása továbbra is várat magára.

A horvát jogszabályok továbbra is biztosítják a *véleménynyilvánítás szabadságát* – ideértve a média szabadságát és pluralizmusát is – és azokat általánosságban tiszteletben tartják. Több olyan eset is előfordult ugyanakkor, hogy újságírókat fenyegettek, illetve támadtak meg, különösen azokat, akik korrupciós esetekkel vagy a szervezett bűnözéssel foglalkoztak. Nemrégiben két újságírót gyilkoltak meg. A szerkesztők és újságírók továbbra is informális politikai nyomásról számolnak be.

Továbbra is fokozódott a *nők és a gyermekek jogainak* tudatosítása, az ilyen jogok javítására irányuló politikáknak köszönhetően. A végrehajtást ugyanakkor tovább kell javítani. A gyermekek jogainak védelmére irányuló végrehajtási intézkedéseket ugyancsak fel kell gyorsítani.

Létrehozták a fogyatékkal élőkkel foglalkozó ombudsman hivatalát, és a társadalmi befogadásra irányuló 2007-2008-as nemzeti végrehajtási tervet dolgoztak ki. További erőfeszítésekre van azonban szükség *a szociális szempontból kiszolgáltatott helyzetű személyek és a fogyatékkal élők* tekintetében. A szellemi egészség területén nincsenek konkrét eredmények azon elvvel kapcsolatban, amely az ellátást intézmények helyett közösségi szintű szolgálatok révén biztosítaná.

Jelentős előrelépésnek tekinthető, hogy 2008 júliusában átfogó *diszkriminációellenes* törvényt fogadtak el. A gyakorlatban azonban a diszkrimináció elleni védelem szintje, valamint a diszkriminációt alkalmazók bíróság elé állítása még nem felel meg az uniós előírásoknak. Bizonyos hiányosságok mutatkoznak a rendőrség, valamint az egészségügyi és szociális intézmények működésében.

Némi előrelépés jelenthető a *kisebbségek* tekintetében. A nemzeti kisebbségekről szóló alkotmányos törvény végrehajtására cselekvési tervet, a kisebbségek állami közigazgatásban történő alkalmazása céljából pedig 2008-ra vonatkozó munkafelvételi tervet fogadtak el. Tovább nőtt a kisebbségeknek szánt finanszírozás. A roma kisebbségre továbbra is odafigyeltek, és javult az iskoláskor előtti oktatásban való részvételük. A miniszterelnök-helyettes posztok egyikére szerb nemzetiségű személyt neveztek ki.

Ugyanakkor a kisebbségek továbbra is számos nehézséggel küszködnek. Horvátországban ösztönözni kell a szerb kisebbséggel szembeni toleranciát, és megfelelő intézkedéseket kell tenni azon személyek védelmére, akik továbbra is fenyegetés, megkülönböztetés, ellenségeskedés vagy erőszak áldozatai lehetnek. A kisebbségek továbbra is sajátos nehézségekkel szembesülnek a foglalkoztatás terén, továbbra sem képviseltetik magukat kellő arányban sem az állami közigazgatásban, igazságszolgáltatásban és a rendőrségben, sem a szélesebb értelemben vett közsférában. A roma kisebbség nagyon nehéz életkörülményekkel és megkülönböztetéssel szembesül, és továbbra is kihívások elé kerül az oktatás, a szociális védelem, az egészségügy, a lakhatás és a foglalkoztatás terén. Nagyobb eltökéltséggel kell végrehajtani a jogi rendelkezéseket és a programokat, valamint megfelelő ellenőrzést kell biztosítani, különösen a foglalkoztatás területén.

Előrelépés történt a *menekültek visszatérésének* kérdésében. Cselekvési tervet fogadtak el a lakhatást célzó programok gyorsított végrehajtására, amelynek befejezést 2009 végére tűzték ki. Fontos olyan határozatokat hoztak, amelyek lehetővé teszik a nyugdíj jogok érvényesítését. Folytatódott a lakásrekonstrukció. Eddig nagyjából sikerült eleget tenni azon 2007-es célkitűzésnek, hogy a korábbi bérleti joggal rendelkezők lakásaira vonatkozó programok keretében benyújtott összesen 12 500 kérelemből 1400 esetében biztosítsanak lakhelyet. E programok végrehajtása azonban továbbra is gyenge. A városi területeken csupán az esetek 12%-át oldották meg. A kormány elmaradt a végrehajtási célkitűzésektől, bár az utóbbi hónapokban felgyorsult a végrehajtás. A menekülteket érintő egyéb fő aggodalmak között szerepel az egyes településeken elviselni kényszerült ellenségesség, valamint a foglalkoztatás kérdése. Fel kell gyorsítani a menekültek visszatelepülésének fenntarthatóságához szükséges gazdasági és szociális körülmények kialakítására irányuló erőfeszítéseket.

A *regionális kérdések és a nemzetközi kötelezettségek* tekintetében folytatódott az együttműködés a volt Jugoszláviával foglalkozó nemzetközi büntetőtörvényszékkel (ICTY). Problémák merültek fel azonban az ICTY bizonyos horvátországi dokumentumokhoz történő hozzáférése körül, amelyeket meg kell oldani. A daytoni/párizsi és erduti megállapodások betartását általában biztosították. Biztosítani kell az ICTY-től a horvát bíróságoknak átadott ügyek és a helyben indított ügyek pártatlan kivizsgálását.

A regionális együttműködés általában folyamatosan fejlődik. Horvátország továbbra is aktívan részt vesz a regionális együttműködésben, ideértve az új Regionális Együttműködési Tanácsot (RCC) és a Közép-európai Szabadkereskedelmi Megállapodást (CEFTA) is. Fontos előrelépésnek tekinthető, hogy Horvátország – a korábbi kötelezettségvállalásoknak megfelelően – újra felfüggesztette ökológiai és halászatvédelmi övezet alkalmazását az uniós hajók tekintetében. Némi előrelépés történt egyes, Horvátország és szomszédjai közötti lezáratlan bilaterális kérdéseket illetően. További előrelépésre van azonban szükség ahhoz, hogy végső megoldást találjanak a különféle, továbbra is megoldatlan bilaterális kérdések – különösen a határügyek – tekintetében. Erőfeszítéseket kell tenni az együttműködés és a jószomszédi kapcsolatok továbbfejlesztésére.

Horvátország **gazdasága** továbbra is stabilan működik. A hazai kereslet mérséklődésével lassult a gazdasági növekedés. A makrogazdasági stabilitást sikerült megőrizni, de az infláció jelentősen emelkedett, nagyrészt a magasabb energia- és élelmiszerárak következtében. A horvát gazdaságra eddig csak csekély mértékben hatottak a pénzügyi zavarok, de a magasabb külső hiány és az adósságszint következtében nőtt az ország külső sebezhetősége. A strukturális reformok folyamata általában lassú volt. Az eddig elért eredményekre alapozva sürgősen kedvezőbbé kell tenni az üzleti környezetet.

A **gazdasági kritériumokat** illetően Horvátország működő piacgazdaság. Várhatóan képes lesz arra, hogy középtávon megbirkózzon az Unión belüli verseny okozta nyomással és piaci erővel, feltéve, hogy elszántan folytatja a strukturális hiányosságok csökkentésére irányuló átfogó reformprogram végrehajtását.

A piacgazdaság alapjait illetően változatlanul fennáll a politikai egyetértés. A jelenlegi egyre bizonytalanabb nemzetközi környezetben sikerült megőrizni a stabilitást előtérbe helyező makrogazdasági politikát. Az ország előnyére szolgált a stabil árfolyam-politika, ami továbbra is a pénzügyi stabilitás egyik tényezője. A költségvetési konszolidáció eredményeként tovább csökkent az általános államháztartási hiány, de a kvázi költségvetési műveletek további költségvetési kockázatokat vonhatnak maguk után, és aláássák a költségvetés átláthatóságát.

A gazdasági növekedés továbbra is szilárd, bár némi egyensúly-visszaállításra volt szükség amiatt, hogy a fogyasztás csökkent, a magánbefektetés pedig megugrott.

A munkaerőpiacra kedvezően hatott a magas foglalkoztatási ráta, és tovább csökkent a munkanélküliség. Az államháztartás terén tovább erősödött a technikai és intézményi kapacitás. További prudenciális intézkedéseknek köszönhetően az általánosságban stabil banki szektor még ellenállóbbá vált, és csökkentek a makro-pénzügyi kockázatok. Horvátország gazdasága jól beépült az Unióba.

A kormány gazdaságpolitikájából azonban időnként hiányzott az egyértelmű középtávú orientáció. A strukturális reformprogram lassan halad és gyakran nagy úr tátong a politikai stratégiák elfogadása és tényleges végrehajtásuk között. A kormány és a Központi Bank közötti kommunikáció időnként gyenge volt, ami negatívan hatott a politikai koordináció minőségére. A magasabb infláció és a fokozódó külső bizonytalanság veszélyezteti a makrogazdasági stabilitást, és erősebb költségvetési konszolidációt tesz szükségessé. Korlátozott előrelépés történt a közkiadások – különösen az egészségügy – hatékonyságának növelése tekintetében. A szociális kiadások továbbra is magasak és nem megfelelően célzottak, ezért felhasználásuk nem elég hatékony. A közkiadásokra továbbra is negatívan hat a stratégiai alapú költségvetési tervezés és végrehajtás hiánya.

A vállalkozásoknak nyújtott jelentős támogatásokat nem használták fel hatékonyan a szerkezetátalakításra, a privatizáció pedig egyenetlen ütemben folytatódott. További előrelépés történt a cégbejegyzési eljárások megkönnyítése terén, de a magánszektor kezdeményezéseit továbbra is túlzó szabályozások és ad-hoc követelmények akadályozzák, ami alááshatja a piacra jutásra és a piac elhagyására vonatkozó eljárásokat. Továbbra is kiemelt fontosságú, hogy a strukturális reformokat nagyobb eltökéltséggel erősítsék meg és mélyítsék el.

Horvátország jobban tudja **vállalni a tagsággal kapcsolatos kötelezettségeket**. Állandó ütemben haladnak előre az uniós követelmények betartása érdekében tett előkészületek, és az uniós szabályoknak már számos ágazat nagymértékben megfelel. A legtöbb területen előrelépés történt, főként a jogszabályok összehangolása szempontjából, de a közigazgatási kapacitás kiépítése terén is. Számos fejezet tekintetében fenntartották az előző években elért jó előrehaladás ütemét. A jövőben jelentős erőfeszítésekre van azonban még szükség, valamint sok a tennivaló a jogharmonizáció és az igazgatási kapacitás általános szintje tekintetében.

Az *árúk szabad mozgására* vonatkozó közösségi jogszabályokhoz történő igazodás terén érdemi fejlődés történt. E fejezet tekintetében jól halad a jogharmonizáció. A megfelelőségértékelési infrastruktúra és a piacfelügyeleti tevékenységek kiigazítása azonban továbbra is fontos kihívást jelent. Jelentős erőfeszítésekre van szükség a jogszabályok közösségi vívmányokkal való összehangolásának folytatásához, valamint a hatékony végrehajtáshoz és betartatáshoz.

Sikerült némi haladást elérni a *munkavállalók szabad mozgása* terén. A jogharmonizáció szintje kielégítő. Horvátország jogszabályai azonban még nincsenek összhangban a munkaerőpiacra jutást szabályozó uniós előírásokkal. Folytatni kell a szükséges igazgatási kapacitás kifejlesztése – különös tekintettel a társadalombiztosítási rendszerek koordinációjára – érdekében tett erőfeszítéseket.

Némi előrelépés történt ugyan, de további jelentős munkára van szükség a *letelepedés szabadsága és a szolgáltatásnyújtás szabadsága* területén, ahol továbbra is különféle

akadályokkal kell számolni. A jogharmonizáció általánosságban mérsékelt előrehaladást mutat, de néhány területen jelentős erőfeszítésekre van még szükség. A kapcsolódó igazgatási kapacitást meg kell erősíteni.

Némi előrelépés történt a *tőke szabad mozgását* illetően, főként az uniós állampolgárok ingatlanvásárlási engedélyek iránti kérelmeinek feldolgozása, valamint a *pénzmosás elleni cselekvési terv és új jogszabályok elfogadása* tekintetében. Általánosságban az összehangolás mérsékelt ütemben haladt előre, de további erőfeszítésekre van szükség, különösen a végrehajtás és betartatás tekintetében.

A *szükséges intézményi struktúra felállításával és átfogó stratégia elfogadásával* érdemi előrelépésről lehet beszámolni a *közbeszerzés* területén. További jogharmonizációra van ugyanakkor szükség, és fejleszteni kell az igazgatási kapacitást. A nagyobb átláthatóság és fokozott hatékonyság biztosítása érdekében a korrupcióellenes intézkedéseknek ki kell terjedniük a jogi keretre és annak funkcionális alkalmazására is.

A *társasági jog* területén némi előrelépésről lehet beszámolni. A jogszabályok összehangolása halad, de folytatni kell a nemrégiben elfogadott módosítások végrehajtására és az igazgatási kapacitás megerősítésére irányuló igyekezeteket.

A *szellemi tulajdonjogok területén* érdemi előrelépés történt. A jogszabályok összehangolása nagyon magas szintet ért el. További erőfeszítésekre van szükség a szellemi tulajdonjogok érvényesítését célzó igazgatási kapacitás megerősítésére, az érintettek jogainak tudatosítására, valamint a kalózkodás és a hamisítás elleni küzdelem folytatására.

Némi előrelépés történt a *versenypolitika* területén, különös tekintettel az acélágazatnak nyújtott állami támogatásra, a regionális támogatási térképre, valamint az adókedvezmény formájában nyújtott támogatások összehangolására. Jelentős erőfeszítésekre van azonban szükség, különösen a hajógyárak szerkezetátalakítására nyújtott támogatás tekintetében, amellyel tervezett privatizációjuk összefüggésében kell foglalkozni.

Érdemi fejlődés mutatkozik a *pénzügyi szolgáltatások* terén. A jogharmonizáció jól halad, de további figyelmet kell fordítani a megfelelő végrehajtásra. Mindkét felügyeleti hatóságnak fokozott erőfeszítéseket kell irányítani felügyeleti feladatuk és az ágazattal való konzultációs kapcsolatuk fejlesztésére.

Jelentős előrelépés történt az *információs társadalom és a média* területén, különös tekintettel az elektronikus kommunikáció piacának liberalizációjára és a médiareformra. E fejezet tekintetében a jogharmonizáció megfelelő szintet ért el, de további erőfeszítésekre van szükség az elektronikus kommunikációs piac megfelelő működéséhez.

A *mezőgazdaság és vidékfejlesztés* területén elért eredmények nagyon egyenetlenek. A minőségpolitika és a biogazdálkodás tekintetében már nagyon jó az előrehaladás szintje. A vidékfejlesztés területén az előcsatlakozási támogatással összefüggésben jó tapasztalatra tettek szert, de még fejleszteni kell az e területen nyújtott uniós finanszírozás felhasználására vonatkozó kapacitást. A kifizető ügynökséget, az integrált irányítási és ellenőrzési rendszert s a mezőgazdasági parcella-azonosító rendszert illetően sürgősen és jelentősen meg kell erősíteni az erőfeszítéseket. A Horvátországban jelenleg alkalmazott, a termeléshez kapcsolódó támogatási rendszer eltér a megreformált közös agrárpolitikától (KAP). A zökkenőmentes átállás előkészítése érdekében el kell kezdeni a támogatási rendszer KAP-pal történő összehangolását.

Általában véve jó előrelépés történt – különösen a végrehajtási jogszabályok elfogadása révén – az *élelmiszerbiztonsági, az állat- és növény-egészségügyi* politika területén. További erőfeszítésekre van szükség különösen az állatjólét, valamint az igazgatási és ellenőrzési kapacitás megerősítése tekintetében.

Horvátország némi előrelépést tett a *halászat* területén. A flottaigazgatás, -felügyelet és -ellenőrzés, a strukturális fellépések és állami támogatások területén megkezdődtek ugyan az előkészületek, de továbbra is hiányosságokkal kell számolni. Horvátországnak fel kell gyorsítania e hiányosságok pótlására irányuló igyekezeit.

Előrelépés történt a *közlekedés* területén. Horvátországnak még nem hozott létre szakmailag hozzáértő és hatékony vasúti szabályozó testületet. További erőfeszítéseket kell tenni a közúti közlekedéssel, kombinált áru fuvarozással kapcsolatos EU-jogszabályok betartatása, valamint az uniós légiközlekedési jogszabályok végrehajtása – többek között az igazgatási kapacitás megerősítése – tekintetében.

Az energiaügy területén általánosságban megfelelő fejlődés történt. Továbbra is jelentős erőfeszítésekre van azonban szükség, különösen az energiahatékonyság, a szabályozó hatóság függetlensége és megerősítése, valamint az igazgatási kapacitás tekintetében.

Az *adózást* illetően Horvátország nagyon korlátozottan haladt előre, nem történt előrelépés a jogharmonizáció tekintetében. Bár az adózási jogszabályok átfogó szerkezete hasonlít a közösségi jogszabályokhoz, jelentős erőfeszítésekre van szükség valamennyi területen. Horvátország és a Bizottság megoldást talált azzal kapcsolatban, hogy hogyan lehet megszüntetni a dohányárak megkülönböztetett adóztatását. Ugyancsak jelentős erőfeszítésekre van szükség az igazgatási kapacitás megerősítése érdekében, ideértve az információtechnikai összekapcsolhatóságot is.

Számottevő előrelépés történt a *gazdasági és monetáris* politika területén, ahol általánosságban nagyon jól halad a jogszabályok közösségi vívmányokkal történő összehangolása.

A *statisztika* tekintetében jó általános előrelépés történt, a jogharmonizáció szintje kielégítő. A mezőgazdasági, makrogazdasági és üzleti statisztika területén ugyanakkor erőfeszítéseket kell tenni, különösen az igazgatási kapacitás megerősítése céljából.

A *foglalkoztatási és a szociális politika* területén érdemi előrelépés történt. A jogharmonizáció szintje jó, bár vannak még hiányosságok. További erőfeszítésekre van szükség ahhoz, hogy a megfelelő végrehajtás és jogérvényesítés biztosítása érdekében még kellő időben a csatlakozás előtt megerősítsék az igazgatási kapacitást.

Horvátország jó haladást ért el a *vállalkozás- és iparpolitika* területén, különösen a KKV-politika, az ipari stratégia, valamint az acélágazat szerkezetátalakítása terén. Egyéb ágazatokban, mint például a hajóépítés, jelentős erőfeszítésekre van szükség. Horvátországban általánosságban megfelelő a jogharmonizáció.

A *transzeurópai hálózatok* tekintetében Horvátország jó haladást ért el, és továbbra is aktívan részt vesz a Délkelet-európai Közlekedési Megfigyelőközpontban.

A *regionális politika és a strukturális eszközök koordinálása* tekintetében némi haladásról lehet beszámolni. Horvátországnak továbbra is meg kell teremtenie az intézményi és

igazgatási kapacitást. Általában véve e fejezet tekintetében Horvátország részben hangolta össze jogszabályait a közösségi jogszabályokkal.

Az *igazságszolgáltatás és alapvető jogok* tekintetében Horvátország némi előrelépést tett. Viszonylag lassú ütemben ugyan, de folytatódik az igazságszolgáltatási reform. Továbbra is jelentős kihívásokkal kell szembenézni. A korrupció elleni küzdelem terén már az eszközök többségét bevezették, de a probléma nagyságrendje miatt azokat még nem alkalmazzák kellő nyomatékossággal. Általában megfelelőek az alapvető jogok védelmével kapcsolatos jogi rendelkezések, de – némi előrelépés ellenére – a végrehajtás még mindig jelentős nehézségekbe ütközik.

Horvátország némi előrelépést ért el a *jogérvényesülés, a szabadság és a biztonság* terén, különös tekintettel a kábítószeres és az emberkereskedelem elleni küzdelemre. Jelentős erőfeszítéseket kell azonban tenni a külső határok igazgatása tekintetében. Konkrét eredményeket kell továbbá felmutatni a súlyosan aggasztó szervezett bűnözés elleni küzdelem terén. Horvátországnak fel kell gyorsítania erőfeszítéseit annak biztosítására, hogy a csatlakozás időpontjára rendelkezzen az uniós jogszabályok végrehajtásához és betartatásához szükséges igazgatási kapacitással.

Megfelelő fejlődés történt a *tudomány és kutatás*, valamint az *oktatás és a kultúra* területén. Általánosságban jó a jogharmonizáció szintje, de további erőfeszítésekre van szükség.

Jó általános haladás történt a *környezetvédelmi* fejezetben, különösen a levegőminőség, a vegyszerek és a géntechnológiával módosított szervezetek tekintetében. Jelentős erőfeszítésekre van szükség a víz, az ipari szennyezés ellenőrzése és a kockázatkezelés, az éghajlatváltozás, valamint a horizontális ágazatok tekintetében. Számottevő erőfeszítésekre van szükség a beruházásokkal kapcsolatban.

A *fogyasztó- és az egészségvédelem* területén némi előrelépés történt, a jogharmonizáció szintje megfelelő. További erőfeszítésekre van azonban szükség a fogyasztói termékbiztonság – ideértve a RAPEX riasztórendszert is –, valamint a dohánytermékekkel, illetve a reprodukzív szövetekkel és sejtekkel kapcsolatos uniós közegészségügyi jogszabályok területén.

A *vámunió* területén Horvátország érdemi előrelépést tett. További erőfeszítésekre van szükség a jogharmonizáció folytatásához, a vámügyi szabályok hatékony végrehajtását elősegítő feltételek megteremtéséhez, valamint a számítógépes összekapcsolhatóság továbbfejlesztéséhez.

Horvátország további előrelépést ért el a *külkapcsolatok* terén. E területen jól halad a jogszabályok összehangolása.

Horvátország további előrehaladást ért el a *kül-, biztonság- és védelempolitika* területén. Általában véve Horvátország jól előrehaladt a jogszabályok összehangolása tekintetében, de meg kell erősítenie a fegyverzetellenőrzés – ideértve a fegyverekkel kapcsolatos információk átláthatóságát is – végrehajtását és érvényesítését.

Horvátország némi előrelépést tett a *pénzügyi ellenőrzés* terén. Fenn kell tartani az erőfeszítéseket egy erős és megfelelő PIFC rendszer létrehozása céljából, különösen az uniós finanszírozás kezelésére szolgáló rendszerrel kapcsolatban.

A pénzügyi és költségvetési rendelkezések – főleg a saját forrásokra vonatkozó koordinációs struktúra kifejlesztése – terén további előrelépés történt Horvátországban általánosságban megfelelő a jogharmonizáció szintje.

Macedónia Volt Jugoszláv Köztársaság

Macedónia Volt Jugoszláv Köztársaság az elmúlt év során némi előrelépést tett, de még nem teljesítette a **politikai kritériumokat**. A 2008-as parlamenti választások nem feleltek meg a fontosabb nemzetközi előírásoknak, és nem foglalkoztak teljes mértékben az EBESZ, illetve a Demokratikus Intézmények és Emberi Jogok Hivatala (ODIHR) által tett ajánlásokkal. A politikai intézmények működésére negatívan hatott a fő politikai pártok és szereplők közötti konstruktív politikai párbeszéd hiánya, ezért most fokozott erőfeszítéseket tesznek a politikai párbeszéd előmozdítására. Lépéseket tettek a csatlakozási partnerség prioritásainak megválaszolását illetően, de további erőfeszítésekre van szükség.

Az ohridi keretmegállapodás folyamatos végrehajtása hozzájárul **a demokrácia és a jogállamiság** megszilárdításához. A nyelvekkel kapcsolatos törvény elfogadása fontos lépésnek tekinthető az országban élő nemzetiségi közösségek közötti kapcsolatok tekintetében. Az ohridi megállapodás célkitűzéseinek teljesítéséhez további, konstruktív szellemű erőfeszítésekre van szükség.

A 2008-ra előrehozott parlamenti választások lebonyolítását erőszakos zavargások és szabálytalanságok árnyékolják be. A hatóságok megkezdték az elkövetők bíróság elé állítását, és – főleg a választási törvény módosításával – igyekeznek eleget tenni a választások lebonyolításával kapcsolatos EBESZ/ODIHR ajánlásoknak. Júliusban létrehozták az új, több nemzetiségi közösség képviselőiből összeálló *kormánykoalíciót*. Az ellenzéki pártok hosszabb ideig bojkottálták az új *Parlamentet*, így a Parlament gyakran folyamodott a jogszabályok elfogadására vonatkozó rendkívüli eljáráshoz. Jelentős erőfeszítésekre van szükség a politikai párbeszéd javításához és fenntartásához.

A *közigazgatási reform* tekintetében előrelépés történt a bérjellegű ösztönzők bevezetésével és a folyamatos képzési rendszer elfogadásával – a közszolgálati törvényben előírtak szerint. Ugyanakkor kevés előrelépés történt annak biztosítása terén, hogy a vezetői posztok betöltése szakmai végzettségek alapján történjen. Prioritásként kell kezelni a stabil, professzionális és érdemen alapuló közszolgálat létrehozását. A köztisztviselői hivatal szerepét erősíteni, a szakminisztériumok humánerőforrás-csoportjainak kapacitását pedig növelni kell. Folytatódott a rendőrségi reform végrehajtása. Jogszerűen kinevezték a nyolc új regionális parancsnokot és mind a 38 új helyi parancsnokot. Folytatódott a rendőrök képzése és javult a humánerőforrás-kezelés. Súlyosan aggasztó azonban, hogy egyes területeken a politika beáramlott a rendőrség vezetői szintjeibe.

Jó előrelépés történt az *igazságszolgáltatási reform* terén. Működik az új Fellebbviteli Bíróság, az új Közigazgatási Bíróság és az Igazságszolgáltatási Tanács, valamint ülésezni kezdett az új Ügyészi Tanács. Létrejött a bírákat és ügyészeket képző akadémia, a bíróságokon pedig új informatikai rendszereket vezettek be. Az igazságszolgáltatást azonban tovább kell erősíteni függetlensége, hatékonysága, személyzeti állománya és költségvetési kerete tekintetében. Be kell tölteni az ügyészség üres álláshelyeit. Az ügyek feldolgozásában továbbra is vannak elmaradások, és még számba kell venni a nemrégiben elfogadott reformok végrehajtását, különösen az igazságszolgáltatás pártatlansága, elszámoltathatósága és hatékonysága tekintetében.

A *korruptióellenes politika* végrehajtásában további előrelépés történt. A kormány cselekvési tervéhez saját költségvetést különítettek el. A korrupciós esetekben mostantól egyedi vizsgálati intézkedéseket lehet alkalmazni. Cselekvési tervet fogadtak el az összeférhetlenség ellen. Büntetőítéletet hoztak néhány nagy kaliberű ügyben. A korrupciós ügyek kezelésével kapcsolatos közvélemény javult. Ennek ellenére a korrupció továbbra is széles körben elterjedt, és különösen komoly problémát jelent. További lépésekre van szükség, különösen a bűnüldöző szervek közötti működési koordináció megerősítéséhez, valamint a politikai pártok és a kampányok finanszírozására vonatkozó rendelkezések végrehajtásához.

Az *emberi jogok és a kisebbségek védelmét* szolgáló jogi és intézményi keret nagyjából helyén van. Mindazonáltal további erőfeszítésekre van szükség számos területen a végrehajtás javítása érdekében.

A rendőrök által állítólagosan alkalmazott *embertelen bánásmódot* hatékonyabban ki kell vizsgálni és azokkal kapcsolatban vádat kell emelni. A *börtöninfrastruktúráját* fokozatosan felújítják. Ugyanakkor valamit tenni kell az embertelen és megalázó körülmények megszüntetése, valamint a professzionális irányítás megteremtése érdekében. A *nők jogai* tekintetében nemzeti stratégiát fogadtak el a családon belül elkövetett erőszakról, és szigorították a nemi erőszakkal kapcsolatos jogi rendelkezéseket. Mindazonáltal folytatni kell az arra irányuló erőfeszítéseket, hogy a *nőket* az erőszak valamennyi formájával szemben védelmezzék. A *gyermek jogai* tekintetében kiterjesztették a tankötelezettséget, és hatályba lépett a fiatalok számára vonatkozó igazságszolgáltatási törvény. Meg kell azonban erősíteni a gyermekek jogainak védelmére irányuló erőfeszítéseket.

A *kulturális és kisebbségi jogok* terén némi előrelépés történt a kisebbségek kiegyensúlyozott képviselőire irányuló stratégia végrehajtása tekintetében, az ohridi keretmegállapodásnak megfelelően. A nyelvekkel kapcsolatos törvény elfogadása lehetővé teszi az albán nyelv szélesebb körű használatát a parlamentben. A kisebb közösségek jogainak előmozdításáról és védelméről törvényt fogadtak el, amely előírja egy szakhivatal létrehozását.

A hatóságoknak azonban további erőfeszítéseket kell tenniük az országban élő nemzetiségi közösségek társadalmi integrációjának előmozdítása céljából – különös tekintettel az oktatásra. A kisebb etnikai kisebbségek aggályaival nem foglalkoznak kellően. Kevés előrelépésről lehet beszámolni a *roma* kisebbséggel kapcsolatban. A kapcsolódó cselekvési tervek végrehajtása lassú. A roma kisebbség továbbra is nagyon nehéz lakásfeltételekkel és diszkriminációval szembesül, különösen az oktatáshoz, a szociális védelemhez, az egészségügyi ellátásokhoz történő gyenge hozzáférés, valamint a lakhatás és a foglalkoztatás terén.

A *regionális kérdések és nemzetközi kötelezettségek* tekintetében Macedónia Volt Jugoszláv Köztársaság teljes mértékben együttműködött a volt Jugoszláviával foglalkozó nemzetközi büntetőtörvényszékkel (ICTY). Elfogadták a nemzeti hatóságokhoz visszautalt ügyek megfelelő kezelésének biztosításához szükséges igazságszolgáltatási reformokat, és megkezdték a bírák és ügyészek ezzel kapcsolatos képzését. A Nemzetközi Büntetőbíróság tekintetében az Egyesült Államokkal kötött kétoldalú mentességi megállapodás nem felel meg a vonatkozó uniós közös álláspontnak és elveknek.

Az ország továbbra is aktívan részt vesz a regionális együttműködésben, ideértve az új Regionális Együttműködési Tanácsot is. A 2006-os Közép-európai Szabadkereskedelmi

Megállapodás (CEFTA) hatályba lépése után az ország látta el a megállapodás első elnökségét.

Vegyes határkijelölési bizottságot hoztak létre Koszovóval, és lassan befejeződik a határkijelölési folyamat. A kormány októberben úgy határozott, hogy elismeri Koszovó függetlenségét.

Macedónia Volt Jugoszláv Köztársaság általánosságban jó kapcsolatokat ápol a térség országaival. Görögországgal való kapcsolatait azonban továbbra is beárnyékolta az elnevezés megoldatlan kérdése. Kerülni kell az olyan fellépéseket és nyilatkozatokat, amelyek hátrányosan érinthetnék a jószomszédi kapcsolatokat. Továbbra is kulcsfontosságú a jószomszédi kapcsolatok fenntartása, ideértve azt is, hogy az elnevezés kérdéséről – az ENSZ égisze alatt – egyeztetni kell Görögországgal és kölcsönösen elfogadható megoldását kell találni.

Macedónia Volt Jugoszláv Köztársaság **gazdasága** továbbra is stabilan növekszik. A kedvezőtlenebbé vált nemzetközi gazdasági környezet miatt azonban gyorsan romlik a külső számlák helyzete és nő az infláció. Továbbvitték a strukturális reformokat, és javult az üzleti környezet. Komoly aggodalomra ad azonban okot a tartósan magas munkanélküliség. A gyenge intézményrendszer és a jogállamiság hiányosságai továbbra is akadályozzák a piacgazdaság zökkenőmentes működését és negatívan hatnak az üzleti környezetre.

A **gazdasági kritériumok** tekintetében Macedónia Volt Jugoszláv Köztársaság jó előrehaladást tett, közelebb került ahhoz, hogy működőképes piacgazdasággá váljon. Várhatóan képes lesz arra, hogy középtávon megbirkózzon az Unió belüli verseny okozta nyomással és piaci erőkkel, feltéve, hogy a fennmaradó hiányosságok orvoslása céljából lendületesen folytatja reformprogramja végrehajtását.

Az országban széles körű politikai konszenzus van a gazdaságpolitika lényeges elemeivel kapcsolatban. A politikai intézkedések nagyjából megfelelnek a makrogazdasági stabilitásnak és a kiszámíthatóságnak. Az ország növekedési teljesítménye továbbra is stabil. Az adókulcsok csökkentésének, a hatékonyabb adóbeszedésnek, valamint az infrastruktúrára és oktatásra fordított megnövelt kiadásnak köszönhetően javult az államháztartás minősége. Sikeresen viszonylag alacsony szinten tartani az állami szektor adósságát. A hatékonyabb adóbeszedés valamelyest hozzájárult az informális gazdaság csökkentéséhez.

Az elmúlt évben jelentősen megnőtt a külföldi közvetlen beruházás. A privatizáció nagyjából befejeződött. A privátszektor teljes eredményből kivett részesedése a hozzáadott érték mintegy 80%-át teszi ki. Az ár- és a kereskedelmi liberalizáció gyakorlatilag valamennyi ágazatban befejeződött. Tovább rövidültek a csődeljárások, és gyorsult az ingatlanbejegyzés. Valamelyest megerősödött a szabályozó és felügyeleti hatóságok pénzügyi függetlensége. A pénzügyi közvetítés növekedett. A hálózatos iparágakban javult a verseny. Emellett intézkedéseket tettek a humán tőke minőségének javítására. Magas fokon áll az EU-val való gazdasági integráció.

Az ország külső egyensúlyának romlása azonban fokozta a külső sebezhetőséget, és még fontosabbá tette a költségvetési fegyelmet. A munkaerőpiacok még mindig gyengén működnek; a munkanélküliség pedig továbbra is nagyon magas. Az intézményi hiányosságok és a jogállamiság megszilárdításának égető szükségessége továbbra is akadályozzák a piacgazdaság működését. A közigazgatás még mindig nem elég hatékony, és egyes ágazatokban továbbra is alacsony a jogbiztonság szintje, ami negatívan hat az ország azon

képességére, hogy magához csalogassa a külföldi befektetőket. Az igazságszolgáltatás helyzete továbbra is akadályozza az előrelépést, a szabályozó és felügyeleti hatóságok pedig továbbra sem rendelkeznek a hatékony működéshez szükséges erőforrásokkal.

A be nem jelentett gazdasági tevékenység csökkentésére irányuló erőfeszítések ellenére az informális ágazat továbbra is jelentős méreteket ölt, és tovább táplálja a jogérvényesítés – ideértve a korrupció és a szervezett bűnözés elleni küzdelem – gyengesége. A szürke- és feketegazdaság továbbra is fontos kihívás, mivel csökkenti az adóalapot és a gazdaságpolitika hatékonyságát.

Macedónia Volt Jugoszláv Köztársaság további erőfeszítéseket tett arra, hogy **jobban tudja teljesíteni a tagsággal kapcsolatos kötelezettségeket**. Előrehaladás történt az európai partnerség prioritásainak teljesítése terén. Az országban azonban még mindig súlyos nehézségekbe ütközik a jogszabályok végrehajtása és hatékony alkalmazása. Hiányoznak a közösségi vívmányok teljes körű végrehajtásához szükséges megfelelő humán és pénzügyi erőforrások.

Noha az *árúk szabad mozgása* terén javult az igazgatási kapacitás, még mindig nem elegendő a megfelelő végrehajtás biztosításához. Még át kell venni és végre kell hajtani az ágazatokra vonatkozó közösségi jogszabályok többségét. Korlátozott előrelépés történt a *munkavállalók szabad mozgása és a letelepedéshez való jog, valamint a szolgáltatásnyújtás szabadsága terén*, ahol a jogszabályok összehangolása még mindig gyerekcipőben jár. Erdemi előrelépés történt a *tőke szabad mozgásával* kapcsolatos jogszabályok közelítése terén. A pénzmosás elleni küzdelemmel kapcsolatban nem elegendő az igazgatási kapacitás és a végrehajtás.

A *közbeszerzés* területén jelentős előrelépés történt. A koncessziókról, valamint a köz- és a magánszféra közötti partnerségekről szóló nemrégiben elfogadott jogszabályok azonban még nincsenek összehangolva a közösségi jogszabályokkal. Folytatni kell a szerződő hatóságok és a gazdasági szereplők új közbeszerzési eljárással kapcsolatos képzésére irányuló jelenlegi erőfeszítéseket. A *társasági jog* területén jó előrelépés történt, a jogharmonizáció szintje megfelelő. A *szellemi tulajdonjogok* területén előrelépés történt a jogi keret valamint az igazgatási kapacitás megerősítése tekintetében. Lassan javul a végrehajtási mérleg, de a kalózkodás és a hamisítás megfelelő kezeléséhez további erőfeszítésekre van szükség.

A *versenypolitika* – ezen belül az állami támogatási politika területén – jó, noha egyetlen előrelépésről lehet beszámolni. A versenyhatóságnak továbbra is jobban képzett személyzetre és megfelelő finanszírozásra van szüksége. Az állami támogatás utólagos ellenőrzése nem elég hatékony.

A *pénzügyi szolgáltatások* területén előrelépés történt a jogszabályok közösségi jogszabályokkal történő összehangolása tekintetében. Továbbra is hiányosságok mutatkoznak a felügyeleti testületek igazgatási kapacitásában, különös tekintettel a biztosításokra, ahol a jogérvényesítés különösen elégtelen.

Az *információs társadalom és a média* területén jelentős haladásról lehet beszámolni az elektronikus kommunikációval kapcsolatos közösségi jogszabályokhoz – ideértve a jogérvényesítési rendelkezéseket is – történő igazodás tekintetében. Ez a fogyasztók számára kedvezően fokozta a versenyfeltételeket. A műsorszolgáltatási tanács és a közszolgálati műsorszolgáltató pénzügyi helyzete azonban továbbra is aggodalomra ad okot.

Ami a *mezőgazdaságot és a vidékfejlesztést* illeti, a politikaalakításban elért eredményeket a vonatkozó intézmények igazgatási kapacitásának növelése, valamint jobb végrehajtás kísérte,

a közösségi jogszabályokhoz történő igazodás ugyanakkor még gyerekcipőben jár. Szerény haladás mutatkozik – főleg a jogszabályokkal kapcsolatban – az *élelmiszer-biztonsági, állat- és növény-egészségügyi politika* terén. Az igazgatási kapacitást megerősítették ugyan, de még nem elegendő a közösségi jogszabályok megfelelő végrehajtásának biztosításához. Előrelépés történt a *halászattal* kapcsolatos jogharmonizáció terén, de az igazgatási kapacitás még további fejlesztésre szorul.

A *közlekedéspolitiká* területén érdemi előrelépésről lehet beszámolni. Ugyanakkor az igazgatási kapacitás valamennyi ágazatban elégtelen. A közúti, légi és vasúti közlekedéssel foglalkozó szabályozási szervek és biztonsági hatóságok még mindig nem működőképesek. A vasút területén vállalt reformok további végrehajtására van szükség.

Előrelépés történt az *energiaágazatban*, különös tekintettel a jogharmonizációra és a villamosenergia-piac liberalizációjára. További figyelmet kell fordítani egyes, a díjazással és a villamosenergia elosztásával kapcsolatban fennálló megoldatlan kérdésekre. Az energiahatékonyságra vonatkozó politika és a sugárzásvédelmi szabályozások betartatását szolgáló igazgatási kapacitás fejlődött, de további megerősítést igényel. A szabályozók kellő függetlensége továbbra sem biztosított.

A közvetett *adózá*s területén megvalósított jogharmonizáció elégséges, a közvetlen adózá

s területén azonban javítani kell. Számottevően javult az adóbeszedést célzó igazgatási kapacitás és nőtt az adóbevétel, ugyanakkor további erőfeszítésekre van szükség az adóügyi jogszabályok hatékony végrehajtásának és érvényesítésének biztosításához. További jelentős erőfeszítéseket kell tenni az ágazatban jelentkező korrupció visszaszorítására.

A *gazdasági és monetáris politika* tekintetében némi előrelépés történt a közösségi vívmányokkal való jogharmonizáció és az igazgatási kapacitás fejlesztése tekintetében. A *statisztika* területén előrelépés történt mind a statisztikai infrastruktúra, mind az ágazati statisztika fejlesztése tekintetében. Jól haladt az osztályozások közösségi jogszabályokkal történő összehangolása. További erőfeszítésekre van szükség megfelelő minőségű statisztika összeállításához és fenntartásához.

Korlátozott előrelépés jelenthető a *szociális politika és a foglalkoztatás* területén. A jogi összehangolás szintje mérsékelt. Az igazgatási kapacitás lassan erősödik ugyan, de továbbra sem elégséges az elfogadott jogszabályok és politikák megfelelő végrehajtásához.

Jó előrelépésről lehet beszámolni a *vállalkozás- és iparpolitika* területén, különösen a szabályozási keret és az ágazati politikák tekintetében.

A *transzeurópai hálózatok* területén előrelépés történt. Az ország továbbra is aktívan részt vesz a Délkelet-európai Közlekedési Megfigyelőközpontban. Továbbra is jelentős akadályt jelent az infrastruktúra felfejlesztéséhez szükséges jelentős pénzügyi erőforrások hiánya.

Némi haladás jelenthető a *regionális politika és a strukturális eszközök koordinálása* területén, bár sok még a tennivaló a Strukturális Alapok előfutáraként szolgáló IPA-összetevők végrehajtása tekintetében. A regionális és helyi szintű, valamint a szakminisztériumok igazgatási kapacitását jelentősen meg kell erősíteni.

Némi haladás történt az *igazságszolgáltatás és az alapvető jogok* területén. Az igazságszolgáltatási reform tekintetében működik az igazságszolgáltatási tanács, létrehozták az ügyészek tanácsát, és elfogadták az ügyészségről szóló törvényt. Az igazságszolgáltatást azonban tovább kell erősíteni függetlensége, hatékonysága, személyzeti állománya és

költségvetési kerete tekintetében. A büntetőeljárásról szóló törvényt úgy módosították, hogy korrupciós ügyekben lehetővé tegye egyedi vizsgálati intézkedések alkalmazását. A korrupcióellenes cselekvési tervre külön költségvetést különítettek el. További erőfeszítésekre van szükség, főleg a politikai pártok és választási kampányok finanszírozása terén. Az alapvető jogok tekintetében a nyelvekkel kapcsolatos törvény elfogadása az albán nyelv közéletben történő kiterjedtebb alkalmazását teszi lehetővé. További erőfeszítésekre van azonban szükség a kisebb etnikai kisebbségekkel – ideértve a roma kisebbséget is – kapcsolatos aggályok elosztatásához.

A *jogérvényesülés, szabadság és biztonság* területén tovább javult az illetékes hatóságok működési kapacitása. Előrelépés jelenthető a rendőrségi együttműködés, a szervezett bűnözés elleni küzdelem, a migráció, a menekültügy, a vízümpolitika, valamint a határigazgatás tekintetében. Nagyjából elfogadták a jogszabályokat, és folyamatban van a végrehajtás. 2008 januárjában hatályba léptek az Európai Közösség és Macedónia Volt Jugoszláv Köztársaság közötti vízumkönnyítésről és visszafogadásról szóló megállapodások. Megkezdődött az Európai Bizottsággal a vízumliberalizációról folytatott párbeszéd. Jó haladás történt a vízumliberalizációs menetrend referenciakritériumainak teljesítése terén, különös tekintettel a biometrikus útlevelek bevezetésére. Haladás történt az emberkereskedelemben érintett bűncsoportok profiljának feltárása és felszámolása tekintetében, de az emberkereskedelem szempontjából az ország továbbra is származási, tranzit- és célország. A vezető beosztású rendőrségi tisztviselők politikai befolyásoltsága visszaélésekhez vezetett. Tovább kell erősíteni az általános igazgatási kapacitást. A szervezett bűnözés továbbra is súlyosan aggasztó, valamint kihat a jogállamiságra és az üzleti környezetre.

A *tudomány és a kutatás* területén előrelépés történt a nemzeti szintű kutatási együttműködés megszervezése terén, de a kapacitás továbbra sem elegendő. A 7. kutatási keretprogramban történő részvétel első évének eredményei kedvezőek. Jelentős erőfeszítéseket kell továbbra is tenni az Európai Kutatási Térségbe való integráció elősegítése érdekében.

Jó az előrehaladás az *oktatás és kultúra* területén, bár az elfogadott jogszabályok végrehajtását szolgáló igazgatási kapacitás továbbra sem elégséges. Az országnak folytatnia kell az Egész életen át tartó tanulás és a Fiatalok lendületben programok irányításának előkészítésére irányuló igyekezeteket.

A *környezetvédelem* területén előrelépés történt a jogalkotási keret kialakítását illetően, különös tekintettel a horizontális jogszabályokra, valamint a levegőminőségre és a hulladékgazdálkodásra. Még jelentős mennyiségű végrehajtó jogszabályt kell előkészíteni. Egyes ágazatokban, mint például a vízminőség vagy a természetvédelem, lemaradással kell számolni. Az igazgatási kapacitást nagymértékben meg kell erősíteni, és bár jelentős erőfeszítésekkel igyekeztek növelni a pénzügyi erőforrásokat, a környezetvédelmi infrastruktúrára fordított beruházások szintje továbbra is nagyon elégtelen. A *fogyasztó- és az egészségvédelem* területén előrelépés történt a fogyasztóvédelmi igazgatási kapacitás kiépítése, valamint a közegészségügyi finanszírozás növelése terén. Nincs azonban még hatékony és átlátható piacfelügyeleti rendszer. Az igazgatási erőforrások nem elegendőek ahhoz, hogy lehetővé tegyék a közegészségügyi jogszabályok, stratégiák, valamint cselekvési tervek teljes körű végrehajtását.

A *vámunió* területén jelentős előrelépés történt. A bevételbeszedés jelentősen nőtt, és az ország jó eredményeket ért el a határokon átnyúló bűnözés elleni küzdelem terén. A vámügyi jogszabályokat jól összehangolták a közösségi vívmányokkal, de még további harmonizációra

van szükség. Számottevően javult az igazgatási és működési kapacitás, a korrupció elleni küzdelemnek pedig kézzel fogható eredményei vannak.

Némi előrelépés történt egyrészt – különösen a CEFTA végrehajtása révén – az *EU külpolitikájához* történő igazodás, másrészt a *kül-, biztonság- és védelempolitika* terén. További erőfeszítésekre van szükség ahhoz, hogy e területeken megerősítsék az igazgatási kapacitást.

A *pénzügyi ellenőrzés* tekintetében korlátozott előrelépés történt a jogszabályok összehangolása és végrehajtása terén. Az államháztartás belső pénzügyi ellenőrzéséért és külső ellenőrzéséért felelős intézmények igazgatási kapacitását megerősítették, de továbbra sem megfelelőek ahhoz, hogy eleget tegyenek a közösségi vívmányokból fakadó kötelezettségek teljesítéséhez. A *pénzügyi és költségvetési rendelkezések* területén némi előrelépés történt a HÉA- és a vámcsalás elleni küzdelmet illetően. A saját források területén kellő időben megfelelő koordinációs struktúrákat és végrehajtási szabályokat kell elfogadni, valamint időben meg kell erősíteni az igazgatást.

Montenegró

Montenegró jelentős előrelépést tett a **politikai kritériumok** teljesítése terén azáltal, hogy – az európai partnerségnek megfelelően – fejlesztette jogi keretét és megerősítette intézményi kapacitását. Az alkotmány végrehajtása jól haladt. Montenegrónak azonban még meg kell erősítenie a reform végrehajtását célzó igyekezeteit. Külön erőfeszítéseket kell tennie az igazságszolgáltatási reform befejezése érdekében. Némi fejlődés ellenére a korrupció és a szervezett bűnözés elleni küzdelem továbbra is komoly kihívást jelent. Az uniós kérdésekkel kapcsolatos politikai konszenzus továbbra is szilárd, de ki kell terjeszteni az államépítés egyéb területeire is. Az igazgatási kapacitást meg kell erősíteni.

Erősödött a **demokrácia és a jogállamiság**. Némi előrelépés történt a 2007 októberében elfogadott új alkotmány végrehajtását illetően. Fejlesztteni kell azonban a kormányzást és az igazságszolgáltatás működését, valamint nagyobb politikai eltökéltségre van szükség ahhoz, hogy a korrupció elleni küzdelem eredményes legyen.

A *parlament* létrehozta az Európai Integráció Tanácsát, amelynek elnöke az ellenzék soraiból került ki. A jogalkotási tevékenység intenzív volt. Ugyanakkor a parlamentnek jogalkotóként, illetve politikai felügyeletet ellátó testületként tovább kell erősíteni saját kapacitását és hatékonyságát.

A *kormány* tovább igazodott az ország függetlenségéből fakadó követelményekhez. Továbbfejlesztette saját, európai integrációval kapcsolatos koordinációját. Továbbra is gyenge azonban az irányítás és a kapacitás, különös tekintettel a szakminisztériumokra.

Előrelépés történt a *közigazgatás* jogi keretének megerősítése terén. Némi előrehaladásról lehet beszámolni a humán erőforrás-kezelés és a helyi önkormányzati reform tekintetében. A humán és pénzügyi erőforrások hiánya azonban – a strukturális hiányosságokkal és a korrupcióval karöltve – továbbra is akadályozza a közigazgatás általános hatékonyságát. Az igazgatási kapacitás még mindig korlátozott. A meglévő igazgatási struktúrák és kapacitás nem elégségesek és fejlesztésre szorulnak olyan kulcsfontosságú területeken, mint például a várostervezés és a környezetvédelem. Tovább kell javítani a közszolgálattal kapcsolatos jogszabályokat, és biztosítani kell koherens végrehajtásukat. Két helyettesi álláshely létrehozásával megerősítették az ombudsman hivatalát, de általánosságban tekintve hatékonysága továbbra is korlátozott.

Némi előrelépés történt az *igazságszolgáltatási* reform terén. Montenegró cselekvési tervet és jogszabályokat fogadott el az új alkotmány végrehajtására. 2008 szeptemberében a szervezett bűnözés, a korrupció, a háborús bűncselekmények és a terrorizmus elleni küzdelmet szolgáló szakosztályokat hoztak létre a felső bíróságokon belül. Az alapvető reformokkal kapcsolatban viszont még mindig hiányzik a bírói kar függetlenségét és elszámoltathatóságát biztosítani hivatott jogalkotás. Továbbra is alacsony az igazságszolgáltatási rendszer általános hatékonysága. A polgári és büntetőügyekben fennálló ügyszámlék, valamint a túlságosan hosszadalmas eljárások továbbra is aggasztóak. Még mindig nem zárultak le a több mint nyolcvan bosnyák civil 1992-es deportálásának és eltűnésének ügyével kapcsolatos büntetőeljárások.

Némi előrelépés történt a *korrupció elleni küzdelmet* szolgáló stratégiai és igazgatási keret megerősítése terén. A korrupciós ügyek kezelésével kapcsolatos közvélemény valamelyest javult. A végrehajtás azonban továbbra is gyenge, és az eddigi eredmények igen korlátozottak. Még nem fogadtak el olyan kulcsfontosságú jogszabályokat, mint például az összeférhetetlenségről szóló új törvény. Montenegrónak nincsenek erős és független felügyeleti és ellenőrző hatóságai. A bűnüldöző hatóságok vizsgálati kapacitása továbbra sem elégséges, így nagyon alacsony a korrupciós ügyekben hozott jogerős ítéletek száma. A korrupció továbbra is széles körben elterjedt, és különösen komoly problémát jelent.

Némi előrelépés történt az *emberi jogok és a kisebbségek védelme* területén, ahol Montenegró továbbra is nagyjából megfelel az európai előírásoknak. Az alkotmány végrehajtásáról szóló törvényben egyértelművé kell tenni az *emberi jogokról szóló európai egyezmény* visszamenőleges hatállyal történő alkalmazásának garantálását. Noha 2007 novemberében többéves stratégiákat fogadtak el a szociális védelem és a gyermekek védelme, a fogyatékkal élők integrációja, valamint az időskorúak védelme tekintetében, a gyakorlatban még nem látható, hogy a körülmények számottevően javultak volna. A *nők* ellen családon belül elkövetett erőszak problémájára szélesebb körben fel kell hívni a nyilvánosság figyelmét, és megfelelő jogszabályokat kell elfogadni. Előrelépésre van szükség a végrehajtási mechanizmusok meghatározása, a védelem javítása, valamint a nemi alapon történő megkülönböztetéssel kapcsolatos tudatosító tevékenység kiterjesztése terén. A közelmúltban történt események – ideértve az újságírók ellen elkövetett támadásokat is – rávilágítottak arra, hogy jobban kell védelmezni a *véleménynyilvánítás szabadságát*. Ilyen esetekben alapos vizsgálatokat kell végezni. Aggodalomra adnak okot az újságírók ellen elkövetett erőszakos és becsületsértési esetek. A *civilszervezetekre* vonatkozó feltételek nagyrészt továbbra is kielégítőek, de van még mit javítani a kormány és a civil társadalom közötti együttműködés terén. A *tulajdonjogok* tekintetében halad a visszaszolgáltatási és kárpótlási folyamat, és továbbra is kereseteket nyújtanak be a három elsőfokú regionális visszaszolgáltatási bizottság által hozott határozatokkal szemben.

Montenegró némi előrelépést ért el a *kisebbségvédelmi* keret megerősítése terén azáltal, hogy kisebbségpolitikai stratégiát, a roma kisebbség tekintetében pedig nemzeti stratégiát fogadott el, nemzeti kisebbségi tanácsokat állított fel, valamint egyedi finanszírozási mechanizmusokat hozott létre. A végrehajtó intézkedések többsége – ideértve a finanszírozás elosztását is – azonban még bevezetésre vár. Az etnikai közösségek közötti kapcsolatok zökkenőmentesek, de a lakóhelyüket elhagyni kényszerült személyek – ideértve számos Koszovóból származó romát – szociális és gazdasági jogainak garantálása még nem biztosított. A roma, askáli és egyiptomi közösség továbbra is nagyon nehéz lakásfeltételekkel és diszkriminációval szembesül, különösen az oktatáshoz, a szociális védelemhez, az egészségügyi ellátásokhoz történő gyenge hozzáférés, valamint a lakhatás és a foglalkoztatás terén. Végre kell hajtani a 2008-2012 közötti időszakra vonatkozó, nemrégiben elfogadott kormánystratégiát.

A **regionális kérdések és a nemzetközi kötelezettségek** tekintetében Montenegró továbbra is konstruktív szerepet játszik a régióban, és aktívan részt vesz a regionális együttműködésben, ideértve az újonnan létrehozott Regionális Együttműködési Tanácsot, valamint a Közép-európai Szabadkereskedelmi Megállapodást (CEFTA) is. Montenegró továbbra is megfelelő együttműködést folytat a volt Jugoszláviával foglalkozó nemzetközi büntetőtörvényszékkal (ICTY), a háborús bűnökkel kapcsolatos esetekre vonatkozóan pedig együttműködési megállapodásokat írt alá Szerbia és Horvátország állami ügyészségével.

Montenegró továbbra is jó kapcsolatokat ápol, valamint együttműködést ösztönöz a szomszédos államokkal. További előrelépés történt a bilaterális együttműködés terén, különös tekintettel a Montenegró és Horvátország közötti kétoldalú határkérdések rendezésére, mivel közösen úgy döntöttek, hogy a Prevlaka-félsziget ügyét a Nemzetközi Bíróság elé terjesztik. Montenegró 2008 októberében elismerte Koszovó¹⁰ függetlenségét.

A Nemzetközi Büntetőbíróság tekintetében az Egyesült Államokkal kötött kétoldalú mentességi megállapodás nem felel meg a vonatkozó uniós közös álláspontnak és irányadó elveknek.

Montenegró **gazdasága** továbbra is lendületesen növekszik. A strukturális reformok ütemét felgyorsították, az intézményi kapacitásokat pedig megerősítették. Az emelkedő infláció és a külső sebezhetőség következtében gyengült a makrogazdasági stabilitás. A jogállamiságban mutatkozó hiányosságok, valamint megoldásuk továbbra is kulcsfontosságú kihívást jelent a gazdasági fejlődésre nézve.

Ami a **gazdasági kritériumokat** illeti, Montenegró további lépéseket tett a működőképes piacgazdaság megteremtése felé. A folyamatban lévő reformokat be kell fejezni és gyorsan végre kell hajtani ahhoz, hogy az ország középtávon megbirkózhasson az Unión belüli verseny okozta nyomással és piaci erőkkel.

A külföldi közvetlen beruházás jelentős beáramlásának, a szilárd hazai keresletnek, valamint a munkanélküliségi ráta további csökkenésének köszönhetően továbbra is erőteljes a gazdasági növekedés. Megerősítette a makrogazdasági stabilitást, hogy a kereskedelmi bankok 2008-ban fenntarthatóbb szintekre lassították hitelező tevékenységük kiterjesztését. Az erős költségvetési helyzet további tőkebefektetést tett lehetővé, valamint tovább csökkentette a külső államadósságot. Felgyorsult a privatizáció folyamata, ami csökkentette az államháztartás sebezhetőségét, valamint elősegítette a versenyképességét.

Megkezdődött a közlekedési és az energiaágazat szerkezetátalakítása. Az új banktörvény felülvizsgálatának és végrehajtásának, valamint a biztosításfelügyeleti ügynökség létrehozásának köszönhetően javult a pénzügyi szolgáltatási ágazat szabályozása és működése. Létrejött a kereskedelmi korlátok elhárításával foglalkozó tanács. Hatékonyabb képzési programok végrehajtásával folytatódott a humán erőforrás felfejlesztése. Magas fokon áll az EU-val való gazdasági integráció.

A folyó fizetési mérleg hiánya azonban minden eddiginél magasabb szintet ért el, finanszírozási struktúrája pedig kedvezőtlenebbé vált. A költségvetési irányvonal – a konjunkturális fellendülés ideiglenes jellege ellenére – továbbra is alkalmazkodó. Az emelkedő energia- és élelmiszerárak következtében nőtt az általános infláció. A megfelelő

¹⁰ Az ENSZ BT 1244/99. határozatában foglaltak szerint.

szakképzettséggel rendelkező munkaerő hiánya béremelkedést eredményezett. Befektetői érdeklődés hiányában egyes vállalatokat nem sikerült privatizálni.

Az ipari termelés továbbra is viszonylag ingadozó. A kis- és középvállalkozások exportkapacitása még mindig nagyon korlátozott. A piacra jutást, az ingatlanbejegyzést, valamint az építési engedélyek kiállítását adminisztrációs hiányosságok nehezítik. A jogérvényesítés – ideértve a korrupció és a szervezett bűnözés elleni küzdelem – gyengesége jó táptalaj a szürke- és feketegazdaság kiterjedése számára. A szürke- és feketegazdaság továbbra is fontos kihívás, mivel csökkenti az adóalapot és a gazdaságpolitika hatékonyságát.

Montenegró további előrelépést tett az **európai normákhoz** történő igazodás terén. 2008. január 1-jétől általánosságban zökkenőmentes az ideiglenes megállapodás végrehajtása. Jó előrelépés történt a szolgáltatások szabad mozgása, a vámügyek és az adózás, a mezőgazdaság, a közúti tranzitforgalom és a kutatás területén. Ugyancsak némi fejlődésről lehet beszámolni az áruk szabad mozgása, a verseny, a közbeszerzés, a szellemi tulajdonjogok, az oktatás, a foglalkoztatási és szociális politikák, az iparpolitika és a kis- és középvállalkozások, az élelmiszerbiztonság, valamint a jogérvényesülés, a szabadság és a biztonság területén létrehozandó jogi keret tekintetében. A jogalkotást azonban még ki kell egészíteni, az intézményi struktúrát, valamint az igazgatási kapacitást pedig meg kell erősíteni e területek mindegyikén. Külön erőfeszítésekre van szükség a jogérvényesülés, a szabadság és a biztonság területén. Továbbra is egyenetlenek az eredmények a közlekedés, energia, környezetvédelem és az információs társadalom tekintetében. A statisztikai rendszer kifejlesztése terén nem elfogadható az előrelépés.

A **belső piac** tekintetében Montenegró némi haladást tett a kapcsolódó európai partnerségi prioritások teljesítésében. Az *áruk szabad mozgása* terén folytatódik az intézmények létrehozása, de Montenegrónak tovább kell erősítenie a kapcsolódó igazgatási kapacitást és humán erőforrást az e területtel foglalkozó állami intézmények közötti együttműködés előmozdítása, valamint a horizontális jogi keret közösségi jogszabályokkal való összehangolása céljából. További erőfeszítésekre van szükség az ágazatspecifikus közösségi jogszabályokkal kapcsolatban is.

A *személyek szabad mozgása* területén hatályos jogi keretet a külföldiek foglalkoztatásáról és munkavállalásáról szóló, 2009. január 1-jétől alkalmazandó törvénnyel javították. A WTO-csatlakozási tárgyalások keretében jelenleg végbemenő liberalizációnak köszönhetően az ország jelentős fejlődést ért el a *szolgáltatások szabad mozgása* területén. Ami a *letelepedés szabadságát* illeti, a társasági törvényt az EU társasági jogot érintő irányelveivel való további összehangolás céljából módosították.

Előrelépés történt a *tőke szabad mozgása terén* is azáltal, hogy a folyó és tőkeműveletekkel kapcsolatos jogszabályokat egyes védintézkedések visszavonásával módosították.

A *vám- és adóügyek* területén érdemi előrelépés történt. A közösségi vívmányokkal való jogharmonizáció folytatódott. Folyamatos erőfeszítésekre van azonban szükség az adóbeszedés összehangolása és végrehajtása tekintetében egyaránt. A vám- és adóhatóságok igazgatási kapacitását tovább kell erősíteni, többek között a kockázatelemzés és a számítógépes rendszer hatékony alkalmazása révén. A korrupció elleni küzdelem továbbra is kiemelt fontosságú.

Ami a *versenypolitikát* illeti, a versenyvédelmi igazgatóság és az állami támogatásokat ellenőrző bizottság létrehozásával folytatódott az intézményi struktúra kiépítése. Működési függetlenségüket biztosítani kell, igazgatási kapacitásukat pedig meg kell erősíteni.

Folytatódott a haladás a *közbeszerzési* rendszer területén. A jogharmonizáció továbbra is gyenge egyes területeken, például a közműveket, a koncessziókat, valamint köz- és a magánszféra közötti partnerségeket illetően. A közbeszerzési hivatal személyzete képzésen vett részt, de az igazgatási kapacitás további megerősítésre szorul.

További előrelépésre van szükség a *szellemi tulajdonjogok* védelmét illetően. A szellemi tulajdonjogok montenegrói hivatalát hivatalosan 2008. május 28-án nyitották meg, de az igazgatási és jogérvényesítési kapacitás továbbra is korlátozott, és a nyilvánosság nem igazán tud a hivatal létezéséről.

További előrelépés történt a *foglalkoztatási politikák* és jogszabályok kidolgozása terén, elfogadták a munkatörvényt, de a végrehajtásban még mindig lemaradásokkal kell számolni. A *szociális politikák* és a kiszolgáltatott helyzetű csoportok védelme tekintetében Montenegro továbbra is nagyjából eleget tesz a követelményeknek. Némi előrelépés történt a jogszabályi kerettel kapcsolatban, valamint a szociális párbeszéd megerősítése céljából platformként szolgáló szociális tanács létrehozásával.

Noha a kormány megtette az első lépéseket a *közegészségügyi politikát* illetően, az általános előrehaladás korlátozott.

Előrelépés történt az *oktatás* területén. Megerősítették az oktatás jogi keretét, valamint minőségbiztosítási rendszerét. További előrelépésre van szükség az egész életen át tartó tanulás általános elvének végrehajtásához. Jó előrelépés történt a *kutatás* területén, különös tekintettel egy stratégia kidolgozására, valamint a regionális és nemzetközi – többek között az EU-val folytatott – együttműködésre.

Végső fázisába lépett Montenegro *WTO*-hoz történő csatlakozása. Multilaterális és bilaterális szinten egyaránt fejlődés mutatkozik, ideértve az EK-val kötött áprilisi megállapodást is.

Ami az *ágazati politikákat* illeti, előrelépésről lehet beszámolni az *iparpolitika és a kis- és középvállalások* tekintetében, bár továbbra is korlátozott a licenzek és engedélyek kiadására vonatkozó eljárások összehangolása és felgyorsítása, valamint az üzleti létesítmények létrehozása.

A *mezőgazdaság és vidékfejlesztés, az állat- és növényegészségügy, az élelmiszer-biztonság, valamint a halászat* területén haladás történt a jogalkotási reform és a fejlesztési tervezés tekintetében. Mindazonáltal meg kell erősíteni a végrehajtást és létre kell hozni egy integrált élelmiszerbiztonsági rendszert.

A *környezetvédelem* területén némi előrelépés történt a közösségi vívmányokhoz való igazodás tekintetében. A végrehajtáshoz és betartatáshoz azonban jelentős erőfeszítésekre van szükség. Külön figyelmet kell fordítani az igazgatási kapacitás megerősítésére, valamint hatékony vizsgálati szervek létrehozására. További erőfeszítéseket kell irányítani a környezetvédelmi kérdések tudatosítására. Általánosságban – de különösen a parti térségek és nemzeti parkok tekintetében – aggasztó a környezetvédelem helyzete.

Haladás történt a *közlekedési* ágazat liberalizációja terén, különös tekintettel a közúti tranzitforgalomra. Jelenleg zajlik a vasúti ágazat szerkezetátalakítása, de még meg kell

határozni az infrastruktúrához történő hozzáférés feltételeit. A közúti biztonság, tengeri közlekedés, valamint a közlekedésfejlesztésre alkalmazott szisztematikus megközelítés tekintetében korlátozott az előrelépés. Jelentős erőfeszítésekre van szükség a légi közlekedéssel kapcsolatos közösségi jogszabályok végrehajtásához. Montenegró továbbra is aktívan részt vesz a Délkelet-európai Közlekedési Megfigyelőközpontban.

Továbbra is egyenetlen mértékben ugyan, de haladásról lehet beszámolni az *energiaágazat* esetében. Folyamatos erőfeszítésekre van szükség az Energiaközösséget létrehozó szerződés előírásainak teljesítéséhez.

Haladás történt az *információs társadalom és a média* területén. Ugyanakkor kétségek merültek fel az új elektronikus hírközlési hatóság függetlensége körül. Ezen túlmenően, a kompetenciák új szabályozóra történő átruházása súlyos negatív pénzügyi hatást gyakorolhat a műsorszolgáltató hivatalra.

Az államháztartás belső *pénzügyi ellenőrzésének*, valamint külső ellenőrzésének fejlesztése gyerekcipőben jár. Az új rendszerekről jelentős tudatosító tevékenységet és képzést kell folytatni. Az Állami Számvevőszék függetlenségét és kapacitását jelentősen meg kell erősíteni.

Korlátozott előrelépés történt a *statisztikák* összeállítása terén, az igazgatási kapacitás pedig továbbra is nagyon gyenge lábakon áll. A statisztikai hivatal (MONSTAT) komoly nehézségekkel küzd a kötelezettségek teljesítését illetően, és továbbra sem rendelkezik szakmai függetlenséggel. Jelentős erőfeszítésekre van szükség valamennyi területen ahhoz, hogy az EU-előírásoknak megfelelő szintet sikerüljön elérni.

A *jogérvényesülés, szabadság és biztonság* területén Montenegró elkezdett foglalkozni a prioritásokkal, de a végrehajtás továbbra is korlátozott.

Történt némi előrelépés a *vízumpolitika* területén. 2008 januárjában hatályba léptek az Európai Közösség és Montenegró közötti vízumkönnyítésről és visszafogadásról szóló megállapodások. Megkezdődött az Európai Bizottsággal a vízumliberalizációról folytatott párbeszéd. Montenegró elfogadta a kapcsolódó új jogszabályokat és elkezdte a biometrikus úti okmányok kibocsátását. A vízumrendszer azonban még nem felel meg teljesen az európai normáknak, és további erőfeszítésekre van szükség a vízumliberalizációs menetrendben megállapított kritériumok teljesítéséhez.

A *határigazgatás* tekintetében Montenegró megkezdte az integrált határigazgatási stratégia és cselekvési terv végrehajtását, valamint a határrendészet és a vámhatóságok közötti együttműködés megerősítését. Továbbra is hiányzik azonban az állami határfelügyeletről szóló új törvény. Számos határátkelőhelyen továbbra sem megfelelőek a technikai berendezések.

A *menekültügy és a bevándorlás* területén egyenetlen a haladás. Némi előrelépés történt a menekültügy területén azzal, hogy másodlagos jogszabályt fogadtak el, valamint létrehozták a menekültügyi hivatalt és az állami menekültkérelmi bizottságot. A migráció területén azonban továbbra is gyerekcipőben járnak az előkészületek. Még el kell fogadni a külföldiekről szóló törvényt. A nemrégiben elfogadott migrációs stratégiát megfelelően végre kell hajtani. Még mindig nem hozták létre az illegális bevándorlók idegenrendészeti központját.

Némi előrelépés történt a *pénzmosás* területén azzal, hogy elfogadták a pénzmosás és a terrorizmus finanszírozásának megelőzéséről szóló új törvényt. Most el kell fogadni a fenti

törvény alkalmazására vonatkozó jogszabályokat és meg kell erősíteni a végrehajtó kapacitást. A pénzügyi hírszerző egység kompetenciái és kapacitásai továbbra is korlátozottak. A bűnüldöző szervek továbbra sem rendelkeznek megfelelő vizsgálati kapacitással. A pénzmosás továbbra is komoly aggodalomra ad okot, visszaszorításához és leküzdéséhez jelentős további erőfeszítésekre van szükség.

Új *kábítószer*-ellenes stratégiát fogadtak el, és további képzést biztosítottak a határőrség, valamint a vámhivatalok alkalmazottai számára; ugyanakkor továbbra is súlyosan aggasztó a – különösen a szervezett bűnözésben érintett csoportok által lebonyolított – kábítószertranzit és -kereskedelem. Tovább növekszik az országban a kábítószer-fogyasztás, valamint kábítószerrel kapcsolatos bűncselekmények száma. Montenegró elkezdett foglalkozni prioritásaival, de további fellépésre van szükség.

A rendőrség területén szerény előrelépés történt. Folytatódott a rendőrség belső átszervezése és képzési programja, de a felszereléseket, a létesítményeket, valamint a szakmai kapacitást tovább kell fejleszteni.

Némi előrelépés történt a *szervezett bűnözés* elleni küzdelem terén, különösen azzal, hogy naprakésszé tett cselekvési tervet fogadtak el, valamint a felső bíróságokon belül szervezett bűnözéssel foglalkozó szakosztályokat hoztak létre. A szervezett bűnözés azonban továbbra is komoly aggodalomra ad okot, valamint kihat a jogállamiságra és az üzleti környezetre. Még nem fogadtak el új büntetőeljárás szabályzatot. A vizsgálatok továbbra sem hatékonyak, és csak nagyon kevés esetben eredményeztek jogerős ítéletet. Kevés előrelépés történt az *emberkereskedelem* elleni küzdelem terén. Montenegró továbbra is származási, tranzit- és célország. E területen kevés a vizsgálat, és proaktívabb megközelítésre van szükség az áldozatok felismeréséhez és támogatásához.

A *személyes adatok védelme* területén korlátozott előrelépés történt. Komoly aggodalomra ad okot, hogy a meglévő adatvédelmi szabályokat – új jogszabály és hatékony felügyeleti hatóság hiányában – továbbra sem hajtják végre.

Szerbia

Az európai partnerséggel összhangban Szerbia némi előrelépést tett a **politikai kritériumok** teljesítése terén. Az EU és Szerbia közötti kapcsolatok fontos mérföldkövének tekinthető, hogy 2008 áprilisában aláírták a stabilizációs és társulási megállapodást. Jelentős előrelépés történt a volt Jugoszláviával foglalkozó nemzetközi büntetőtörvényszékkel (ICTY) folytatott együttműködés terén. A teljes körű együttműködés továbbra is kulcsfontosságú nemzetközi kötelezettség, amelynek maximálisan eleget kell tenni. A 2008. április 29-i tanácsi következtetésekből az EU miniszterei megállapodtak arról, hogy a stabilizációs és társulási megállapodást ratifikálás céljából nemzeti parlamentjeik elé terjesztik, és a Közösség vállalta, hogy azonnal végrehajtja az ideiglenes megállapodást, amint a Tanács megállapítja, hogy Szerbia teljes mértékben együtt működik az ICTY-vel. Az elmúlt évben a szerbiai politikai életet túlnyomórészt Koszovó¹¹ függetlenségének kikiáltása foglalkoztatta. A politikai pártok között a főbb politikai kérdések tekintetében mutatkozó megosztottság negatívan hatott a parlament és a kormány tevékenységére, és előrehozott országgyűlési választásokat eredményezett. Az elnöki és országgyűlési választások óta erősödött a kormány stabilitása, és szélesebb körű az európai integrációval kapcsolatos konszenzus. A 2008 júliusában

¹¹ Az ENSZ BT 1999. évi 1244. határozatában foglaltak szerint.

megalakult új kormány megkezdte a kulcsfontosságú politikai prioritások teljesítését és a reformfolyamat felgyorsítását.

A *demokrácia és a jogállamiság* területén némi előrelépés történt az új *alkotmányos* keret végrehajtására vonatkozó jogszabály elfogadása terén. További reformokra van azonban szükség annak biztosításához, hogy az igazságszolgáltatási szervekkel kapcsolatos alkotmányrendelkezéseket az európai normáknak megfelelően hajtsák végre.

2008 szeptemberében a *parlament* ratifikálta a stabilizációs és társulási megállapodást, és egy olyan jogalkotási csomagot kezdett kidolgozni, amely számos területen igyekszik eleget tenni az európai normáknak. A jogalkotási eredmény azonban korlátozott volt, a jelentésben vizsgált időszak folyamán kevés jogszabályt fogadtak el. Késtek a parlamenti reformok, és nem foglalkoztak az országgyűlési képviselők mandátumának pártok által történő ellenőrzésével. A parlamenti bizottságok kapacitása továbbra is korlátozott, a választással kapcsolatos jogszabályokat pedig még felül kell vizsgálni.

A Koszovóval kapcsolatos kérdések, valamint az uniós kapcsolatokról kialakított konszenzus hiánya a vizsgált időszak nagy részében kihatottak a *kormány* tevékenységére. A 2008 júliusában hivatalát elfoglaló új kormány kötelezettséget vállalt arra vonatkozóan, hogy szorosabbra fűzi kapcsolatát az EU-val, valamint továbbviszi a reformfolyamatot. Fejleszteni kell a minisztériumok és hivatalok közötti általános politikai koordinációt. Némi fejlődés történt a helyi önkormányzatokkal kapcsolatos jogalkotási reform terén. E területet tovább kell fejleszteni és jobban össze kell hangolni az európai normákkal.

Szerbia jó általános *közigazgatási* kapacitással rendelkezik. Az európai integrációs struktúrákat megerősítették, és a szerb közigazgatás – a szerbiai Európai Integrációs Hivatal koordinálásával – aktívan részt vett az EU-integrációval kapcsolatos nemzeti program kidolgozásában, amelyet a szerb kormány 2008 októberében fogadott el. Az állami ombudsman nemrégiben létrehozott hivatala aktívan foglalkozott a polgárok segítségkérésével, valamint számos módosítást javasolt a jogszabály-tervezetre vonatkozóan. A független és szabályozó testületek – a nehéz körülmények dacára – általában véve jól teljesítettek. A szerb hatóságoknak nagyobb eltökéltséget kell tanúsítaniuk tekintetben, hogy hatáskörrel ruházzák fel a független szabályozó testületeket, valamint biztosítsák ez utóbbiak hatékonyabb működését. További erőfeszítéseket kell tenni az egész közzolgálat szakszerűségének és elszámoltathatóságának megerősítésére.

Számos jogszabály elfogadásával előrelépés történt a *biztonsági erők civil felügyeletének* biztosítása terén. E területen be kell még fejezni a reformot, a parlamentnek pedig hatékony demokratikus felügyeletet kell biztosítania.

Ami a *bírói kart* illeti, az alkotmánybíróság – az elnök és a 15-ből 10 bíró kinevezését követően – újakezdte tevékenységét. A bírák képzése és foglalkoztatási körülményei tovább javultak. Az *igazságszolgáltatási rendszer* reformja azonban még mindig gyerekcipőben jár, és még nem teljes a végrehajtását szolgáló jogszabályi keret. A közigazgatási és fellebbviteli bíróságokat még nem hozták létre. Szerbiának további erőfeszítéseket kell tenni az igazságszolgáltatási rendszer függetlenségének, elszámoltathatóságának és hatékonyságának biztosításához.

Némi előrelépés történt a *korruptió elleni küzdelem* terén. 2008 októberében módosították a politikai pártok finanszírozásáról szóló törvényt, valamint elfogadták a korruptióellenes hivatal létrehozásáról szóló – új összeférhetlenségi szabályokat is tartalmazó – törvényt.

2007 novemberében ratifikálták a korrupcióról szóló polgári jogi egyezményt, valamint a korrupcióról szóló büntetőjogi egyezmény kiegészítő jegyzőkönyvét. Továbbra sincs azonban egyértelmű korrupcióellenes stratégia. A pártfinanszírozás, az összeférhetetlenség, a közbeszerzés és a privatizáció kérdéseit illetően nincsenek kellően független felügyeleti szervek, és nagyon korlátozottak a gyakorlati eredmények. Általánosságban a korrupció továbbra is nagy méreteket ölt és komoly problémát jelent Szerbiában.

Létrejött Szerbiában az *emberi jogok tiszteletben tartását és a kisebbségek védelmét* szolgáló átfogó keret. Az alkotmány garantálja a *polgári és politikai jogokat*, amelyek védelme általánosságban jónak tekinthető, ugyanakkor kihatótt rájuk az országban közvetlenül Koszovó függetlenségének kikiáltása után érezhető hangulat. Számos esetben uszító hangnemet és erőszakot alkalmaztak civil szervezetek, az emberi jogok védelmezői, valamint a média egyes ágai ellen. Az e téren meglévő alkotmányos és jogi garanciákat teljes körűen be kell tartatni. Reformokat hajtottak végre a *börtönrendszerben*, a *túlzsúfoltság*, az *erőszak*, és a *kábítószer-fogyasztás* azonban súlyos problémát jelent.

Szerbiában nagyjából megvannak a *gazdasági és szociális jogok* védelmezését szolgáló jogi rendelkezések. A jogi keretet ugyanakkor tovább kell fejleszteni, ideértve egy átfogó diszkriminációellenes törvényt is. A jogszabályokat teljes mértékben végre kell hajtani. A Munkaügyi és Szociális Minisztérium aktívan mozdította elő a *nők jogait*, a nemek közötti egyenlőségről szóló külön törvényt, valamint a nők helyzetének javítására és a nemek közötti egyenlőség előmozdítására irányuló nemzeti stratégiát azonban még nem fogadták el. Tovább kell javítani a nők és gyerekek védelmét az erőszak valamennyi formájával szemben. További erőfeszítéseket kell tenni a *gyerekek*, a *fogyatékkal élő személyek*, valamint a *kiszolgáltatók helyzetű csoportok* társadalmi integrációjának javítása érdekében, különös tekintettel az egészségügyi ellátáshoz és megfelelő oktatáshoz történő hozzáférésre. Ami a *tulajdonjogokat* illeti, a visszaszolgáltatási folyamat megfelelő megindítását akadályozza, hogy még nem fogadták el a visszaszolgáltatásról szóló törvényt.

Összességében tekintve Szerbiában tiszteletben tartják a kisebbségi jogokat. Nem fogadták azonban még el a nemzeti tanácsok *kisebbségi* ügyekben történő szabályozására irányuló jogszabályt. Közvetlenül Koszovó függetlenségének kikiáltása után a Vajdaságban számos, kisebbségek – különösen az albán kisebbség – ellen irányuló incidens fordult elő. Szerbia déli részén stabil, de feszültségektől nem mentes állapotok uralkodnak, Szandzsákban pedig a muszlim közösségen belüli vallási megosztottság elmélyülését követően romlott a helyzet. Nem fordítottak kellő figyelmet a *menekültek és a hazájukon belül lakóhelyüket elhagyni kényszerült személyek* jogállásának megoldására. A *roma kisebbség* továbbra is nagyon nehéz lakásfeltételekkel és diszkriminációval szembesül, különösen az oktatáshoz, a szociális védelemhez, az egészségügyi ellátásokhoz történő gyenge hozzáférés, valamint a lakhatás és a foglalkoztatás terén. A polgári nyilvántartás hiánya továbbra is akadályozza alapvető szociális és gazdasági jogaik gyakorlását.

A *regionális kérdések és nemzetközi kötelezettségek* tekintetében Szerbia figyelemre méltó előrelépést tett az ICTY-vel folytatott együttműködés fejlesztése tekintetében azáltal, hogy letartóztatta, valamint a hágai bíróságnak átadta Stojan Župljanin és Radovan Karadžić vádlottakat. Az ICTY-vel folytatott teljes körű együttműködés egyszerre nemzetközi kötelezettség, valamint az európai partnerség egyik kulcsfontosságú prioritása, amelynek maximálisan eleget kell tenni.

Szerbia aktívan részt vett a regionális együttműködésben, ideértve az újonnan létrehozott Regionális Együttműködési Tanácsot. Szerbia konstruktívan együttműködött a Közép-európai

Szabadkereskedelmi Megállapodás (CEFTA) végrehajtásában. Szerbia ragaszkodott ahhoz, hogy a koszovói hatóságok az UNMIK révén képviseltessék magukat a regionális csoportosulásokban. Fontos kiemelni, hogy Szerbia konstruktív hozzáállást tanúsít Koszovó regionális kezdeményezésekben, valamint nemzetközi fórumokon történő részvétele tekintetében.

Az EU és Szerbia közötti kapcsolatokra rányomta bélyegét *Koszovó* függetlenségének kikiáltása. A 2008 februárjában Koszovó függetlenségének kikiáltása ellen tartott tüntetés erőszakos eseménnyé fajult, a tüntetők közül többen Belgrádban működő külföldi diplomáciai képviselőket – többek között uniós nagykövetségeket – támadtak meg. Az EU elítélte e támadásokat, és arra sürgette a szerb hatóságokat, hogy tegyenek meg minden tőlük telhetőt a további erőszak megelőzése érdekében.

Szerbia megfogadta, hogy csak békés eszközöket fog alkalmazni, és a koszovói országgyűlés által kikiáltott függetlenségre visszafogottan reagált. A szerb kormány jogi és diplomáciai intézkedésekkel igyekezett kétségbe vonni a függetlenség kikiáltásának jogszerűségét. A szerb hatóságok visszahívták nagyköveteiket azon országokból – ideértve uniós tagállamokat is –, amelyek elismerték Koszovót. Az EU tagállamokból visszahívott szerb nagykövetek azóta visszatértek szolgálati helyeikre. 2008 októberében az ENSZ Közgyűlése megszavazta a Szerbia által előterjesztett határozati javaslatot, amelyben nem kötelező erejű tanácsadói véleményt kért a Nemzetközi Bíróságtól Koszovó függetlenségi nyilatkozatának jogszerűségével kapcsolatban.

Szerbia ellenezte a koszovói nemzetközi polgári jelenlét átalakítását és az EULEX bevetését az ENSZ Biztonsági Tanácsának engedélye nélkül. Az UNMIK tiltakozása ellenére Szerbia 2008 májusában helyhatósági választásokat tartott Koszovóban, és többek között azzal erősítette meg a párhuzamos koszovói intézményeket, hogy létrehozta a helyhatóságok közgyűlését.

Szerbia **gazdasága** továbbra is erőteljesen növekszik. A makrogazdasági stabilitást illetően azonban vegyes az előrelépés. A költségvetési konszolidáció folytatódó visszafordítása fokozta a makrogazdasági kockázatokat. A strukturális reformok lelassultak, a magas szintű munkanélküliség, valamint az emelkedő inflációs nyomás továbbra is a legsúlyosabb kihívások között szerepel.

Ami a **gazdasági kritériumokat** illeti, Szerbia előrelépéseket tett a működőképes piacgazdaság megteremtése felé. További erőfeszítésekre van szükség ahhoz, hogy az ország középtávon képes legyen megbirkózni az Unión belüli verseny okozta nyomással és piaci erővel.

A piacgazdaság alapjait illetően általában fennáll az egyetértés. Az inflációs célokra vonatkozó új monetáris politikai keretnek köszönhetően Szerbia 2007-ben teljesíteni tudta az inflációs célértékeket. Némi fejlődés történt a privatizáció terén. A pénzügyi közvetítés – egy viszonylag még mindig alacsony szintről – tovább növekedett. Jelentős előrelépés történt a bankon kívüli pénzügyi szektor fejlesztése terén.

A globális pénzügyi válság következtében azonban mélyült a külső egyensúlyhiány, romlott a finanszírozás minősége, nőtt a külföldi adósság, valamint fokozódott a makrogazdaság sebezhetősége. A költségvetési politika továbbra is expanziós irányvonalat képvisel, ami hozzájárult a külső egyensúlyhiány növekedéséhez, és a 2008-ban visszatérő inflációs nyomáshoz. Az elmúlt években tapasztalt magas gazdasági növekedés ellenére a

munkanélküliség továbbra is fontos kihívás. A gazdaság ugyanakkor egyre inkább szenved a szakképzett alkalmazottak hiányától. Némi előrelépés történt az állami tulajdonban lévő vállalatok és bankok privatizációja terén. A bizonytalan politikai környezet rányomta bélyegét a külföldi befektetési kedvre.

Még nem jött létre teljes mértékben a versenyképes és dinamikus magánszektor. A piacra jutást, valamint a piac elhagyását továbbra is túlzott bürokratikus követelmények és összetett jogszabályok nehezítik. A jogi környezet kiszámíthatósága és a jogi rendszerbe vetett bizalom továbbra is korlátozott, különösen a tulajdonjogok hatékony érvényesítését illetően. A versenyképességre gyakorolt állami befolyás csökkent ugyan, de továbbra is magas. A szürke- és feketegazdaság kiterjedtségét tovább fokozza a gyenge szabályozási keret, a nem megfelelő adó- és kiadáspolitikák, valamint a jogérvényesítés – ideértve a korrupció és a szervezett bűnözés elleni küzdelem – gyengeségei. A szürke- és feketegazdaság továbbra is fontos kihívás, mivel csökkenti az adóalapot és a gazdaságpolitika hatékonyságát.

Ami az **európai normákat** illeti, az európai partnerség egyik kulcsprioritása a stabilizációs és társulási megállapodás – és különösen az ideiglenes megállapodás – keretében vállalt kötelezettségeknek való megfelelés. A szerb kormány 2008 októberében határozatot hozott arról, hogy 2009. január 1-jéig érvénybe lépteti az ideiglenes megállapodást. Szerbia – jó igazgatási kapacitásának köszönhetően – továbbra is jól halad a stabilizációs és társulási megállapodás, valamint az ideiglenes megállapodás végrehajtásának előkészítése terén. Szerbiának további erőfeszítéseket kell tennie – különösen jogszabályok elfogadása és végrehajtása révén –, valamint meg kell erősítenie igazgatási és jogérvényesítési kapacitását – ideértve a szabályozó hatóságokat is – ahhoz, hogy kiaknázhassa a stabilizációs és társulási megállapodás előnyeit, valamint teljes mértékben végrehajthassa a benne foglalt kötelezettségeket.

Szerbia **a belső piac** területén némi előrelépést ért el. Kevés fejlemény mutatkozik azonban a jogharmonizáció terén. Az *árak szabad mozgása* területén haladás történt a szabványosítás, akkreditáció és megfelelőségértékelés tekintetében. További erőfeszítésekre van szükség az intézményi és igazgatási kapacitás, valamint a jogalkotási keret megerősítéséhez. Szerbiának fejlesztenie kell a szabványosítással, metrológiával és termékbiztonsággal kapcsolatos jogszabályokat, és piacfelügyeleti struktúrát kell létrehoznia.

Mérsékeltlen haladtak előre *a személyek és szolgáltatások szabad mozgása*, valamint a *letelepedési jog* terén tett előkészületek. Fokozottabban kell törekedni a közösségi jogszabályokkal történő jogharmonizáció biztosítására, különös tekintettel a társasági jogra és a bankokra. A pénzügyi szektorban működő felügyeleti szervek kapacitását tovább kell fejleszteni. Nemrégiben megerősítették az Értékpapír-bizottságot, de hatásköre továbbra sem elegendő ahhoz, hogy a nemzetközi előírásoknak megfelelően teljes körűen ellássa feladatait. *A tőke szabad mozgása* terén, tovább liberalizálták a Bosznia-Hercegovina és Szerbia közötti tőkeáramlásokat, Macedónia Volt Jugoszláv Köztársasággal pedig javult a banki felügyelet tekintetében folytatott együttműködést. Általánosságban tekintve e téren mérsékelt előrehaladást mutatnak a stabilizációs és társulási megállapodás végrehajtására irányuló előkészületek.

A *vám- és adóhatóságok* igazgatási kapacitásának fejlesztése meghozta gyümölcseit az illegális kereskedelem és csempészet elleni küzdelem, valamint az adóbeszedés hatékonyságának fokozása terén. A közösségi jogszabályoknak megfelelően *új értékvényt* és külön vámokat vezettek be a dohánytermékekre. A vámügyi infrastruktúra fejlesztéséhez

azonban további erősítésre van szükség. Szerbiának további erőfeszítéseket kell tennie, hogy a közvetlen adózás területén megfeleljen az uniós előírásoknak.

Némi előrelépés történt a *versennyel* kapcsolatos jogszabályok végrehajtása terén. Megerősítették a Versenyvédelmi Bizottság igazgatási kapacitását. További erőfeszítésekre van szükség ahhoz, hogy a meglévő trösztellenes jogszabályokat az ideiglenes megállapodás követelményeihez igazítsák. Tovább kell javítani a versenyhatóságok jogérvényesítési kapacitását. Szerbia még nem fogadta el az állami támogatásokra vonatkozó jogszabályi keretet, és nem hozott létre sem függetlenül működő állami támogatásokkal foglalkozó hatóságot, sem előzetes ellenőrzési rendszert. A *közbeszerzés* területén átláthatóbbá váltak az eljárások. Szerbiában azonban továbbra sincs modern és teljesen hatékony közbeszerzési rendszer. További erőfeszítéseket kell tenni a jogszabályok módosítása, valamint a stabilizációs és társulási megállapodás követelményeinek végrehajtását szolgáló kapacitás megerősítése révén.

A *szellemi tulajdonjogok* területén megerősítették a szellemi tulajdonjogok hivatalát, igazgatási kapacitása azonban további fejlesztésre szorul, függetlenségét pedig ki kell terjeszteni ahhoz, hogy nagyobb fokú következetességet biztosítson, valamint elősegítse a szabályok hatékonyabb betartatását. A szabadalmazási folyamatot az európai normák szerint egyszerűsítették. Némi előrelépés mutatkozik a bűnüldözés terén, amelynek eredményeként hamisított termékeket foglaltak le.

Ami a *foglalkoztatással és szociálpolitikákkal* kapcsolatos európai normákhoz történő közelítést illeti, részben javultak ugyan a végrehajtási eredmények, de továbbra sem elegendők. A szociálpolitikák és a közegészségügy területén még mindig vannak elfogadásra váró jogszabályok, és meg kell erősíteni az igazgatási kapacitást. A szellemi egészség területén, az intézményi keretek alternatívjaként tovább kell fejleszteni a közösségeken belül történő gondozást. Kevés előrelépés történt az *oktatás* területén. Meg kell erősíteni az igazgatási kapacitást, az intézmények közötti koordinációt, valamint a munkaerőpiachoz fűződő kapcsolatokat. Ami a *tudomány és kutatás* területét illeti, Szerbia sikeresen részt vett a hetedik kutatási keretprogramban. Ugyanakkor még ki kell dolgoznia egy integrált kutatáspolitikát, ideértve a megnövelt beruházásokat, valamint a nagyobb kutatói mobilitást is. Szerbia *WTO*-hoz történő csatlakozási előkészületei viszonylag előrehaladott állapotban vannak, de fel kell gyorsítani erőfeszítéseit, hogy eleget tegyen a gyors csatlakozással kapcsolatban tett saját célkitűzésének.

Az *ágazati politikák* tekintetében, az *iparpolitika és a kis- és középvállalkozások* területén Szerbia továbbra is elkötelezett az európai kis-és középvállalkozási charta iránt, melyet különösen az állami és magánszféra érdekelt felei közötti együttműködés fejlesztése révén kíván előmozdítani. Ugyanakkor az EU-megközelítésének megfelelő új iparpolitikát kell elfogadnia.

A *mezőgazdaság* területén valamelyest fejlődött az igazgatási kapacitás, ugyanakkor megfelelő jogalkotási keretet kell elfogadni és tovább kell erősíteni az igazgatási kapacitást. Kevés előrelépés történt a vidékfejlesztés és a növény-egészségügy területén.

A *környezetvédelem* területén Szerbia előkészületei továbbra is mérsékelt előrehaladást mutatnak. Még minden szinten javítani kell a végrehajtást. Továbbra is hiányzik a vízgazdálkodás átfogó jogi és intézményi kerete.

Némi előrelépés történt a *közlekedés* területén. Szerbia továbbra is aktívan részt vesz a Délkelet-európai Közlekedési Megfigyelőközpontban. Folytatódott az európai közös légtér (ECAA) első szakaszának végrehajtása, de a megállapodást még nem ratifikálták. Szerbia új stratégiát fogadott el a vasúti, közút, vízi, légi és intermodális közlekedés fejlesztésére vonatkozóan, ideértve a X. folyosó kiterjesztését is. E stratégiát azonban cselekvési terveknek, valamint ágazati szintű jogalkotási és igazgatási intézkedéseknek kell kísérniük.

Némi előrelépés történt az *energiaügyek* területén. A villamosenergia-szolgáltatás díjszabási rendszereit felfokozták, és megnyitották a nem háztartási fogyasztók piacait. Szerbiának azonban módosítania kell energiatörvényét és meg kell erősítenie igazgatási kapacitását ahhoz, hogy teljesítse az Energiaközösségről szóló szerződésben előírt követelményeket.

Kevés haladás történt az *információs társadalom és a média* területén. Elfogadták az elektronikus aláírásról szóló rendeleteket, de az elektronikus kommunikáció, az információ-társadalmi szolgáltatások, valamint az audiovizuális politika továbbfejlesztését továbbra is alássa a nem megfelelő jogi keret, valamint a korlátozott intézményi és szabályozási kapacitás.

A pénzügyi ellenőrzés területén továbbra sem dolgoztak ki átfogó iránymutatást az államháztartás belső pénzügyi ellenőrzésére vonatkozóan. Összességében elmondható, hogy az államháztartás modern és hatékony pénzügyi ellenőrzési rendszerének bevezetésére irányuló előkészületek nagyon gyerekcipőben járnak Szerbiában. Nem hozták létre valamennyi minisztériumon belül a belső ellenőrzési csoportokat. Az állami számvevőszék még nem működőképes.

A *statisztika* területén Szerbiában mérsékelt előrehaladás mutatkozik a stabilizációs és társulási megállapodás, valamint az európai partnerség követelményeinek teljesítésében. Az igazgatási kapacitást tovább kell erősíteni.

A ***jogérvényesülés, a szabadság, a biztonság*** területén szerény előrelépés történt. Az Európai Unió és Szerbia közötti vízumkönnyítésről és visszafogadásról szóló megállapodások 2008 januárjában hatályba léptek, valamint megkezdődött a vízumliberalizációról folytatott párbeszéd. Szerbia vízumrendszere azonban nem felel meg teljesen az európai normáknak. Szerbia 2008 augusztusában biometrikus útveleket kezdett kibocsátani. A *határellenőrzés* területén 2008 októberében új törvényt fogadtak el az államhatárok védelméről. Lassú azonban az integrált nemzeti határigazgatási stratégia és cselekvési terv végrehajtása. A határátkelőhelyek felszereltsége nem elegendő.

A *menedékjogról* szóló új törvény elfogadását követően Szerbia átvette a menedékjogi esetek kezelésének feladatát az Egyesült Nemzetek Menekültügyi Főbiztosságától. Továbbra is eljárási hiányosságok állnak azonban fenn, és végrehajtó jogszabályokat kell elfogadni. A *migráció* területén lassú volt az előrehaladás. Különösen a menekültek újbóli beilleszkedését kell javítani.

A *pénzmosás* továbbra is súlyos probléma. 2008 szeptemberében a kormány nemzeti stratégiát fogadott el a pénzmosás és a terrorizmus finanszírozásának megakadályozásáról, de még el kell fogadni az ezzel kapcsolatos jogszabályokat. Nincsenek hatékony intézkedések sem a gyanús tranzakciókra vonatkozó bejelentési kötelezettség érvényesítésére, sem az ilyen bejelentések kivizsgálására, a bűnüldöző hatóságok pedig nem rendelkeznek kellő vizsgálati kapacitással.

Szerbia a Balkán-térség egyik legfőbb *kábítósz*er-csempészeti útvonala mentén fekszik. A jelentésben felölelt időszakban a szerb hatóságok jelentős kábítószer-mennyiségeket foglaltak le. A kábítószer-fogyasztásról és a készletek csökkentéséről szóló nemzeti stratégiát és cselekvési tervet azonban nem fogadták el. A kábítószer-kereskedelem továbbra is súlyos problémát jelent.

További képzési programoknak köszönhetően javult a *rendőrség* szakmai kapacitása, de továbbra is számottevő különbség mutatkozik az egyes szolgálatok között. Továbbra is olyan strukturális problémákkal kell számolni, mint például a koordináció, az átláthatóság, valamint a felelősségek egyértelmű megosztásának hiánya.

A *szervezett bűnözés* továbbra is komoly aggodalomra ad okot, valamint kihat a jogállamiságra és az üzleti környezetre, ezért Szerbiának fokoznia kell annak leküzdésére irányuló erőfeszítéseit. 2008 októberében új jogszabályt fogadtak el a bűncselekményekből származó vagyontárgyak lefoglalásáról, valamint a jogi személyek büntetőjogi felelősségéről. Az új büntetőeljárás törvény késedelmes hatályba lépése miatt azonban továbbra is hiányos a jogi keret. Nem fogadtak el nemzeti stratégiát és cselekvési tervet. A rövid hivatali idő aláássa a különleges ügyész tevékenységeinek hatékonyságát. A nemzetközi rendőri együttműködés, valamint a pénzügyi bűncselekmények nyomozására szakosodott rendőri szolgálatok kapacitása továbbra is elégtelen. A lefoglalt, bűncselekményekből származó vagyontárgyakra vonatkozó irányítási kapacitásokat még nem hozták létre, a bűncselekményből származó jövedelmek elkobzásáról szóló rendelkezéseket pedig nem hajtják meg megfelelően végre.

Az *emberkereskedelem* szempontjából Szerbia továbbra is származási, tranzit- és célország. Noha a nyomozások és vádemelések tekintetében tettek némi erőfeszítést, emelkedett az emberkereskedelemnek áldozatul esett szerbek száma. Fel kell gyorsítani az állami hatóságok és a nem kormányzati szervezetek közötti együttműködés fejlesztésére, valamint az áldozatok fokozottabb támogatására irányuló igyekezeteket.

Az *adatvédelem* területén Szerbia aláírta az Európa Tanács ezzel kapcsolatos jegyzőkönyvét, és új adatvédelmi jogszabályt fogadott el. Független és hatékony adatvédelmi felügyeleti hatóság hiányában azonban nem hajtották végre a meglévő adatvédelmi szabályokat.

Koszovó¹²

2008. február 17-én Koszovó kikiáltotta függetlenségét és alkotmányt fogadott el, ami június 15-én lépett hatályba. Februárban az EU döntést hozott arról, hogy EBVP jogállamisági missziót (EULEX) hoz létre Koszovóban, és kijelölt egy különleges képviselőt. Az EULEX-et jelenleg alakítják ki. Az Egyesült Nemzetek Főtitkársága (UNSG) megkezdte az Egyesült Nemzetek Ideiglenes Koszovói Missziójának (UNMIK) átalakítását. Az ENSZ koszovói mandátumához továbbra is az ENSZ BT 1244/99. számú határozata biztosít nemzetközi jogalapot. A 2007. decemberi és 2008. júniusi Európai Tanács kijelentette, hogy az EU készen áll arra, hogy – a térség uniós perspektívájához hasonló – egyértelmű európai perspektívával támogassa Koszovó gazdasági és politikai fejlődését.

Ami a **politikai kritériumokat** illeti, Koszovó némi előrelépést tett az európai partnerségi kulcsprioritásokkal kapcsolatban. Az áprilisban elfogadott alkotmány megfelel az európai normáknak. Jelentős mennyiségű kulcsfontosságú jogszabályt fogadtak el, most ezek végrehajtásán van a sor. A Koszovó előtt álló fontosabb politikai kihívások közé tartozik a

¹² Az ENSZ BT 1244/99. határozatában foglaltak szerint.

jogállamiság megszilárdítása, a korrupcióellenes politika, a szervezett bűnözés elleni küzdelem, valamint a közösségek közötti párbeszéd és megbékélés előmozdítása. A koszovói albánok és a koszovói szerbek közötti viszony továbbra is feszült, különösen Koszovó északi részén. Két súlyos, egy emberáldozatot követelő és több sebesülést okozó észak-koszovói incidenstől eltekintve – amikor is két határátkelőhelyet megsemmisítettek, illetve megrohamozták a mitrovicai bíróság épületét – viszonylag zavartalan maradt a függetlenség kikiáltását követő biztonsági helyzet. A párhuzamos szerb intézmények megakadályozzák a kormányt abban, hogy Koszovó-szerbe hatalmat gyakoroljon.

A **demokrácia és a jogállamiság** tekintetében – néhány incidens ellenére – általában véve sikerült fenntartani a stabilitást. A koszovói politikai vezetők továbbra is együttműködtek a nemzetközi közösséggel. Az összetett jogi háttér akadályozza a jogállamiságot. A koszovói intézmények továbbra is minden szinten megerősítésre szorulnak.

Az *országgyűlés* lépéseket tett saját struktúráinak megerősítése céljából. A koszovói szerb közösség képviselői – a függetlenség kikiáltását követő bojkott után – újra részt vesznek a parlament munkájában. Továbbra is foglalkozni kell az országgyűlés működésében mutatkozó hiányosságokkal, különösen a jogszabálytervezetek alapos átvizsgálásának, valamint a kormány parlament általi ellenőrzésének elégtelen kapacitásával.

2008 januárjában új *kormány* lépett hivatalba. A kormány prioritásnak tekinti az európai integráció ügyét, és európai integrációs tervet, valamint európai partnerségi cselekvési tervet fogadott el. A reformok azonban késlekedtek, mivel a jogállás ügye, valamint a Koszovó függetlenségének kikiáltásával kapcsolatos egyéb kérdések nagyban rányomták bélyegüket a kormány munkájára. További kapacitásfejlesztésre és stratégiai tervezésre van szükség. Javítani kell a minisztériumok közötti koordinációt, valamint a kormány és a parlament közötti kapcsolatot.

Koszovóban a *közigazgatás* gyenge lábakon áll és elégtelen. Továbbra is megfelelően végre kell hajtani – mind központi, mind helyi szinten – a közigazgatási reformstratégiát és a kapcsolódó cselekvési tervet. Jelentős erőfeszítésekre van szükség egy professzionális, hatékony, független, érdemen alapuló, valamint politikai befolyástól mentes közzolgálat létrehozása érdekében.

Az *igazságszolgáltatási* rendszer tekintetében az országgyűlés számos fontos jogszabályt hagyott jóvá az igazságszolgáltatás működésének megerősítése céljából. Megkezdte működését a jogállamiság megerősítését szolgáló koordinációs tanács. Az igazságszolgáltatási rendszer azonban még mindig gyenge lábakon áll. A jelenleg érvényben lévő, gyakran egymással ütköző jogszabályok racionalizálása céljából átfogó tervet kell kidolgozni. A bírósági rendszernek komoly személyzeti és szervezési kihívásokkal kell szembenéznie, és az ügyhátralék továbbra is komoly problémát jelent. A tanúvédelem még mindig nem elég hatékony. Továbbra is működnek a szerb jogot alkalmazó párhuzamos bíróságok.

Ami a *korrupció elleni küzdelmet* illeti, a korrupcióellenes hatóság (KAA) fejlesztette munkamódszereit és hatékonyságát. Ennek ellenére a korrupció továbbra is széles körben elterjedt, és nagyon komoly problémát jelent. Még mindig szükség van korrupcióellenes stratégiára és cselekvési tervre. A korrupció leküzdését célzó intézményi keret nem egyértelmű, a KAA erőforrásai pedig nem elegendőek.

Az alkotmány garantálja az **emberi jogok tiszteletben tartását, valamint a kisebbségek védelmét**. Létrehozták az emberi jogok tiszteletben tartását szolgáló jogi biztosítékokat.

Továbbra is erősebb politikai eltökéltségre és hatékony ellenőrzésre van szükség. A függetlenség kikiáltást követően a kormány tovább foglalkozott a nemzeti kisebbségekkel, különösen a koszovói szerbekkel. Határozottabb erőfeszítésekre van azonban szükség a koszovói szerbek és egyéb közösségek integrálása érdekében.

Némi előrelépés történt a *polgári és politikai jogok* terén. Működik a jogsegélyrendszer. Előrelépés történt a koszovói börtönrendszer fejlesztése terén, de további kihívásokkal kell szembenézni, főleg a magas biztonsági fokú börtönökre vonatkozó előírások tekintetében. Némi korlátozott előrelépés történt a *véleménynyilvánítás szabadsága* területén, A becsületsértés azonban továbbra is bűncselekménynek számít. A média továbbra sem mentes a politikai beavatkozástól. Noha az alkotmány biztosítja az egyesülési és gyülekezési jogot, az ahhoz kapcsolódó jogi keret még nem jött létre. A civil társadalmi szervezetek kapacitása továbbra is gyenge.

A *gazdasági és szociális jogok* csak részben biztosítottak. Továbbra is törekedni kell a *nők és gyermekek* védelmezésére az erőszak valamennyi formájával szemben. A szociális szempontból kiszolgáltatott helyzetű személyek és a fogyatékkal élők integrációja és védelme nem biztosított. A *diszkriminációellenes* jogszabályok végrehajtását nem ellenőrzik megfelelően, és a polgárokat nem tájékoztatják annak rendelkezéseiről. Kevés előrelépés történt a *tulajdonjogok* terén. A jogszabályok végrehajtásában jelentkező késedelmek és megtorpanás jogsértéseket eredményezett. Az e területen történő előrehaladást súlyosan akadályozza, hogy a koszovói hatóságoknak nincs hozzáférésük a belgrádi földnyilvántartáshoz. Meg kell erősíteni az egyházi tulajdon tiszteletben tartásával kapcsolatos jogszabályok betartatását (a Dečani/Dečan és Đakovica/Gjakovë települések például megsértették az ortodox egyház tulajdonának sérthetetlenségéről szóló rendelkezést).

A *kisebbségi jogok, kulturális jogok, valamint a kisebbségek védelme* tekintetében előrehaladás történt a kisebbségi és kulturális jogokkal kapcsolatos jogszabályok terén. A jogi keret lehetővé teszi a nemzeti kisebbségek társadalmi szerepvállalását Koszovóban, Szerbia viszont arra ösztönzi a koszovói szerb közösséget, hogy ne vegyenek részt abban. A nemzetiségek között nem történt jelentős incidens, de továbbra is jelentenek szórványos megmozdulásokat. A kisebbségi közösségek életkörülményei továbbra is nehézkesek. A *hazatelepülők, menekültek és a hazájukon belül lakóhelyüket elhagyni kényszerült személyek* ügyében némi előrelépés történt, például az újbóli beilleszkedésre vonatkozó stratégia 2007. októberi elfogadásával, a függetlenség kikiáltása viszont lelassította a továbbra is jelentős kihívásnak számító visszatelepülési folyamatot. A roma, askáli és egyiptomi közösség továbbra is nagyon nehéz lakásfeltételekkel és diszkriminációval szembesül, különösen az oktatáshoz, a szociális védelemhez, az egészségügyi ellátásokhoz történő gyenge hozzáférés, valamint a lakhatás és a foglalkoztatás terén. A kormánynak további erőfeszítéseket kell tennie a kisebbségek védelme és társadalmi integrációja érdekében.

A regionális problémák és a nemzetközi kötelezettségvállalások terén Koszovó aktív szerepet vállal a regionális együttműködési kezdeményezésekben. Koszovónak és Szerbiának egyaránt konstruktív hozzáállást kell tanúsítania Koszovó részvételének folytatása tekintetében. Az UNMIK felajánlotta, hogy segít kialakítani egy olyan mechanizmust, amely lehetővé teszi, hogy Koszovó továbbra is részt vegyen a nemzetközi megállapodásokban. A határkijelölés kérdése tekintetében egyes bizottság jött létre Macedónia Volt Jugoszláv Köztársasággal.

Koszovó **gazdasága** az elmúlt évekhez képest magasabb növekedési rátát realizált. A növekedés azonban továbbra is túlságosan alacsony szinten áll ahhoz, hogy elnyelje a fiatal és növekedő társadalom nyújtotta többlet munkaerő-kínálatot. A makrogazdasági teljesítményt

ingadozó költségvetési eredmények, növekedő infláció, nagyon magas munkanélküliség és külső egyensúlyzavarok jellemezték. A gazdaságpolitika lényegi elemeivel kapcsolatos konszenzus gyengült amiatt, hogy a kormány a politikai fejleményekre irányította figyelmét, valamint ingatagabbá vált a költségvetés. A gazdasági fejlődést tovább akadályozta a privatizációban tapasztalt megtorpanás, a rendszertelen energiaellátás, a gyenge lábakon álló jogállamiság, a korlátozott termelési kapacitás, a szegényes infrastruktúra, valamint a nem megfelelő oktatás.

Ami a **gazdasági kritériumokat** illeti, Koszovó nagyon korlátozott és egyenetlen fejlődést tett a működőképes piacgazdaság megteremtése felé. Fenn kell tartani a reformfolyamat lendületét, valamint jelentős beruházásokat kell fordítani az infrastruktúrára és az oktatásra ahhoz, hogy Koszovó hosszú távon megbirkózhasson az Unión belüli verseny okozta nyomással és piaci erőkkel

A gazdaságpolitikai intézkedések általában véve továbbra is piacorientáltak. A kormány átfogó középtávú kiadási keretrendszerterjesztést elő a 2009–2011 közötti időszakra. Az előző évekkel összevetve valamelyest fellendült a növekedés, a gazdasági tevékenység hajtóereje pedig egyre inkább a privátszektor dinamizmusában rejlik. Emelkedett a külföldi közvetlen beruházás. Tovább mélyült Koszovóban a pénzügyi közvetítés. A vállalkozások piacra jutásával, valamint a piac elhagyásával kapcsolatban egyes eljárások zökkenőmentesebbé váltak, valamint folytatódott az EU-val való gazdasági integráció.

A bizonytalan politikai környezet következtében azonban gyengült a gazdaságpolitikák következetessége és megbízhatósága. A 2007-ben tervezettnél erősebb költségvetési konszolidáció után 2008-ban expanziós költségvetési terv következett, ami fokozta a költségvetés ingatagságát. A költségvetést nem a fiskális politika hatékony eszközeként használják, és nem segíti elő a gazdasági fejlődés kiszámíthatóságát, hanem ad-hoc kiadási nyomásokat követ. Újra nőtt az infláció, a munkanélküliség pedig továbbra is nagyon magas. A külső számlák helyzete továbbra is instabil, mivel tovább nőtt a kereskedelmi mérleg hiánya és Koszovó továbbra sem rendelkezik exportkapacitással.

2008-ban ideiglenesen felfüggesztették a privatizációt a Felső Bíróság azon határozatát követően, amely megkérdőjelezte a privatizáció módját, valamint az UNMIK Koszovói Vagyonkezelőjének Koszovói Privatizációs Hatósággá alakulását. A minőségi statisztikák hiánya továbbra is súlyos akadályt jelent a jó politikatervezés előtt. A magánszektor fejlesztési lehetőségeit főként a megbízhatatlan energiaellátás, a munkaerőpiaci kereslet és kínálat összehangolásának hiánya, valamint a szegényes fizikai infrastruktúra korlátozza. A vállalatok egyenetlenül jutnak finanszírozáshoz, valamint továbbra is nagy szakadék tátong a betéti kamatok és a hitelkamatok között. A szürke- és feketegazdaság kiterjedtségét tovább fokozza a gyenge szabályozási keret, a nem megfelelő adó- és kiadáspolitikák, valamint a jogérvényesítés – ideértve a korrupció és a szervezett bűnözés elleni küzdelem – gyengeségei. A szürke- és feketegazdaság továbbra is fontos kihívás, mivel csökkenti az adóalapot és a gazdaságpolitika hatékonyságát.

Koszovó némi előrelépést tett jogszabályai és politikái **európai normákhoz** történő közelítése terén, különösen a vámügyek, a mezőgazdaság, valamint az áruk szabad mozgása területén. Ugyanakkor csekély fejlődés történt a jogszabályok hatékony végrehajtásában és betartásában. Több erőfeszítésre van szükség a további jogharmonizációhoz, valamint az európai normák végrehajtásához, különösen a szervezett bűnözés, a pénzmosás és a kábítószer elleni küzdelem, illetve az adóügyek, az energiaügyek, valamint a foglalkoztatás területén.

Vegyes képet mutat az előrehaladás az EU *belső piaccal* kapcsolatos európai partnerségi prioritások végrehajtása terén. Némi előrelépés történt az EU *árak szabad mozgásával* kapcsolatos jogszabályai által előírt kellő horizontális infrastruktúra létrehozása terén, de az európai normákhoz történő igazodás továbbra is korlátozott e területen. Az infrastruktúra kialakítása és a kapcsolódó igazgatási kapacitás felfejlesztése terén Koszovónak továbbra is jelentős erőfeszítéseket kell tennie ahhoz, hogy biztosítsa az európai normák megfelelő átültetését és végrehajtását. Kevés előrelépés történt a *személyek és szolgáltatások szabad mozgása*, illetve a *letelepedés szabadsága* terén, ahol továbbra is korlátozott a jogharmonizáció, a *tőke szabad mozgása* terén szintén csupán csekély előrelépés történt.

Némi előrelépés történt a *vámügyek* területén. A vámügyi jogszabályok nagyjából összhangban vannak az uniós jogszabályokkal, de jelentős erőfeszítéseket kell tenni a hamisított áruk és a csempészet elleni küzdelemmel kapcsolatos jogszabályok betartatásához. Észak-Koszovóban a vámhatóságok munkavégzésének akadályoztatásából következően nincs hatékony vámügyi ellenőrzés, így a kormány jelentős bevételektől esik el, és széles körben terjed a csempészet. Koszovó *adóügyi* jogszabályai csak részben vannak összhangolva a közösségi jogszabályokkal. Az adóbeszedés továbbra is rendkívül gyenge, ami nagyrészt az informális gazdaság kiterjedésének és a nem megfelelő hatékonyágú ellenőrzésnek tudható be. Nem történt előrelépés a *versenypolitika* területén. A *közbeszerzés* területén tett előrelépés vegyes képet mutat. A kerettörvény megfelel az európai normáknak, de hiányoznak az arra vonatkozó végrehajtó rendelkezések, valamint a további fejlődést szolgáló átfogó stratégia. Korlátozott előrelépés történt a *szellemi tulajdonjogok* területén. Noha hatályba lépett a tulajdonjogokkal kapcsolatos jogsértésekkel szembeni törvény, a jogérvényesítés továbbra is nagyon gyenge lábakon áll.

Kevés előrelépés jelenthető a *foglalkoztatás és szociális ágazatokkal* kapcsolatos európai előírásokhoz történő igazodás terén. A megfelelő foglalkoztatási politikák és szociális védelem kifejlesztését akadályozza, hogy Koszovó sem stratégiai és jogalkotási kerettel, sem igazgatási kapacitással nem rendelkezik. A *közegészségügyi* ágazat nagyon szegényes állapotban van, és a kormány nem fordít rá kellő figyelmet. Ami az *oktatást* illeti, némi fejlődés történt az uniós normákhoz történő közelítés terén. A kormány elkötelezte magát amellet, hogy prioritásként több beruházást irányít ebbe az ágazatba, az Oktatási Minisztérium pedig tovább javította a felsőfokú intézményekben folyó oktatás és tanulás minőségét. Az oktatást azonban továbbra is súlyos erőforrás-megszorítások nehezítik. A *kutatás* területén továbbra is korlátozott az előrelépés.

Ami az **ágazati politikákat** illeti, korlátozott előrelépés jelenthető *az iparral, valamint a kis- és középvállalkozásokkal* kapcsolatos uniós előírások átvétele terén.

Némi jogalkotási eredményről lehet beszámolni *a mezőgazdaságban és a halászatban*. Megkezdték a 2007–2013 közötti időszakra vonatkozó mezőgazdasági és vidékfejlesztési terv egyes elemeinek végrehajtását. A mezőgazdasági fejlesztés nyilvános támogatottsága növekedett ugyan, de továbbra is nagyon alacsony szinten áll ahhoz képest, hogy a mezőgazdaság milyen potenciális jelentőséggel bír Koszovó gazdaságára. A különböző mezőgazdasági szolgálatok között (ideértve az *állat- és növényegészségügyi* hivatalokat is) központi és helyi szinten egyaránt egyértelműbben meg kell osztani a felelősséget.

Némi előrelépés történt a *környezetvédelem* terén, főleg a horizontális – nevezetesen a környezetvédelmi hatásvizsgálattal kapcsolatos – jogszabályok területén. A legtöbb ágazatban még mindig további erőfeszítésekre van szükség a jogszabályok átültetéséhez, végrehajtásához és betartatásához. A humán és pénzügyi erőforrások hiánya – mind központi,

mind helyi szinten – továbbra is megoldásra vár. Megfelelő koordinációs mechanizmusokat kell létrehozni a környezetvédelemmel foglalkozó valamennyi intézmény között.

Némi előrelépés jelenthető a *közlekedés* területén, amelyre évtizedeken át nem fordítottak elegendő beruházásokat. Koszovó 2008-tól növelte a közlekedési infrastruktúrára – különösen az útépitésre és karbantartásra – fordított befektetéseit. Koszovó továbbra is aktívan részt vesz a Délkelet-európai Közlekedési Megfigyelőközpontban. Az európai közlekedési előírások végrehajtása viszont továbbra is gyenge, különösen a vasúti ágazatban. Koszovónak fejlesztenie kell az infrastruktúra és a járművek fejlesztését célzó beruházási projektek végrehajtásához szükséges kapacitását.

Némi előrelépés történt az *energia* területén, különösen a minisztérium, a szabályozó hatóság és az energiaszállító rendszer üzemeltetője (KOSTT) intézményi kapacitásának kialakítása terén. Ugyanakkor továbbra is gyakran jelentkeznek zavarok az energiaellátásban, valamint súlyos problémákat kell még orvosolni. A villamosenergia létesítmény pénzügyi életképességét javítani kell a kereskedelmi és nem technikai jellegű veszteségek csökkentése, valamint a hatékonyabb számlabeszédés biztosítása révén. Fokozni kell az energiaellátás stabilitását, az infrastruktúrát pedig fel kell fejleszteni. Megoldást kell találni Koszovó fenyegető barnaköszén-hiányára.

Némi előrelépés történt az *információs társadalom és a média* területén. A Sajtótanács és a Médiaintézet megfelelően működik. Haladt a piaci liberalizáció, mivel egy második mobilszolgáltató is megjelent a piacon. A különféle szabályozó testületeknek ugyanakkor költségvetési megszorításokkal kell szembenézniük.

A *pénzügyi ellenőrzés* területén némi előrelépés történt, bár ez csupán korlátozott mértékű a statisztikákat illetően, ahol továbbra is kétségek maradtak az igazgatási kapacitás felől, valamint azzal kapcsolatban, hogy az intézmények együtt tudnak-e működni az adatgyűjtésben és adatfeldolgozásban.

A jogérvényesülés, a szabadság és a biztonság tekintetében korlátozott előrelépés történt. Koszovó nem rendelkezik vízumrendszerrel ahhoz, hogy szabályozza a harmadik országbeli állampolgárok belépését országa területére. Némi előrelépés történt az integrált határigazgatási keret fejlesztése terén. A kormány koszovói útleveleket kezdett kiállítani. A határőrség nem tudja hatékonyan ellenőrizni az észak-koszovói határátkelőhelyeket, amelyekért továbbra is az UNMIK felelős.

Az országgyűlés menekültügyi törvényt fogadott el, de a Belügyminisztérium korlátozott kapacitással rendelkezik a menedékjogi kérelmek, valamint a visszatérni kényszerült koszovói állampolgárokkal kapcsolatos esetek kezelése terén. Nem létezik a menedékkérőket és a visszatérni kényszerült polgárokat befogadó idegenrendészeti központ. Még el kell fogadni a migrációról szóló törvényt.

Elégtelenek az eredmények a *pénzmosás* elleni küzdelem terén. Számottevően növelni kell a pénzmosás elleni küzdelem iránti eltökéltséget és az annak szolgálatába állított kapacitást. Az igazságszolgáltatási rendszer és a bűnüldöző szervek továbbra sem rendelkeznek kellő szakértelemmel ahhoz, hogy hatékonyan szembeszálljanak a gazdasági és pénzügyi bűncselekményekkel. Továbbra sincs elegendő szakügyész. Nincsenek a bizonyítékok megfelelő tárolását biztosító létesítmények. Továbbra is nagyon gyenge a vonatkozó szolgálatok és intézmények közötti kommunikáció. Kulcsfontosságú kihívás marad a pénzmosás elleni küzdelem.

A kábítószer-csempészet továbbra is komoly aggodalomra ad okot. Koszovón keresztül halad át a Balkán térség déli részének egyik fő kábítószer-szállítási útvonala. A kábítószer-csempészet elleni küzdelemre vonatkozóan se cselekvési terv, se stratégia nincs. A statisztikák megbízhatatlanok, a hírszerzési kapacitás pedig elégtelen.

A rendőrségről és a rendőr-felügyelőségről szóló törvény elfogadásával előrelépés történt a rendőrség területén. A hatékony bűnözés-visszaszorítási stratégia végrehajtásához azonban további eltökéltségre és elegendő rendőri kapacitásra van szükség. Koszovó rendőrségének tagjai több nemzetiségből származnak. Egyes koszovói szerb rendőrök azonban bojkottálják a koszovói rendőrség működését, így az nem tud kellő hatékonysággal tevékenykedni egyes, többségében szerbek által lakott területeken.

A szervezett bűnözés továbbra is komoly aggodalomra ad okot, valamint kihat a jogállamiságra és az üzleti környezetre. Nincs stratégia a szervezett bűnözés elleni küzdelemre. A jogalkotási keret még mindig hiányos. Jogszabályokra van szükség a vagyoneklobzással, tanúvédelemmel és az álcázott ügynökökkel kapcsolatban. Megbízható földnyilvántartásra van szükség ahhoz, hogy lehetővé tegyék az ingatlanvagyon elkobzását. A szervezett bűnözés hatékony leküzdéséhez a hatóságok eltökéltségére és folyamatos erőfeszítéseire van szükség. Az *emberkereskedelem* szempontjából Koszovó továbbra is származási, tranzit- és célterület. Júliusban stratégiát és cselekvési tervet fogadtak el, de a végrehajtás nem megfelelő.

A *személyes adatok* védelme terén nincsenek új fejlemények. Továbbra sincs általános adatvédelmi jogszabály, és még nem hoztak létre független adatvédelmi felügyeleti hatóságot.

Törökország

Törökország továbbra is megfelelően teljesíti a koppenhágai **politikai kritériumokat**. Sikertült egy jelentős politikai válságot elkerülni azáltal, hogy az alkotmánybíróság nem tett eleget a főügyész azon kérésének, hogy oszlassa fel a kormánypártot és tiltsa el 71 vezető tagját, ehelyett pénzügyi szankciókat vetett ki. Törökország számára most új alkalom kínálkozik a reformok továbbvitelére, valamint a párbeszéd és pluralizmus légkörének megteremtésére. Némi előrelépés történt a véleménynyilvánítás szabadsága és a nem muzulmán vallási közösségek jogai tekintetében, valamint a délkeleti régió gazdasági fejlődésének fellendítésében. Következetes és átfogó politikai reformprogramra van azonban szükség, különös tekintettel az alkotmány reformjára. Jelentős további erőfeszítéseket kell tenni a politikai kritériumokkal kapcsolatos területek többségében.

A **demokrácia és a jogállamiság** tekintetében az új elnök pozitív szerepet játszott azáltal, hogy további politikai reformokat sürgetett és aktívan igyekezett javítani a kapcsolatokat Örményországgal. A fő politikai pártok közötti párbeszéd és kompromisszumkészség hiánya azonban negatívan hatott a politikai intézmények működésére, valamint a politikai reformfolyamatra. Az újonnan megválasztott parlament munkáját jelentős mértékben befolyásolták a kormánypárt és az egyik ellenzéki párt feloszlátását célzó jogi ügyek.

Ami a helyi önkormányzatokat illeti, végre kell hajtani a nemrégiben elfogadott helyi igazgatási jogszabályokat, és növelni kell a helyi önkormányzatok pénzügyi forrásait.

Kevés előrelépés történt a *közigazgatási reform* terén. Meg kell reformálni a közszolgálati rendszert.

A biztonsági erők civil felügyelete tekintetében biztosítani kell a teljes körű civilfelügyeleti funkciókat és a védelmi kiadások parlament általi felügyeletét. A hadsereg rangidős tagjai továbbra is tettek nyilvános nyilatkozatokat olyan kérdésekben, amelyek kívül esnek illetékességükön.

Ami az igazságszolgáltatást illeti, folytatódott az igazságszolgáltatási reform előkészítése. Továbbra sem sikerült azonban elosztatni az igazságszolgáltatás függetlensége és pártatlansága körüli kétségeket. Nem történt előrelépés sem a bírói és ügyészi főtanács összetétele, sem a regionális fellebbviteli bíróságok létrehozása tekintetében. A tisztességes tárgyalás biztosítása érdekében fejleszteni kell a rendőri és csendőri vizsgálatok minőségét.

A *korruptió elleni küzdelem* területén korlátozott előrelépés történt. A korruptió továbbra is általánosan elterjedt. Aggodalomra ad okot, hogy továbbra sincs ezzel kapcsolatos általános stratégia, cselekvési terv és koordinációs mechanizmus. Törökországnak ki kell alakítani a vizsgálatok, perbefogások és vádemelések nyilvántartását.

Az *emberi jogok és a kisebbségvédelem* területén korlátozott előrelépés történt Törökország továbbra is végrehajtotta az Emberi Jogok Európai Bírósága által hozott ítéleteket, ugyanakkor további erőfeszítésekre van szükség. Nem történt előrelépés a nemzetközi emberi jogi okmányok ratifikációja terén. Korszerűsíteni kell az emberi jogok előmozdítását és érvényesítését célzó intézményes keretet. Már régóta létre kellett volna hozni az ombudsman hivatalát.

A török jogi szabályozási keret széles körű biztosítékrendszert tartalmaz a *kínzás és embertelen bánásmód* ellen. Több erőfeszítésre van azonban szükség a „zéró tolerancia” politikájának végrehajtásához. Aggodalomra adnak okot az embertelen bánásmóddal és kínzással kapcsolatban – különösen a fogvatartási helyeken kívül – bejelentett esetek. Ebben az összefüggésben továbbra is kulcsfontosságú az ENSZ kínzás elleni egyezményéhez csatolt fakultatív jegyzőkönyv (OPCAT) ratifikálása, valamint az emberi jogok megsértésének büntetlensége elleni küzdelem.

Némi előrelépés történt – különösen a török büntető törvénykönyv 301. cikkének módosítása révén – a *véleménynyilvánítás szabadságát* védő biztosítékok megerősítésére irányuló igyekezetekben, Törökországnak azonban továbbra is megfelelően nyomon kell követnie a felülvizsgált cikk végrehajtását. Emellett valamennyi jogi korlátozást el kell háritani ahhoz, hogy a véleménynyilvánítás szabadsága – a törvényben és a gyakorlatban egyaránt – teljes mértékben biztosított legyen, összhangban az emberi jogokról szóló európai egyezményvel és az Emberi Jogok Európai Bíróságának ítélkezési gyakorlatával. Mivel a sajtó és az elektronikus média szabadságának gyakorlására bizonyos nyomás nehezedett, e területen éber ellenőrzésre van szükség.

További erőfeszítésekre van szükség ahhoz, hogy a *gyülekezési jog* – az európai normáknak megfelelően – a gyakorlatban is biztosított legyen, mivel még mindig előfordul, hogy a hatóságok a tüntetőkkel szemben önkényes korlátozásokat alkalmaznak vagy visszaélnak hatalmukkal. Noha valamelyest javították az *egyesülés szabadságával* kapcsolatos jogi keretet, az egyesületek néha túlzott adminisztrációs nehézségekkel vagy bírósági eljárásokkal szembesülnek. Ezen túlmenően, a politikai pártok ellen irányuló visszatérő felosztatási esetek fényében a politikai pártokkal kapcsolatos jogi rendelkezéseket módosítani kell és össze kell hangolni az Emberi Jogok Európai Bíróságának ítélkezési gyakorlatával, valamint az uniós tagállamok – az Európa Tanács Velencei Bizottsága által összeállított – bevett gyakorlatával.

Ami a *vallásszabadságot* illeti, az alapítványokról elfogadott törvény a nem muzulmán közösségeket érintő számos rendezetlen tulajdonkérdéssel foglalkozik. Az emberi jogokról szóló európai egyezménynek megfelelő jogi keretet kell azonban még kialakítani ahhoz, hogy a nem muzulmán vallási közösségek és az alevi közösség működését ne nehezítsék indokolatlan kötöttségek. Törökországnak egy olyan környezet megteremtésére kell törekedni, amely elősegíti a vallásszabadság teljes mértékű tiszteletben tartását a gyakorlatban.

Mára nagyjából létrejött a nemek közötti egyenlőséget és a *nők jogait* biztosító általános jogi keret, de további erőfeszítésekre van szükség ahhoz, hogy az érintettek e jogokat a gyakorlatban is teljes körűen élvezhessék. Jelentős további erőfeszítéseket kell fordítani a férfiak és nők gazdasági részvétele és lehetőségei, iskolázottsága, egészségügyi ellátáshoz történő hozzáférése, valamint politikai szerepvállalása között tátongó szakadék megszüntetésére. Noha további erőfeszítéseket tettek a becsületgyilkosságok és családon belül elkövetett erőszak megelőzésére, e kérdések továbbra is súlyos problémát jelentenek és fel kell gyorsítani a megoldásukat célzó igyekezeteket.

Előrelépés történt a *gyerekek* oktatáshoz és szociális ellátásokhoz történő hozzáférése, valamint a fiatalkorúakra vonatkozó igazságszolgáltatás terén. További erőfeszítésekre van azonban szükség a gyermekjogokkal kapcsolatos valamennyi területen, ideértve az igazgatási kapacitást, az oktatást, a fiatalkorúakra vonatkozó igazságszolgáltatást, valamint a gyermekmunkát.

Továbbra sincsenek jogszabályok annak biztosítására, hogy az EU-normákkal és a Nemzetközi Munkaügyi Szervezet (ILO) idevonatkozó egyezményeivel összhangban teljes mértékben tiszteletben tartsák a *szakszervezeti jogokat*, különösen a gyülekezéshez, sztrájkhoz, valamint a kollektív tárgyaláshoz való jogot.

A *kisebbségi jogok* helyzete nem változott. Törökország semmilyen előrelépést nem tett az európai normákhoz történő igazodás terén. Némi korlátozott előrelépés történt a *kulturális jogok* tekintetében, de továbbra is megszorítások állnak fenn, különös tekintettel a töröktől eltérő nyelvek műsorszolgáltatásban, politikai életben és közszolgáltatásokban történő használatára. A magán- és az állami oktatásban nincs lehetőség e nyelvek tanulására. Nem történt előrelépés a *roma* kisebbség helyzetét illetően, amely gyakran szembesül diszkriminációval a megfelelő színvonalú lakhatáshoz, oktatáshoz, szociális védelemhez történő hozzáférés, valamint az egészségügy és a foglalkoztatás terén. Folytatódik a romák által lakott kerületek szétrombolása, egyes esetekben erőszakos kilakoltatással.

A keleti és *délkeleti* térséget illetően, a régió gazdasági és szociális nehézségeinek megválaszolása szempontjából előrelépésnek tekinthető a kormány azon döntése, hogy befejezi a *Délkelet-Anatólia Projektet*. További erőfeszítésekre van szükség ahhoz, hogy a túlnyomórészt kurd népesség számára megteremtsék a feltételeket ahhoz, hogy teljes mértékben gyakorolhassák jogaikat és szabadságaikat. Folytatódott a hazájukon belül *lakóhelyüket elhagyni kényszerült* személyek kártalanítása. A kormánynak azonban nincs átfogó nemzeti stratégiája e kérdés rendezésére. Továbbra is fokozatosan fel kell számolni a faluőriséget.

Az EU terrorista szervezetekről összeállított listáján szereplő PKK további, számos emberáldozatot követelő terrortámadásokat követett el.

Ami a **regionális kérdéseket és a nemzetközi kötelezettségeket** illeti, Törökország nyilvános támogatásának adott hangot azzal kapcsolatban, hogy az ENSZ égisze alatt újra kell kezdeni a *ciprusi kérdés* átfogó rendezése érdekében folytatott, mindenre kiterjedő tárgyalásokat. Ugyanakkor nem történt előrelépés a Ciprusi Köztársasággal való bilaterális kapcsolatok rendezése felé. Törökország nem hajtotta végre teljes körűen a társulási megállapodás kiegészítő jegyzőkönyvét, és nem hártotta el az áruk szabad mozgását nehezítő összes akadályt, ideértve az országot Ciprussal összekötő közvetlen szállítási útvonalakra vonatkozó megszorításokat.

A *Görögországhoz fűződő viszonyban* pozitív fejlemények mutatkoznak. Sikerült tovább erősíteni a bizalmat, a határvitákkal kapcsolatban viszont nem született megállapodás. Törökország továbbra is pozitív szerepet játszik a *Nyugat-Balkán* térségben. *Bulgáriával* ápolt kapcsolata továbbra is kedvező. A jószomszédi viszony továbbra is kulcsfontosságú.

Törökország **gazdasága** továbbra is viszonylag jól teljesített, bár a növekedés a potenciális szint alá esett, ami nagyrészt annak tudható be, hogy a szigorú monetáris politikai megszorítások következtében csökkent a hazai kereslet. A makrogazdasági stabilitást sikerült megőrizni. Az infláció jelentősen emelkedett, főleg a magasabb energia- és élelmiszerárak következtében. A strukturális reformok folyamata valamelyest felgyorsult, különösen a 2008-as év első felében. Noha nemrégiben született néhány kezdeményezés, további előrelépésekre van szükség a munkaerőpiaci egyensúly hiányának korrigálására, valamint a munkaerő-kereslet és kínálat közötti összhang hiányának kezelésére.

A **gazdasági kritériumokat** illetően Törökország működő piacgazdasággá vált. Feltételezhetően képes lesz arra, hogy középtávon megbirkózzon az Unión belüli verseny okozta nyomással és piaci erőkkel, feltéve hogy végrehajtja a strukturális hiányosságok felszámolását célzó átfogó reformprogramját.

Az elmúlt évben Törökország erőteljes stabilizációs programot hajtott végre, most pedig új szakaszába lép azon fejlesztési stratégiája, amely a növekedési potenciált magasabb közbefektetés, több munkahelyteremtés és ágazati reformok révén kívánja fokozni. A globális pénzügyi zavar és a hazai politikai bizonytalanság ellenére a gazdaság eddig jól teljesített.

Továbbra is magasak a hosszú távú tőkebeáramlások, ami növeli a hivatalos tartalékokat. A költségvetés végrehajtása elfogadható volt, bár a kormány nem teljesítette a 2007-es költségvetési célokat. 2008 júniusában a hivatalok jóváhagyták az ötéves középtávú költségvetési keretet.

A régiók közötti számottevő eltéréseket olyan új kezdeményezésekkel igyekeznek csökkenteni, amelyek várhatóan fellendítik az infrastruktúrába irányuló befektetéseket. Jelentős haladás történt az árliberalizáció terén, különösen az energiaágazatban. A privatizáció néhány fontosabb művelettel folytatódott. Noha 2007–2008 folyamán számos esetben megingott a stabilitás, a pénzügyi szektor példás ellenállást tanúsított.

Fokozódott ugyanakkor az inflációs nyomás, részben a magasabb olaj- és nyersanyagárak következtében. A magas külső államháztartási hiányból fakadó jelentős külsőfinanszírozás-szükségletekből, a magánszektor jelentős külső finanszírozásra támaszkodásából, valamint a jelentős – noha csökkenő – adósságállományból együttesen az következik, hogy Törökország potenciálisan ki van szolgáltatva a befektetői kedv hullámzásának. A munkahelyteremtést továbbra is akadályok nehezítik, főleg a munkaerőpiac nem az igényeknek megfelelő szakmai összetétele, valamint a merev foglalkoztatási gyakorlatok miatt. A munkaerőpiac strukturális merevségei különösen gátolják, hogy bármiféle emelkedő tendencia mutatkozzon a nők és

fiatalok foglalkoztatási rátájában. A munkaerő képzettségét még nem igazították a rohamosan növekvő és feltörekvő gazdaság szükségleteihez. Az állami támogatások odaítélése nem átlátható. A szabályozási keret hiányosságai, a nem megfelelő adó- és kiadáspolitikák, valamint a gyenge jogérvényesítés által táplált szürke- és feketegazdaság csökkenti az adóalapot, valamint a gazdaságpolitikák hatékonyságát. Különösen a kis- és középvállalkozások tevékenykednek túl gyakran a szürkegazdaságban, aminek következtében továbbra sem jutnak megfelelően finanszírozáshoz és know-how-hoz.

Törökország mára jobban képes teljesíteni a **tagsággal kapcsolatos kötelezettségeket**. A legtöbb területen előrelépés történt. Bizonyos területeken – például az áruk szabad mozgása, a szellemi tulajdonjogok, a trösztellenes politika, az energiaügy, a vállalkozás- és iparpolitika, a fogyasztóvédelem, a statisztika, a transzeurópai hálózatok, valamint a tudomány és kutatás – különösen jól halad a közelítés. Folytatni kell viszont a harmonizációt olyan területeken, mint például a környezetvédelem, az állami támogatások, a közbeszerzés, a foglalkoztatási és szociálpolitika, a társasági jog, az élelmiszer-biztonság, az állat- és növény-egészségügyi politika, valamint a szolgáltatások szabad mozgása. Törökország továbbra sem teljesítette az EU-val létrehozott vámunió részeként tett számos fontos kötelezettségvállalását. A védintézkedések aránytalan alkalmazása, valamint a kereskedelmet tartósan zavaró tényezők kihatnak a vámunió megfelelő működésére. Törökországnak még jobban meg kell erősítenie a közösségi vívmányok átvételéhez szükséges igazgatási kapacitását.

Az *áruk szabad mozgása* tekintetében – a piacfelügyelet és a metrológia kivételével – jól halad a termékekre vonatkozó jogszabályokat és a horizontális intézkedéseket érintő jogharmonizáció. A kereskedelmet azonban továbbra is technikai akadályok nehezítik. Némi haladás történt a *letelepedéshez való jog, valamint a szolgáltatásnyújtás szabadsága* terén. A jogszabályok összehangolása továbbra is gyerekcipőben jár. A *tőke szabad mozgása* tekintetében Törökország némi előrelépést tett a tőkemozgásokkal és a kifizetésekkel kapcsolatban, valamint a pénzmosás elleni küzdelem terén, de meg kell erősíteni jogérvényesítési kapacitását. Érdemi előrelépés történt a *pénzügyi szolgáltatások* területén, különös tekintettel a prudenciális és felügyeleti előírások szigorítására.

A *közbeszerzés* területén vegyes előrelépés történt. A Pénzügyminisztérium átfogó szakpolitikai koordinátorként történő kijelölése pozitív fejlemény, de ki kell egészíteni a szükséges reformokat kijelölő átfogó stratégiával. Törökország közbeszerzési rendszerét csak részben hangolták össze az uniós rendszerrel. A *társasági jog* területén Törökország csekély előrelépést tett. Az új kereskedelmi jogi törvénykönyvet nem fogadták el. A *szellemi tulajdonjogok* tekintetében viszonylag magas fokon áll a jogharmonizáció, Javult a szellemi tulajdonjogokkal foglalkozó állami szervek közötti koordináció és együttműködés, valamint fokozódott e jogok tudatosítása. Ugyanakkor jelentősen meg kell erősíteni a végrehajtást és a jogérvényesítést. Az *információs társadalom és a média* tekintetében, Törökországban továbbra is korlátozott az audiovizuális közösségi jogszabályokkal való jogharmonizáció szintje. Nincsenek fejlemények az új elektronikus kommunikációs törvény elfogadásával kapcsolatban.

Ami a *versenyjogot* illeti, a trösztellenes politika területén továbbra is magas szintű a jogharmonizáció. Az állami támogatásokra vonatkozó jogszabályok elfogadása, az állami támogatásokat ellenőrző hatóság létrehozása, valamint az átláthatóságra vonatkozóan tett kötelezettségvállalások végrehajtása terén ugyanakkor semmilyen előrelépés nem történt. A nemzeti acélipari szerkezetátalakítási program véglegesítése még mindig prioritás. A *mezőgazdaság és a vidékfejlesztés* területén továbbra is korlátozott a jogharmonizáció. Jelentős fejlődés történt az IPARD végrehajtásához szükséges kapacitás kiépítése terén.

Mindazonáltal további erőfeszítéseket kell tenni a szükséges igazgatási és ellenőrzési struktúrák kiteljesítéséhez. Törökország nem hátrította el a marhahús és az élő szarvasmarhafélék kereskedelmét nehezítő technikai akadályokat. A *halászat* terén nem haladt előre a szükséges jogalkotási keret létrehozása. Korlátozott előrelépés történt az erőforrás-kezelés és flottaigazgatás területén, valamint a vizsgálatok és ellenőrzések tekintetében. A végrehajtási kapacitások mind a mezőgazdaság, mind a halászat területén gyerekcipőben járnak. Az *élelmiszer-biztonság, az állat- és növény-egészségügyi politika* tekintetében kezdeti fázisban áll a jogharmonizáció. Még el kell fogadni az állatorvosi szolgáltatásokról, élelmiszerekről és takarmányokról szóló kerettörvényt. Halad az állatok azonosítóval történő ellátása és nyilvántartásba vétele. A madárinfluenza megjelenéseit sikeresen megfékeztek, az egyéb állatbetegedések, különösen a száj- és körömfájás hatékony ellenőrzése azonban továbbra is komoly aggodalomra ad okot.

A *közlekedéspolitiká* területén némi előrelépés történt. A közúti ágazattal kapcsolatos jogharmonizáció folytatódott, de tovább kell fejleszteni a végrehajtási kapacitást. Törökország a vasúti közlekedés területén csekély, a légi közlekedés területén pedig korlátozott előrelépést tett. A légi közlekedés biztonságát veszélyezteti, hogy nincs kommunikáció a Törökországban és a Ciprusi Köztársaságban működő légi irányító központok között. Egyetlen a fejlődés a tengeri közlekedés terén. A *transzeurópai hálózatokat* illetően némi előrelépés történt. Véglegesítették a közlekedési infrastruktúra igényeinek felmérését (TINA), de a közlekedési adatok osztályozására továbbra sincs megbízhatóbb rendszer. Az *energiapolitika* területén némi – noha egyetlen – előrelépés történt. A verseny a villamosenergia és földgáz piacára vonatkozó kerettörvények elfogadása után is korlátozott maradt. Ki kell tűzni az energiahatékonysággal és megújuló energiával kapcsolatos nemzeti célértékeket.

Némi előrelépés történt az *adózással* kapcsolatos jogalkotás terén. Az adóigazgatás korszerűsítésének eredményeként javult az adófizetőknek nyújtott szolgáltatás minősége, és eredményesebb lett a beszedés. Tovább folytatódott azonban az alkohol- és a dohánytermékek megkülönböztetett adóztatása.

A *statisztika* területén javult az igazgatási kapacitás. További előrelépésre van azonban szükség, főleg a mezőgazdasági és makrogazdasági statisztikákat, valamint a cégnyilvántartásokat illetően.

A *gazdasági és monetáris politika* területén némi előrelépés történt. Továbbra is számos hiányosság kell azonban számolni, különösen a központi bank teljes függetlensége, az állami szektor monetáris finanszírozása, valamint a közszektor pénzügyi piacokhoz való kiváltságos hozzáférése tekintetében. A *foglalkoztatási és a szociális politikát* illetően Törökország némi előrelépést tett azzal, hogy elfogadta a foglalkoztatási csomagot, valamint a társadalombiztosításról és általános egészségbiztosításról szóló törvényt. Külön oda kell figyelni azonban a szakszervezeti jogok teljes körű biztosítására, valamint a be nem jelentett munkavégzés elleni küzdelemre. További erőfeszítésekre van szükség a gyermekmunka elleni küzdelem terén, valamint az e területtel kapcsolatos stratégiai dokumentumok naprakésszé tétele és véglegesítése érdekében. A gazdasági és társadalmi életben egyaránt javítani kell a nemek közötti egyenlőséget.

A kis- és középvállalkozásokra vonatkozó stratégia és cselekvési terv elfogadásával folytatódott az előrelépés a *vállalkozás- és iparpolitika* területén. Általánosságban elmondható, hogy Törökországban magas szintű a jogharmonizáció. Törökország érdemi előrehaladást tett a *tudomány és kutatás* területén. Általában véve Törökország jó úton halad az Európai Kutatási Térségbe történő integráció felé. Az *oktatás és kultúra* területén

előrelépés történt a török oktatási rendszer EU-struktúrához és képzettségekhez történő igazítása tekintetében. Törökország sikeresen részt vett a közösségi programokban.

A *regionális politika és a strukturális eszközök koordinálása* tekintetében előrelépés történt az IPA III. és IV. alkotóelemének végrehajtásához szükséges kapacitás kialakítása terén. További erőfeszítéseket kell azonban tenni a szükséges központi és helyi szintű igazgatási és ellenőrzési struktúrák létrehozása érdekében.

Az igazságszolgáltatás tekintetében némi előrelépés történt, különösen az igazságszolgáltatási reformstratégia kidolgozásával. Továbbra sem sikerült azonban eloszlatni az igazságszolgáltatási szervek függetlensége és pártatlansága felőli kétségeket, amelyekre várhatóan a reformstratégia fog megoldást keresni. Korlátozott előrelépésről lehet beszámolni a *korruptió* elleni küzdelem terén. A kormány folytatta az e téren tett kezdeményezések végrehajtását. Nincsenek azonban olyan törvények, amelyek szabályokat határoznának meg a választási kampány finanszírozásának átláthatóságára vonatkozóan. A parlamenti képviselők mentelmi jogának korlátozása terén nem történt előrelépés. Ki kell dolgozni egy korrupcióellenes stratégiát és cselekvési tervet, valamint meg kell nyerni a politikai erők kellő támogatását azok végrehajtásához. Az alapvető jogok tekintetében némi előrelépés történt a jogalkotás terén. Törökországnak további kitartó erőfeszítéseket kell tennie ahhoz, hogy biztosítsa az emberi jogokról szóló európai egyezményben meghatározott alapvető jogok, valamint az Emberi Jogok Európai Bírósága ítélkezési gyakorlatának teljes mértékű tiszteletben tartását.

Némi előrelépés jelenthető a *jogérvényesülés, a szabadság és a biztonság* tekintetében, különösen a kábítószer-kereskedelem és az emberkereskedelem elleni küzdelemben. E fejezetben halad a jogharmonizáció, de további erőfeszítésekre van szükség például a vízümpolitika, valamint a büntetőügyekben folytatott igazságügyi együttműködés területén. Folyamatos erőfeszítésekre van szükség a súlyosan aggasztó szervezett bűnözés elleni küzdelem terén. A menekültügy és a bevándorlási ügyek területén meg kell erősíteni a kapacitást. Fel kell gyorsítani az integrált határigazgatásról szóló nemzeti cselekvési terv végrehajtására irányuló igyekezeteket. Törökországnak folytatnia kell a visszafogadási megállapodással kapcsolatban az Európai Közösséggel folytatott tárgyalásokat.

Ami a *környezetvédelmet* illeti, Törökország előrehaladást tett a levegőminőség és hulladékkezelés területén, valamint megerősítette a központi szintű igazgatási kapacitást. A jogharmonizáció általános szintje viszont továbbra is alacsony. Az ipari szennyezéssel, kockázatkezeléssel, valamint a géntechnológiával módosított szervezetekkel kapcsolatban Törökország semmilyen előrelépést nem tett.

A *fogyasztóvédelem és az egészségvédelem* területén megfelelő szintű jogharmonizációt sikerült elérni. Előrelépés történt a piacfelügyeletre és termékbiztonságra vonatkozó jogszabályok alkalmazása tekintetében, de további erőfeszítésekre van szükség a nem biztonsági kérdéseket illetően. A törökországi fogyasztói mozgalom továbbra is gyenge lábakon áll. Törökország némi előrelépést tett az *egészségvédelem* területén.

A *vámunió* tekintetében Törökország magas fokon összehangolta jogszabályait. Ugyanakkor a szabadkereskedelmi zónák, a vámentesség, a hamisított áruk elleni küzdelem és a vámkezelés utáni ellenőrzések kérdésében a jogszabályokat nem sikerült teljes mértékben összehangolni. Törökország ezenkívül magas szinten összehangolta a külkapcsolatok területén hatályos jogszabályait, de nem igazodik teljes mértékben a *WTO-ban és az OECD-ben képviselt uniós álláspontokhoz*.

Mérsékelt előrelépés történt a *pénzügyi ellenőrzés* terén. Megszületett az államháztartás belső pénzügyi ellenőrzéséről szóló törvény végrehajtására irányuló jogszabály, de a belső ellenőrzéssel kapcsolatban számos módosítást jóvá kell hagyni. Állandó struktúrákra van szükség az EU pénzügyi érdekeinek védelme érdekében az Európai Csalás Elleni Hivatallal történő együttműködés, valamint az euro hamisítása elleni védelem tekintetében illetékes bizottsági osztályokkal való kapcsolattartás céljából. A *pénzügyi és költségvetési rendelkezések* tekintetében nem történt különösebb fejlemény.

Törökország továbbra is szorosan igazodik az EU *közös kül-, biztonság- és védelmi politikájához*. Törökország jelentősen hozzájárul az európai biztonság- és védelempolitikához, és jobban részt kíván venni annak tevékenységeiben, ugyanakkor ellenzi az EU/NATO együttműködést, amelyben elvileg valamennyi EU-tagállam részt vesz.

Törökország megerősítette a regionális stabilitásban játszott pozitív szerepét, és jelentősen kivette részét a regionális partnerei közötti kapcsolatok előmozdításából, különös tekintettel a Közel-Keletre, valamint a Kaukázusra. A grúziai válság idején Törökország békítő szerepet játszott, és javaslatot tett egy kaukázusi stabilitási és együttműködési platform létrehozására. A török elnök Örményországban tett látogatása biztató új lépésnek tekinthető a bilaterális kapcsolatok tekintetében, valamint kilátásba helyezte a kapcsolatok rendezésének lehetőségét. A Törökország és Örményország közötti szárazföldi határ ugyanakkor továbbra is le van zárva.